

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU COĞRAFYASI ANABİLİM DALI**

MISIR'IN TURİZM COĞRAFYASI

Yüksek Lisans Tezi

Hatice ÇEVİK

İstanbul, 2008

**T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
ORTADOĞU COĞRAFYASI ANABİLİM DALI**

MISIR'IN TURİZM COĞRAFYASI

Yüksek Lisans Tezi

Hatice ÇEVİK

Danışman: Prof. Dr. Nurten GÜNAL

İstanbul, 2008

ÖNSÖZ

Ortadoğu ülkeleri sahip olduğu coğrafi konum nedeniyle dünyadaki siyasi, sosyal ve ekonomik olayların gelişimi ve değişiminde etkili olmuş, olmaya da devam etmektedir. Bu bağlamda, Mısır'ın hem bölgedeki hem de dünyadaki yeri giderek artan bir potansiyel oluşturmuştur.

Dünyadaki hiçbir ülke Mısır kadar köklü bir tarihe sahip değildir. 70 yüzyıllık tarihe sahip olması nedeniyle kültürel ve kalıtsal turizm çok gelişmiştir. Tapınaklar, piramitler, mezarlar bakımından çok zengin olan; Firavun, Yunan ve Roma dönemine ait antik meraka ev sahipliği yapan ülkedeki turizm faaliyetleri sadece bununla da sınırlı kalmamış; Akdeniz, Kızıldeniz ve Nil Nehri'nin varlığı bu faaliyetleri daha da çeşitlendirmiştir. Kızıldeniz ve Akdeniz'in varlığı ile iklimin sağladığı olanaklarla kıyı turizmi gelişmiştir. Mısır'a gelen turistlerin bir bölümü Nil Vadisi çevresindeki antik eserleri incelerken bir kısmı da Kızıldeniz çevresini ziyaret etmektedir. Çünkü Kızıldeniz sualtı çeşitliliği bakımından oldukça zengin koşullar sunmaktadır. Buradaki mercan resifleri dünyanın en zengin ekosistemlerinden birini oluşturmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra bazı bölgeleri bitki, hayvan ve yer şekilleri çeşitliliği sebebiyle koruma altına alınarak turizmdeki çeşitliliği artırmıştır. Ayrıca çöl alanlarının geniş yer kaplaması turizme farklı bir bakış açısı kazandırarak safari turizmini; kuru ve sıcak havası ile su kaynaklarının bulundurduğu mineraller sağlık turizmini ortaya çıkarmıştır. Ülkenin turizm açısından bu özelliklere sahip olması şüphesiz ki coğrafi özelliklerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Tüm bu çeşitlilik turizmin Mısır için en önemli döviz kaynağı halini almasını sağlamış, ülke bu bakımdan bulunduğu bölgede lider duruma gelmiştir. Dolayısıyla bu inceleme bu doğrultuda ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra bölgeye duyduğum özel merak da bu çalışmayı yapmamda etkili olmuştur.

Bu çalışmaya başlamam ve tamamlamamı sağlayan danışman hocam Prof. Dr. Sayın Nurten Günal'a, çalışmayı dil bilgisi ve anlatım bakımından inceleyen Fen Bilimleri Dershanesi Türkçe-Edebiyat Bölümü Başkanı Sayın Hüseyin Altunya'ya, Mısır gezisinde yanımda olan coğrafya öğretmeni arkadaşım Demet Önsoy'a ve İngilizce bölümlerin çevrilmesinde yardımcı olan arkadaşım Pınar Arpacı'ya teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
HARİTA LİSTESİ.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
GRAFİK LİSTESİ.....	vi
FOTOĞRAF LİSTESİ.....	vii
ÖZET	x
SUMMARY	xii
GİRİŞ	1
MISIR'IN COĞRAFİ KONUMU	1

BÖLÜM 1 MISIR'IN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

1. MISIR'IN FİZİKİ COĞRAFYASI	3
1.1. Mısır'da Jeolojik, Jeomorfolojik ve Hidrografik Özelliklerin Dört Coğrafi Bölgeye Göre Durumu.....	3
1.1.1. Nil Vadisi ve Deltası.....	3
1.1.2. Batı Çölü	5
1.1.3. Doğu Çölü.....	6
1.1.4. Sina Yarımadası.....	6
1.2. Mısır'ın Klimatolojik Özellikleri.....	9
2. MISIR'IN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ.....	12
2.1. Mısır'ın Tarihi.....	12
2.2. Mısır'ın Nüfus Özellikleri.....	13
2.3. Mısır'ın Ekonomik Özellikleri.....	18

BÖLÜM 222 MISIR'DA TURİZM FAALİYETLERİ

1. MISIR'DAKİ COĞRAFİ UNSURLARIN TURİZME ETKİSİ.....	22
1.1. Yapısal (Jeolojik) Özelliklerin Turizme Etkisi	22
1.2. Hidrografik Unsurların Turizme Etkisi	26
1.3. İklimin Turizme Etkisi	29
1.4. Bitki ve Hayvan Varlığının Turizme Etkisi	30
2. MISIR'DA TURİZM ÇEKİCİLİKLERİ.....	39
2.1. Mısır'da Kültür Turizmi Kaynakları ve Dağılışı	39
2.1.1. Hiyeroglifler.....	40

2.1.2. Kahire'deki Kültürel Çekicilikler.....	41
2.1.3. Kahire Çevresindeki Kültürel Çekicilikler	57
2.1.4. Nil Vadisi'ndeki Kültürel Çekicilikler	58
2.1.5. Sina ve Kızıldeniz Kıyısındaki Kültürel Çekicilikler	65
2.1.6. Delta ve Kuzey Kıyısındaki Kültürel Çekicilikler.....	67
2.1.7. Batı Çölü'ndeki Kültürel Çekicilikler	69
2.2. Mısır'da Dalış Turizmi – Kızıldeniz'de Mercan Resifleri	70
2.3. Akdeniz ve Kızıldeniz'deki Kıyı Turizmi Olanakları	76
2.4. Ulusal Parklar ve Koruma Alanları	78
2.4.1. Vadi-el-Hitaan Koruma Alanı	79
2.4.2. Vadi el Gemal – Hamata Koruma Alanı.....	79
2.4.3. Ras Muhammed Ulusal Parkı	79
2.4.4. St. Katherina Ulusal Parkı	85
2.4.5. Nil Adası Koruma Alanı	86
2.4.6. Al Burullus Gölü Koruma Alanı.....	86
2.4.7. Karun Gölü Koruma Alanı	87
2.4.8. Vadi el Royan Koruma Alanı	87
2.5. Safari Turizmi.....	88
2.6. Konferans ve Festival Turizmi	91
2.7. Terapi (Sağlık) Turizmi.....	93
2.8. Mısır'da Golf ve Turizm	97
2.9. Mısır'da Vahalar ve Turizme Katkıları.....	98
2.9.1. Bahariye Vahası.....	99
2.9.2. Harice Vahası.....	101
2.9.3. Dahile Vahası.....	101
2.9.4. Ferafire Vahası.....	101
2.9.5. Siva Vahası	101
2.10. Mısır'da Serüven Turizmi (Dağ Yürüyüşü ve Balon Uçuşları).....	103
2.11. Mısır'da Eğlence ve Turizm	104
2.12. Mısır Turizminde Alışveriş	111
3. MISIR'DA KONAKLAMA.....	115
3.1. Mısır Turizminde Yatak Kapasitesi	121
4. MISIR'DA TURİZME HİZMET VEREN RESTORANLAR ÖZELLİKLERİ VE ÜLKEYE DAĞILIŞ DURUMU	123
5. MISIR'DA TURİZMİN GELİŞİMİ, TURİZMİN MISIR EKONOMİSİNE KATKISININ DEĞİŞİMİ	123
6. MISIR'A GELEN TURİSTLERİN TERCİH ETTİKLERİ ULAŞIM SİSTEMLERİNE GÖRE DAĞILIŞI	129
SONUÇ; SORUNLAR VE ÖNERİLER.....	131
KAYNAKLAR	135

HARİTA LİSTESİ

Sayfa No.

Harita 1: Mısır'ın Coğrafi Konumu	1
Harita 2: Mısır Jeoloji Haritası.....	23
Harita 3: Mısır Sıcak Çöl Ekosistemleri	31
Harita 4: Kahire Çevresi'nde Turizm Faaliyetleri.....	46
Harita 5: Kahire Çevresinde Turizm Unsurları	57
Harita 6: Antik Teb Şehri	64
Harita 7: Asvan Çevresi Turizm Faaliyetleri	64

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: Kahire, İskenderiye, Luksor ve Asvan'ın Aylık En Düşük ve En Yüksek Sıcaklık Ortalamaları ile Hurgede ve Şarm el Şeyh'in Aylık Hava ve Su Sıcaklık Ortalamaları	10
Tablo 2: Mısır'ın Nüfus Özellikleri	16
Tablo 3: Süveyş Kanal Trafiği ve Gelirleri	19
Tablo 4: Sanayi Üretimi	20
Tablo 5: Mısır'daki Otel Odalarının Yıldızlarına Göre Sayısı (2000).....	120
Tablo 6: Mısır'da Geceleme (2000).....	121
Tablo 7: Mısır'da Turizm ve Turizme Yardımcı Bölgelere Göre Gecelemenin Dağılışı	122
Tablo 8: 2012'ye Kadar Oda Kapasitesindeki Tahmini Artış.....	122
Tablo 9: Ülke Gruplarına Göre Turist Dağılımı.....	126
Tablo 10: Ülkeye Gelen Turistlerin Ortalama Geceleme Sayısı ve Turizm Gelirlerinin Bazı Yıllardaki Durumu	127
Tablo 11: Mısır'a Gelen Turistlerin Tercih Ettikleri Ulaşım Sistemlerine Göre Dağılışı.....	129
Tablo 12: Kızıldeniz'in Kuzey Bölgesindeki Mevcut ve Gelecekteki Turistik Gelişmeler	133

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No.

Grafik 1: Kahire'de Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağışın Aylara Dağılımı.....	11
Grafik 2: Uluslararası Ziyaretçi Gelişleri	128
Grafik 3: Uluslararası Ortalama Ziyaretçi Hızı	128

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa No.

Foto 1	: Sina Tepelerinden Bir Görünüm.....	7
Foto 2	: Kızıldeniz'den de Devam Eden Ras Muhammed'deki Bir Kırık	8
Foto 3	: Sina Tepelerinden ve Kızıldeniz'den Görünüm	8
Foto 4	: Kahire Şehir Görüntüsü	15
Foto 5	: Kahire Şehir Görüntüsü	15
Foto 6	: Kahire Şehir Görüntüsü	16
Foto 7	: Hatçepsut Tapınağının Oyulduğu Tepelerden Görünüm.....	24
Foto 8	: Keops Piramidi'nde Kullanılan Taş Bloklardan Görünüm	25
Foto 9	: Nil Kıyısında Ebu Simbel Tapınağı'nın Bir Görüntüsü.....	26
Foto 10	: Kahire'de Turistlere İçin Kiralanan Fellukalar	27
Foto 11	: Kahire'den Nil Nehri ve Çevresinin Görüntüsü	28
Foto 12	: Palmiyelerin Turizmde Kullanılışının (Dekoratif Açıdan) Bir Örneği	33
Foto 13	: Sina Yarımadası'nın Güneyinde (Temmuz Ayında) Bir Hurma Ağacı Görüntüsü.....	33
Foto 14	: Sina Yarımadası'nda Yerel Çarşılarda Satılan ve Turistlerin Çok İlgi Gösterdiği Çöl Güllü Adı Verilen Bir Bitki	34
Foto 15	: Kahire'de Bir Papirüs Mağazasında Bir Tur Rehberi Papirüsün Yapımını Gösterirken Alınmış Bir Görüntü	35
Foto 16	: Gerçek Bir Papirüs Görüntüsü.....	36
Foto 17	: Kahire'deki Turistlerin En Uğrak Yerlerinden Olan Papirüs Mağazası	36
Foto 18	: Kahire Müzesi Girişi.....	42
Foto 19	: Kahire Müzesi'nin En Önemli Eserlerinden Tuthankhamun'un Maskesi	43
Foto 20	: Kahire Müzesi'nde Mumyaların Konduğu Mezarlardan Bir Görünüm	44
Foto 21	: Kahire Müzesi'nde Eserler Yapılırken Kullanılan Malzemelerden Bir Görünüm	45
Foto 22	: Kahire'deki İslami Eserlerden Görünüm	48
Foto 23	: Kahire'deki İslami Eserlerden Görünüm	48
Foto 24	: İslami Kahire'deki Mehmed Ali Paşa Camisi.....	49
Foto 25	: Kahire'deki El Ezher ve Ebu Dahab Camileri	49
Foto 26	: Khan El Halili Çarşısı Girişi İle El Hüseyin Camisi	50
Foto 27	: Gize Platosu'ndan Bir Görünüm	52
Foto 28	: Kefren Piramidi	52
Foto 29	: Keops Piramidi ve Çevresi	53
Foto 30	: Kefren Piramidi ve Keops'a İtafen Yapılmış Aslan Başlı Sfenks	54

Foto 31	: Keops Piramidi ve Ona İthafen Yapılmış Aslan Başlı Sfenks	55
Foto 32	: Keops Piramidi	32
Foto 33	: Luksor Tapınağı.....	61
Foto 34	: Luksor'da Yusuf El Haccac Camisi	61
Foto 35	: Karnak Tapınağı'nda Aslanlı Yol	62
Foto 36	: Krallar Vadisi (Doğu Vadi)	63
Foto 37	: Ebu Simbel Tapınağı	66
Foto 38	: St. Katherina Manastırı ve Ulusal Parkı	67
Foto 39	: Güney Sina'da Mercan Resiflerinden Örnek	71
Foto 40	: Kızıldeniz'deki Canlı Türleri (Ras Muhammet Burnu Ulusal Parkı).....	72
Foto 41	: Güneydoğu Sina Kıyıları (Dahab).....	73
Foto 42	: Güney Sina'dan Görünüm.....	74
Foto 43	: Şarm el Şeyh'te ki Altıcam Tekne	74
Foto 44	: Altı Cam Teknelerden Kızıldeniz'in Görünümü.....	75
Foto 45	: Altı Cam Teknelerden Kızıldeniz'deki Canlılar	75
Foto 46	: Sina Yarımadası'ndaki 5 Yıldızlı Otellerden Biri	77
Foto 47	: Şarm el Şeyh Kıyılarından Bir Görünüm	78
Foto 48	: Rast Muhammet Ulusal Parkının Girişi (İsrail Tarafından Hediye Edilen Taş Bloklar)	80
Foto 49	: Ras Muhammet'teki Sina Çölü'nden Bir Görüntü.....	81
Foto 50	: Ras Muhammet Parkında Uyulması Gereken Kurallar	82
Foto 51	: Ras Muhammed'te Mangrov Ormanlarından Görünüm	83
Foto 52	: Ras Muhammed'te Kıyı Görüntüsü	83
Foto 53	: Ras Muhammed'te Kızıldeniz Canlıları.....	84
Foto 54	: Ras Muhammed Kıyıları Görünüm	84
Foto 55	: Ras Muhammed Parkı.....	85
Foto 56	: St. Katherina Ulusal Parkı	86
Foto 57	: Sina Çölünde Motor Safari	88
Foto 58	: Batı Çölü'nde Deve Safari	89
Foto 59	: Batı Çölü'nde Cip Safari	90
Foto 60	: Sina Çölü'nde Turistlere Hizmet Veren Bir Bedevi Çadırı	90
Foto 61	: Gize'de Bir Golf Tesisi	98
Foto 62	: Bahariye Vahası.....	99
Foto 63	: Bahariye Vahası'nda Bir Kaynak	100
Foto 64	: Siva Vahası'ndan Bir Görünüm.....	102
Foto 65	: Güney Mısır'da Balon Tesisleri	103
Foto 66	: Kızıldeniz'de Yapılan Deniz Sporlarından Biri	104
Foto 67	: Kahire'deki Yerel Eğlencelerden Görünüm.....	105
Foto 68	: Piramitlerin Aydınlatılmış Görüntüsü	106
Foto 69	: Şarm el Şeyh'te Turistlere Hizmet Veren Bir Eğlence Merkezi.....	107

Foto 70	: Şarm el Şeyh'te Turistlere Hizmet Veren Bir Eğlence Merkezi.....	108
Foto 71	: Şarm el Şeyh'te Hem Alışveriş Hem Eğlence Merkezlerinden En Önemlisi	109
Foto 72	: Şarm el Şeyh'te Turistler İçin Yapılmış Batı Tarzında Bir Eğlence Yeri	110
Foto 73	: İslami Mısır'ın En Önemli Çarşılarından Khan el Halili Çarşısı	112
Foto 74	: Khan el Halili Çarşısında Bir Baharatçı Dükkânı.....	112
Foto 75	: Şarm el Şeyh'te En Önemli Alışveriş Merkezlerinden Biri (Alf Leila Wa Leila)	114
Foto 76	: Alf Leila Wa Leila Çarşısından Bir Görünüm.....	114
Foto 77	: Sina Yarımadası'ndaki Beş Yıldızlı Otellerden Biri	117
Foto 78	: Nil Çevresindeki Bazı Otellerden Görünüm.....	118
Foto 79	: Şarm El Şeyh'teki Bir Otelin Girişinden Görünüm	119
Foto 80	: Gize Platosu'nda Bir Turist Kafilesi	128

ÖZET

Mısır, 1.001.449 km²'lik alanı ile sadece Afrika'da değil aynı zamanda Asya'nın bir parçası olarak kabul edilen Sina Yarımadası'nda da toprağı bulunan bir ülkedir. Ancak ülke yüzölçümünün büyük bir bölümü Kuzeydoğu Afrika'da yer alır. Ülke güneyden Sudan, doğudan İsrail, Gazze Şeridi ve Filistin, batıdan ise Libya ile sınırlanır. Kuzeyden Akdeniz sahil şeridi, batıdan Kızıldeniz ve Akabe Körfezi ile çevrilir.

Mısır, büyük ölçüde çöllerle kaplı bir ülke olup toplam alanının %3,5'i tarıma uygun özellikler gösterir. Ülke, doğal özellikleri açısından Nil Vadisi ve Deltası, Batı Çölü (Libya), Doğu (Arap) Çölü ve Sina Yarımadası olmak üzere 4 ana bölgeye ayrılmıştır. Nüfusun büyük bir bölümü delta bölgesinde toplanmıştır. Ülkedeki kurak iklim şartları, insan yaşamını olumsuz etkilemektedir. Ancak Nil Nehri'nin ülkeye kattığı yaşamsal unsurlar bu olumsuzlukları biraz olsun insan yaşamına uygun hale getirmiştir.

Nil Nehri Vadisi, yalnızca alüvyonlu verimli topraklar nedeniyle değil, aynı zamanda tarihteki ilk turistik faaliyetlere olanak sağlaması bakımından da oldukça önemlidir. Ülkenin coğrafi yapısının sunduğı özellikler hem doğa hem de tarih turizminin gelişmesine imkân sağlamıştır. Yani Mısır'da turizm, ülkenin coğrafi özelliklerinin etkisi altında gelişme göstermiştir. Bunun en bilinen örneğı; granit, kireçtaşı, bazalt, mermer gibi dayanıklı kayaların varlığının Mısır kültürünün ve turizminin en büyük çekiciliğı olan piramit, tapınak ve heykellerin ortaya çıkmasına sebep olmasıdır. Sahip olduğu iklim koşullarının da bu eserlerin günümüze kadar fazla bozulmaya uğramadan ulaşmalarına olanak tanınması ise ülke coğrafyasının turizme yaptığı olumlu etkilerden bir diğeridir. Ayrıca Akdeniz kıyıları deniz turizmi açısından çok uygun koşullar taşır. Kızıldeniz kıyılarının doğal koşulları da ülkenin dünyadaki önemli dalış merkezlerinden biri haline gelmesini sağlamıştır.

Coğrafyanın turizme önemli etkilerinden biri de Nil Nehri Vadisi' nin, nüfusu tarihin eski devirlerinden beri kendisine çekmesi, eserlerin genellikle Nil çevresine yapılmasını sağlaması ve bugün bu eserler gezilirken sağlamış olduğu kolaylıktır. Batı tarzı kıyı turizmi faaliyetleri çok yaygın değilse de özellikle Kahire'ye yakın plajlar

büyük kalabalıklar toplamaktadır. Hükümetin 20. yüzyılın sonlarına doğru güneş - kum - deniz turizmini geliştirmeye yönelik tasarıları da turizmin son yıllardaki gelişimini ve turizm sektöründen elde edilen gelirleri artırmıştır. Kültürel baskılara ek olarak, iklimin sınırlayıcı etkisi de turizmin tam anlamıyla gelişimini engelleyen başlıca unsurlardandır.

SUMMARY

Egypt, with its area of 1.001.449 km² covers not only an African territory but also Sina Peninsula which is accepted as an Asian territory. However, most of its area is located in North Eastern Africa. The country has its longest border with Sudan. Israel, Libya, Gazza Strip and Palestine are the other countries that Egypt has a border with. On the other hand Egypt's natural borders are Mediterranean sea cost, Red Sea, Suez Gulf and Akabe Gulf.

Egypt is a country that is mostly covered by deserts and only %3,5 of its total area can be cultivated and inhabited. In terms of its natural characteristics the country is divided into four main regions; Nile Valley and Delta, Western (Libyan) Desert, Eastern(Arabic) Desert and Sina Peninsula. Most of the population is concentrated by the delta region. The country has a arid climate which has a negative effect on human life. The most predemoninant asset of the country is the habitat that is attributed by the Nile Valley.

Nile River Valley is important both in the context of the alluvial soil provided by it and its characteristics that gave way to the history's first tourism facilities. The natural characteristics of the country gave chance to development of both nature-based tourism and cultural tourism. In other words, tourism in Egypt is under effect of geographical characteristics. The best example of this is the Pyramids, temples and statues which are the most attractive properties of Egyptian culture and tourism that are constructed thanks to existence of hard rocks such as granite, limestone, basalt and marble. Moreover its climatic characteristics allowed the existence of these monuments without much distortion even today. Also Mediterranean costs have adequate properties for sea tourism. And the Red Sea coasts enabled the country to become a diving center.

Another important and good example of the effect of geography in Egypt's tourism is Nile River being an attractive point for people since the very early stages of history which is the reason for construction and concentration of the monuments by Nile River that makes it easy to go sightseeing these monuments. Although Western type coast tourism is not that much widespread, especially in the beaches near Qahiro one can observe huge crowds. The attempts of the government in terms of developing so

called "sun-sand-sea" tourism had positive effects on the increase of the revenues coming from tourism sector. In addition to the cultural pressures on tourism, the restrictive effects of the climate are another factor that disables the development of tourism in a full manner.

GİRİŞ

MISIR'IN COĞRAFİ KONUMU

Mısır, 1.001.449 km²'lik alanı kapsayan bir Afrika ülkesi olup aynı zamanda Asya Kıtası'nda da toprağı(Sina Yarımadası)vardır. Kuzey-güney doğrultusunda 1.024 km, doğu-batı doğrultusunda ise 1.240 km uzunluğa sahiptir.

Harita 1: Mısır'ın Coğrafi Konumu

Ülkedeki doğal sınırları, 2.900 km'den fazla uzunluğu ile Akdeniz, Süveyş Körfezi, Akabe Körfezi ve Kızıldeniz oluşturur. Mısır beşeri sınırlarını ise İsrail, Libya, Sudan ve önceleri Mısır'ın kontrol ettiği ancak 1967'den beri İsrail'in işgalinde olan Filistin ile paylaşır. Ülkenin kara sınırları oldukça düz hatlara sahiptir. En uzun kara sınırını (1.273 km) ise Sudan ile paylaşır. 1899 yılında yapılan anlaşmaya bağlı olarak Sudan ile olan sınır Kızıldeniz'den 22. paralel ile batıya doğru uzanırken Sudan Holfa Vadisi çıkıntısını içererek 25. meridyene kadar 22. paralel doğrultusunda devam eder. 22. paralelin kuzeyinde uzanan bu parmak şeklindeki çıkıntı (Nil'in çıkıntısı) Nasır Gölü ile çevrilidir. Mısır ve Sudan ana sınırına eklenen "idari" bir sınır, göçebe kabilelerin Mısır'ın doğu ve güney sınırlarının bitimindeki su havzalarından (küçük göllerden)

yararlanmasına izin verir. İdari sınır uluslararası sınırdan iki farklılık gösterir. Bunlar: Mısır'ın yönettiği 22. paralelin güneyindeki alan ve Sudan'ın yönettiği kuzeydeki alan.

Mısır, batısında ise (yaklaşık 1.150 km) Libya ile komşudur. Bu sınır ise İtalya ile yapılan ve Libya'yı sömürgeleştiren 1925 anlaşması ile belirlenmiştir.¹ Mısır'ın Sina Yarımadası'ndaki doğu sınırınının 255 km'sini İsrail, 11 km'sini ise Filistin oluşturur.

Mısır 26 valiliğe bölünmüştür. Bunlar: İskenderiye, Kahire, Said Limanı ve Süveyş 4 şehir vilayeti; Delta bölgesinde ile Aşağı Mısır'da 9 vilayeti; Nil Irmağı'nın güneyinde Kahire'den Asvan'a kadar devam eden Yukarı Mısır'da 8 vilayeti; Nil'in batısı ve doğusunu içine alan ve Sina Yarımadası'nın da bulunduğu ve çölleri de içeren 5 sınır vilayetidir.

¹ Chapin Helen Metz, **Mısır: Ülke Araştırması**, 1990, s.5.

BÖLÜM 1

MISIR'IN COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

1. MISIR'IN FİZİKİ COĞRAFYASI

Mısır büyük ölçüde çöllerle kaplı bir ülkedir. Ülke alanının büyük kısmı Afrika'nın Atlantik kıyısında kıta boyunca uzanarak Güneydoğu Asya'ya ulaşan geniş çöl sahasında yer alır. Mısır'ın jeolojik ve jeomorfolojik yapısı 4 ana coğrafi bölgeyi ortaya çıkarmıştır. Bunlar: Nil Vadisi ve Deltası, Batı Çölü (Libya Çölü), Doğu Çölü (Arap) ve Sina Yarımadası'dır. Bunlar içerisinde en önemlisi tarım alanlarının ve nüfusun fazla olduğu Nil Vadisi ve Deltası'dır.

1.1. Mısır'da Jeolojik, Jeomorfolojik ve Hidrografik Özelliklerin Dört Coğrafi Bölgeye Göre Durumu

1.1.1. Nil Vadisi ve Deltası

Nil Nehri dünyanın en uzun 2. ırmağı olup deltası ile beraber dünya üzerindeki en geniş vahadır. Nil'in Mısır'ın yaşam kaynağı olmasında topografik şartların etkisi de önemlidir. Topografya Nil'in akışına uygun kanallar sunmasaydı, Mısır'ın yaşam kaynağı olan Nil Nehri olmaz ve ülke tamamen çöllerle kaplı olurdu. Nehir Kagera kolu ile birlikte 6.695 km toplam uzunluğa sahiptir.² Nil, Mısır boyunca ise 1600 km kat ederek kuzeye doğru Mısır-Sudan sınırından Akdeniz'e çıkar. Beyaz Nil, Mavi Nil ve Atrabah'ın birleşimi Nil Nehri'ni oluşturur. Beyaz Nil Ugan'da da Viktorya Gölü'nden, Mavi Nil Etiyopya'da Tona Gölü'nden, Atrabah ise Etiyopya'dan kaynağını alır. Nil'in Mısır'daki sularının %14'ünü Atrabah, %28'ini Mavi Nil, %58'ini ise Beyaz Nil sağlar.³

Viktorya Gölü'nden kaynağını alan Beyaz Nil'in Sudan'daki Jubaya akışında kanal seviyesi 600 m'den fazla bir düşüş gösterir. Juba'dan Hartum'a kadar ise sadece 75 m alçalarak deltaya iner. Sudan'da Nil'in bu kolu bataklık bitkileriyle çevrilir, durma noktasına ulaşacakmış gibi düz bir arazide ilerler.

² Ramazan Özey, **Ortadoğu Coğrafyası**, İstanbul: Aktif Yayınları, 2004, s.197.

³ Metz, s.6.

Mavi Nil ise Hartum'da Beyaz Nil ile birleşir. Ancak Beyaz Nil'den daha eğimli bir arazide akmaktadır. Dolayısıyla akış hızı da daha fazladır. Bu özelliği taşıdığı alüvyon miktarının da Beyaz Nil'den daha fazla olmasını sağlamıştır.

Atrabah ise ana Nil'e Hartum'un kuzeyinde 5. ve 6. çağlayanlarda katılır, ocaktan hazirana su seviyesi çok fazla düşer. Atrabah Nil'in akışının %22'sini sağlar.

Mavi Nil de benzer özellikler gösterir. Düşük su sezonu yani ocaktan hazirana kadar geçen sürede Nil'in sularının %17'sini sağlarken, yağışların arttığı dönemde bu oran %70'e yaklaşır. 1971 yılında Asvan Barajı tamamlanmadan önce, Beyaz Nil Mısır sahasını yıl boyunca sularken, Mavi Nil'in mevsimsel yağmurlarını Etiyopya'dan taşıyıp Nil'in taşmasını sağlayarak, verimli balçıkların depolanmasına neden olmaktaydı. Nil'in selleri genellikle ağustos, eylül ve ekimde görülür. Bazen daha erken başladığı da görülmektedir.⁴

Nil, Mısır'a Halfa Vadisi'nin birkaç km kuzeyinden, Sudan kasabasından girer. Nil, Kahire'de önceleri geniş bir haliçken alüvyonlarla doldurularak verimli, yelpaze biçimli, deniz seviyesinden yaklaşık 250 km genişliğinde bir delta oluşturup kuzey güney uzunluğu 16 km'yi kapsayan bölgede denize ulaşır. Nil Deltası toplam 22.000 km²'lik alan kaplar. İ. S. 1. yüzyıldan beri tutulan tarihi kayıtlara göre, deltayı Nil'in yedi kolu oluşturmaktaydı. İ.S. 12. yüzyıl kayıtlarına göre ise sadece altı kolunun olduğu bilgisine ulaşıldı. İnsanlar ve doğa iki ana kol dışında diğer kolları tümünü kapatmıştır. Doğudaki kolu Dimyat 240 km uzunluğundadır. Batı kolu Roselto ise 235 km uzunluğa sahiptir. Her ikisi de ağızlarındaki limanların isimleriyle adlandırılmaktadır. Delta; Idku, Al Burullus ve Manzilah gibi bataklıkları ve gölleri de içinde bulundurmaktadır. Nil'deki verimlilik ve üretkenlik genellikle sellerin getirdiği alüvyonlara bağlıdır. Yapılan arkeolojik araştırmalara göre eskiden insanların daha yüksek rakımlı yerleşimlerde yaşamakta olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda nehrin daha önceleri yüksekten aktığını ve dolayısıyla sellerin çok daha fazla gerçekleştiğini kanıtlamaktadır. Mısırlılar yüzyıllar boyunca Nil'in akışını ve taşkınlarını tahmin etmeye çalışarak bunlardan faydalanmak

⁴ Metz, s.8-9.

istemişlerdir. Hatta bu sellerin şiddetlerini de ayarlamaya çalışmışlardır. Yıllık akımının 4.25 milyar m³ dolaylarında olduğuna dair kayıtlar mevcuttur.⁵

Nil üzerindeki barajlar, özellikle de Asvan Yüksek Barajı Nil Nehri'nin bu bölümünü büyük bir sulama hendeğine dönüştürmüştür. Nasır Gölü, Orta ve Doğu Afrika'ya düşen yağışın planlı kullanımını sağlamıştır. Araştırmacılar Nil'deki alüvyon birikiminin 10 milyon yıl önce başladığını belirtmişlerdir. Nehrin vadisindeki ekilebilir topraktaki yıllık ortalama birikim sayısının 9 olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilmektedir. Akımın analizi göstermiştir ki Kahire'den geçen toprak miktarı 10,7 milyon tondur. Asvan Barajı Nasır Gölü'nde tutulan tortul tabakanın büyük bir kısmına engel olur.

1.1.2. Batı Çölü

Batı Çölü, Mısır topraklarının üçte ikisine denk gelip toplam 700.000 km² lik alan kaplamaktadır. Nil Nehri'nin batısındaki bu geniş çöl Akdeniz'den Sudan sınırına kadar uzanır. Çölde Jilt al Kabir Platosu 1000 m yükseltide bulunmakla birlikte bölgede genel olarak alçak platolar ve ovalar hâkim durumdadır. Büyük Kum Denizi de çöldeki alanlardan bir bölümünü oluşturmakta, Siva Vahası'ndan Jilal Kabir Platosu'na kadar uzanmaktadır: Dere ve nehir bakımından oldukça fakirdir. Çöl ülke yönetimi tarafından 28. paralel etrafında iki vilayete bölünmüş; kuzeydeki Matrah, güneydeki ise Yerli Vadi adını almıştır.

Batı Çölü'nde önemli depresyonlar (7 tane) mevcuttur. Suları tuzlu olan ve en geniş alan kaplayan Quattara dışındakiler genellikle vaha niteliği taşımaktadır. Kuattara depresyonu ise 15,000 km² alana yayılmış olup genel olarak deniz seviyesinin altındadır. En derin yeri 133 m'dir. Tuzlu bataklıklar ve çorak arazilerle çevrelenmiştir. Çöldeki diğer yerel yeraltı suları ile sağlanan taze suya sahip depresyonların hepsinde tarımsal üretim sınırlıdır. Yerleşmeler sürekli olsa bile çok sık değildir. Libya sınırına yakın Kuattara'nın batısına yakın Siva Vahası, Mısır'ın kalan kısmından farklı olmakla birlikte eski çağlardan beri bölgede yaşamını sürdüren insanlar için yaşam kaynağı olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Siva'nın uçurumda konumlanmış Amon Manastırı bin yıldan fazla bir süredir dikkat çekmektedir. Herodot ve Büyük İskender Hıristiyanlık öncesi dönemde buraya ziyarette bulunmuş ünlü kişilerden bazılarıdır. Diğer önemli

⁵ Metz, s.9.

depresyonlar ise Al Fayyum (Kahire'nin 60 km güneybatısında uzanır), ülkenin en geniş vahasına (Khorijcha) ulaşmada güneyde Bahriye, Farafire ve Dahile vahalarına doğru yayılır. Fayyum Vahası'ndaki tatlı su artezyen kaynakları yüzyıllar boyunca 1800 km' yi aşan ekilebilir alanın sulamasını sağlamıştır.⁶

1.1.3. Doğu Çölü

Nil Nehri'nin doğusundaki çöl olan Doğu Çölü'nün topoğrafik yapısı Nil'in batısındaki topoğrafik yapısından oldukça farklıdır. Nil'den başlayan çöl 220.000km' lik bir alanda uzanır. Bu bölgede aynı zamanda Nil'den doğuya doğru Süveyş Körfezi ve Kızıldeniz'e uzanan Kızıldeniz Tepeleri de mevcuttur. Bölgenin drenaj yolu yeteri kadar yağmur olmadığından nadiren işleyen doğal bir özellik gösterir. Vahasal tarım gelişmemiştir. Kızıldeniz kıyısında birkaç köy dışında sürekli yerleşim yoktur. Doğu Çölü'ne önem kazandıran başlıca özelliği doğal kaynaklarındaki (özellikle petroldeki) zenginliktir.⁷

1.1.4. Sina Yarımadası

Üçgensel bir alan özelliği gösteren Sina Yarımadası 61.100 km²'yi kapsar. Bölge'de en dikkat çekici jeomorfolojik özellik güneyinde Doğu Çölü'ndeki Kızıldeniz Tepelerinin varlığıdır. Kızıldeniz kıyısında ülkenin en yüksek noktası 2642 metreyle Katherina Dağı'dır. Kızıldeniz ismini bu kırmızı dağlardan alır (Foto 1).

⁶ Metz, s.11.

⁷ Metz, s.11.

Foto 1: Sina Tepelerinden Bir Görünüm

Kızıldeniz kıyıları yarımadaının güneyinde daha diktir. Sina'nın güney ağzının yükseltisi 1000 m civarındadır. Kuzeye doğru bu yükselti azalır. Bu plato görünümündeki arazi kireçtaşlarından oluşmuştur.

Sina Yarımadası'nın üçüncü bölümünü ise kuzeyindeki Süveyş Kanalı'ndan Gazze Şeridi ve İsrail'e uzanan düz, kumlu bir kıyı ovası oluşturur. 1982'den beri Sina'nın tamamı Mısır'a bırakılmıştır. Daha sonra merkezi hükümet yarımadayı iki vilayete bölmüştür. Ancak önceleri (1967 öncesi) tek bir Mısır vilayeti olarak yönetilmekteydi. Günümüzde ise Kuzey Sina (başkenti El Ariş) ve Güney Sina (başkenti At-Tür) olarak ikiye ayrılmıştır.⁸

Sina Yarımadası'nın güney kesiminde Ras Muhammed Burnu yakınlarında bir kırılma görülmektedir. Oldukça derin ve uzun olan bu kırık hattı Kızıldeniz'den devam etmektedir (Foto 2).

⁸ Metz, s.12.

Foto 2: Kızıldeniz'den de Devam Eden Ras Muhammed'teki Bir Kırık

Güney Sina'da dağlar kıyı çizgisine daha yakın uzanıp oldukça sarp bir görüntü almaktadır (Foto 3).

Foto 3: Sina Tepelerinden ve Kızıldeniz'den Görünüm

1.2. Mısır'ın Klimatolojik Özellikleri

Mısır'ın iklimi, sıcak ve kurak koşullar oluşturup Kahire'deki yaz sıcaklık ortalaması 32°C'yi aşmaktadır. Kış mevsimindeki ortalama sıcaklığı yaklaşık 18°C'dir. Daha güneyindeki çöl bölgelerinde sıcaklık ortalamalarının yazın 45°C ye çıktığı görülmektedir.⁹

Mısır'da gündüzleri genellikle sıcak, geceler ise serindir. Bu durum havadaki nem oranının azlığından kaynaklanmaktadır. Kasım ayından nisan ayına kadar sıcaklıklar düşer, yani bu dönemde hafif kış koşulları yaşanır. Mayıs'tan ekime kadar ise oldukça sıcak yaz koşulları hâkim olur. Mevsimler arasındaki tek fark gündüzleri olan sıcaklık farklılıkları ve bir de hâkim rüzgârlardaki değişimlerdir. Kıyı bölgelerinde ise kış sıcaklık ortalamaları minimum 14°C ve yaz sıcaklık ortalamaları ise azami 30°C'dir.

Sıcaklıklar çöl sahalarında (iç kısımlarda) özellikle yaz aylarında gündüz 45°C, gece ise 7°C arasında değişir. Kış sıcaklıkları ise çöllerde daha az dalgalanma gösterir. Geceleri 0°'ye inerken gündüzleri 18°C civarındadır.

Ortalama yıllık sıcaklıklar kuzeyden güneye Sudan sınırına doğru artarken, Doğu ve Batı çölllerinde genel olarak benzerlik gösterir. İskenderiye'de yaz ayları biraz daha serindir. Delta ve genel olarak Nil Vadisi'nin kuzeyi boyunca bazı dönemlerde hafif buzlanma ve hatta karın görüldüğü soğuk kış dönemleri de yaşanmaktadır. Asvan'da geceleri (temmuz ayında) sıcaklıklar 10°C, ancak gündüzleri açık havalarda 41°C civarında olmaktadır.¹⁰ Kıyıları oldukça nemli ve sıcak olduğundan insan yaşamını olumsuz etkilemektedir.

⁹ Özey, s.196-197.

¹⁰ Metz, s.12-13.

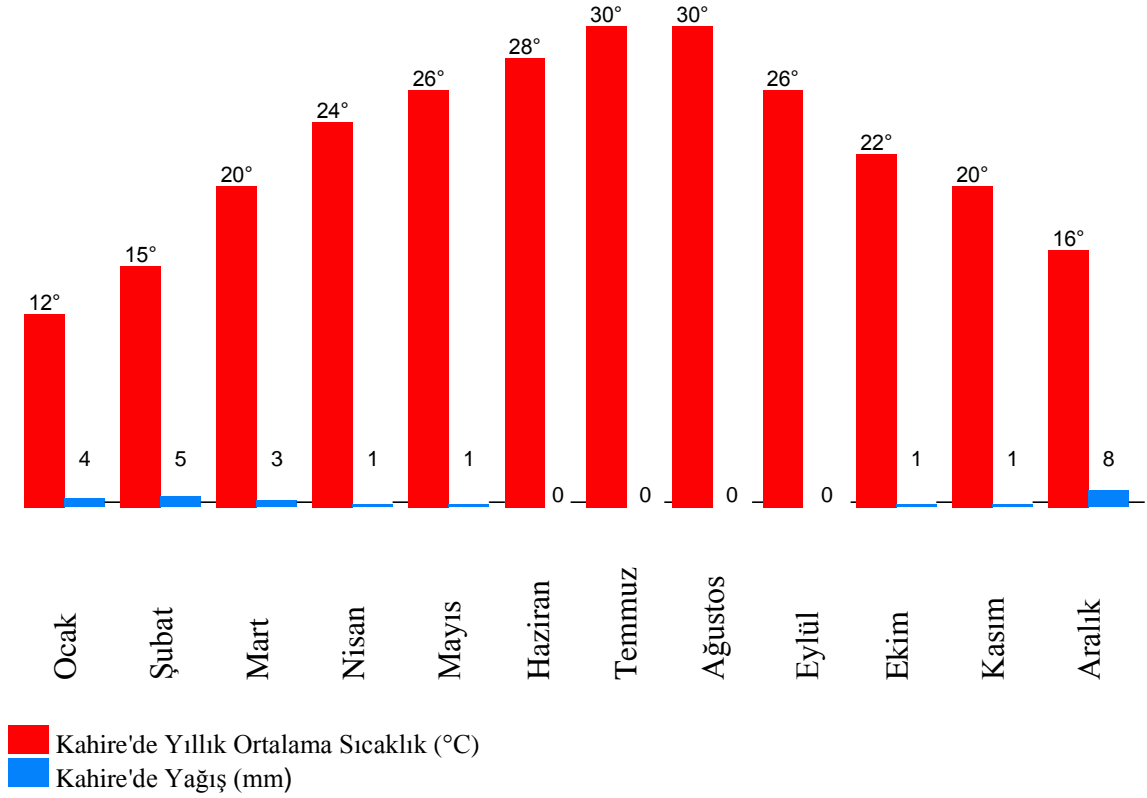
Tablo 1
Kahire, İskenderiye, Luksor ve Asvan'ın Aylık En Düşük ve En Yüksek Sıcaklık Ortalamaları ile Hurgede ve Şarm el Şeyh'in Aylık Hava ve Su Sıcaklık Ortalamaları

Ay	Tip	Kahire	İskenderiye	Luksor	Asvan	Hurgede Hava ve Su Sıcaklık Ort.	Sarm el Şeyh Hava ve Su Sıcaklık Ort.
Ocak	C	8.6/19.1	9.3/18.3	5.4/23	8/23.8	524/18	24/18
Şubat	C	9.3/21	9.7/19.2	6.8/25.4	9.4/26.1	25/18	25/18
Mart	C	11.2/23.7	11.3/21	10.7/29	12.6/30.4	26/20	26/20
Nisan	C	13.9/28.2	14.5/23.6	15.7/35	17.5/36	31/25	31/25
Mayıs	C	17.4/32.4	16.7/26.5	20.7/39.3	21.1/38.5	35/26	35/26
Haziran	C	19.9/34.5	20.4/28.2	22.6/41	24.2/42.1	37/28	37/28
Temmuz	C	21.5/35.4	22.7/29.6	23.6/40.8	24.5/42	40/28	40/28
Ağustos	C	21.6/34.8	22.9/30.4	23.5/41	24.7/41.3	42/29	42/29
Eylül	C	19.9/23.3	21.3/29.4	21.5/38.5	22.2/39.6	38/27	38/27
Ekim	C	17.8/29.8	17.9/27.7	17.8/35.1	19.3/36.6	32/25	32/25
Kasım	C	12.1/24.1	14.8/24.4	12.3/29.6	14.5/30.2	26/23	26/23
Aralık	C	10.4/20.7	11.2/20.4	7/7/24.8			

Kaynak: Helen, Chapin, Metz, Mısır: Ülke Araştırması, 1990

Mısır'ın yağış koşulları incelendiğinde çoğu bölgelerinde yıllık yağışın 80 mm'nin altında olduğu görülmektedir. Mısır topraklarının büyük bir bölümünün Libya-Arap Çölü'nün bir parçası olduğu düşünüldüğünde yağışın çok yetersiz olduğu ortaya çıkmaktadır. Kış mevsiminde subtropikal yüksek basıncın güneye çekilmesi sırasında Akdeniz çevresine az da olsa yağış düştüğü görülmektedir. İç kesimlerdeki yağış miktarı ise oldukça yetersizdir. Bu yağışlar aniden sağanak olarak düştüğünden faydadan çok zarar getirir. Yağış nem koşulları nedeniyle kıyı kesimlerde daha fazladır. İskenderiye civarında yıllık yağış 200 mm civarındadır. İskenderiye'deki nem oranı oldukça yüksektir; ancak denizden gelen rüzgârlar rutubetin daha uygun bir biçimde kalmasını sağlar. Güneye doğru yağış miktarı düşme gösterir. Kahire yılda 1cm'nin biraz üzerinde yağış alır. Kahire'nin güneyine doğru gidildikçe yağış miktarında azalma olur. Bazı alanlarda yıllar boyunca yağış görülmez ve aniden şiddetli sellerle sonuçlanan ani sağanaklar oluşur. Sina Yarımadası'nın diğer alanlara göre biraz daha fazla yağış aldığı

görülür. Sina'nın kuzeyinde yıllık yağış yaklaşık 120 mm civarındadır. Bu bölgede, önceleri ticaret yolları üzerinde yer alan odak noktaları olan küçük nüfuslu merkezlerin yer aldığı çok sayıda kuyu ve vahaya rastlanır.¹¹

Grafik 1: Kahire'de Yıllık Ortalama Sıcaklık ve Yağışın Aylara Dağılımı

Ülkeyi etkileyen rüzgârlar, çöl alanlarında, çöl kumlarını havada zaman zaman 2000 m yükseğe savurarak ve kuraklığı artırarak tahıllara zarar verirler. Mısırlıların hamsin dediği rüzgârlar genellikle nisanda başlar, ancak bazen de mart veya mayısta başlayarak kuzeye Akdeniz'e doğru eser.¹² Yerşekillerinin sadeliği rüzgârların engellenmeden yüksek hızla esmesine ve çölden kum ve tozu taşımalarına neden olurlar. Hızları genellikle saatte 140 km'yi bularak iki saat içerisinde sıcaklıkların 20°C'ye kadar artışına neden olabilirler. Bu rüzgârlar insanlar ve hayvanların hastalanmasına, bitkilerde zarara ve bazen de yapıların zarar görmesine neden olurlar.¹³

¹¹ Metz, s.15.

¹² Özey, s.197.

¹³ Metz, s.19.

2. MISIR'IN BEŞERİ VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

2.1. Mısır'ın Tarihi

Mısır, dünyanın en eski medeniyetlerinden biri olup coğrafi yeri pek değişmeyen en devamlı devletlerden biridir. Mısırlılar, Sümerlerden sonra yazıyı kullanan bir kavim olmuş, tarihi çağlarına İ.Ö. 3000 yılından önce girmiştir. Mısır tarihinin başlangıcı olarak İ.Ö. 3100 tarihi verilse de, Sülaleler öncesi dönem bu tarihten çok eskilere dayanmaktadır.¹⁴ İ.Ö. 1300'lü yıllarda dünya nüfusunun 20 milyon olduğu ve bunun büyük bir bölümünün (7 milyonunun) Mısır'da yaşadığı belirtilmektedir.¹⁵ Bölgede firavunlar dönemi oldukça uzun sürmüştür. Bunları kısaca şöyle özetlenebilir;

- Erken Sülale Dönemi (İ.Ö. 3100–2686)
- Eski Krallık (İ.Ö. 2686–2181)
- Birinci Ara Dönem (İ.Ö. 2181–2055)
- Orta Krallık (İ.Ö. 2055–16850)
- İkinci Ara Dönem (İ.Ö. 1650–1550)
- Yeni Krallık (İ.Ö. 1550–1069)
- Üçüncü Ara Dönem (İ.Ö. 1069–715)
- Son Dönem (İ.Ö. 715–656)
- Geç Dönem (İ.Ö. 672–332)
- Ptolemoiaslar Dönemi (İ.Ö. 332 - İ.Ö. 30)¹⁶

Mısır, firavunlar devrinde oldukça homojen bir yapı kazanmış, Arapçanın hâkim olduğu bir dönem yaşamış ve firavunların yaşadıkları bu dönemler Mısır'ın tarihine büyük zenginlikler katmıştır.

Uzun yıllar süren firavunlar devrinden sonra Mısır'da önce Persler, sonra da Büyük İskender yani Yunan hâkimiyeti yaşanmıştır. Daha sonra ise Romalıların hâkimiyetine girmiş, 641 yılında ise İslam hâkimiyeti başlamıştır. 750 yılında da Abbasi

¹⁴ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.71.

¹⁵ Tufan Karaaslan, **Ortadoğu'nun Coğrafyası**, Ankara: Nobel Yayınları, 2006, s.99.

¹⁶ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.72.

halifeliğinin yönetimine girmiş, 868–905 yılları arasında Tolunoğullarına, sonra sırasıyla İhşidoğulları ve Fatimiler yönetimi hâkim olmuştur. Daha sonra ise Eyyubiler ve Memlukların idaresine geçen Mısır, 1517'de Osmanlı hâkimiyetine girmiş ve bu hâkimiyet 1841'e kadar aralıksız sürmüştür. Mehmet Ali Paşa'ya bazı imtiyazlar tanınsa da yine Osmanlılara bağlı kalmıştır.¹⁷

Mısır'da, 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla hem siyasi hem de ekonomik hayatta önemli değişim ve gelişmeler olmuştur. Ancak İngilizler, kanalın idaresinin bir bölümünü ellerine geçirerek Mısır siyasetinde iç işlerine müdahaleye başlamışlardır. 1882 yılında da Mısır Hidiv'ini korumak gerekçesiyle Nil vadisini işgal etmişlerdir. 1922 yılında ise bağımsızlığını kazanarak 1923 yılında Meşrutî bir krallık olarak yönetilmeye başlanmıştır. 1937'de kapitülasyonlar kaldırılmış ve Milletler Cemiyetine üye olmuştur. Yine de İngilizler ve Fransızların kanal üzerindeki etkileri ve söz hakları son bulmamıştır.¹⁸

II. Dünya Savaşı'ndan sonra kral devrilerek Cumhuriyet ilan edilse de 1944 yılında otoriter bir başkanlık sistemi kurulmuştur.

1956 yılında Süveyş Kanalı millileştirilmiş, 1958'de ise Suriye ile birleşmiş, sonra Suriye bu birlikten ayrılmıştır. 1963'te Suriye-Mısır-Irak birleşmesi gündeme gelmişse de bu durum ortaya çıkmamıştır.

Mısır I. Arap-İsrail savaşında Gazze Şeridi ve Sina Yarımadası'nı kaybetmiş, II. Savaştan sonra ise ABD'nin desteğiyle Sina Yarımadası'nın büyük bir bölümünü geri alarak işletmeye açmıştır. Günümüzde Başkanlık tipi Cumhuriyetle yönetilmektedir.¹⁹

2.2. Mısır'ın Nüfus Özellikleri

Mısır, Nil'in suladığı bereketli topraklar nedeniyle, tarih boyunca birçok istilalara maruz kalmışsa da, bunlardan hiçbiri Mısır toplumu üzerinde Müslüman - Arap fetihleri kadar etkili olmamıştır. Bu fetihler Mısır'ın bugünkü yapısı üzerinde çok etkili olmuştur.

¹⁷ Özey, s.201.

¹⁸ Özey, s.200.

¹⁹ Karaaslan, s.101.

Mısır'ın toplam nüfusu 76.117.421 (Temmuz 2004) olup bu rakamın 2020'de 95 milyonun üzerine çıkacağı tahmin edilmektedir. Genç bir nüfus yapısına sahip olan ülkede nüfusun yaklaşık yarısı 20 yaşın altındadır. 2004 yılı tahminlerine göre;

Nüfus artışı hızı	% 1,83
Doğum oranı	%23,84
Ölüm oranı	%5,3
0–14 yaş arası nüfus oranı	%33,4
15–64 yaş arası nüfus oranı	%62,2
65 yaş ve üstü nüfus oranı	%4,3

Yukarıdaki veriler oldukça dikkat çekicidir. Nüfusun %43'ünün yaş ortalaması 15'in altındadır. %14'ü 6 yaşın altında, %40'ı okul çağında olup çalışabilir nüfus ise %60 dolayındadır. 65 yaş ve üstü ise %3,5'tir.²⁰ Ülkedeki doğum oranıysa %2,5 civarındadır.²¹

Ülkenin en dikkat çekici özelliklerinden birisi de nüfusun dağılışıdır. Zira nüfusunun %90'ı Nil Vadisi ve deltasında toplanmıştır. Nüfus yoğunluğuna bakıldığında km²'ye 56 kişinin düştüğü, Nil deltasında ise bu rakamın 100'ün üzerine çıktığı görülmektedir. En yoğun nüfuslanmış bölgeler; İskenderiye şehrindeki El-Gomruk bölgesi (km²'ye 144.000 kişi) ve Kahire'nin Rad el Farag bölgesi (km²'ye 109.000 kişi) dir. Günümüzde Kahire'de yaklaşık 20 milyon insan yaşamaktadır.²²

Önemli Şehirleri

Kahire	14.700.000 kişi
Kahire Merkez	7.000.000 kişi
Gize	4.780.000 kişi
Tanta	3.450.000 kişi
İskenderiye	3.330.000 kişi
Shubra-el-Khema Port-Said	810.000 kişi

Foto 4, 5 ve 6'da Kahire'den görünüm vermiştir. Özellikle Foto 4 ve 5 incelendiğinde yapıların boyasız ve sıvasız olduğu görülmektedir. Bu durum neredeyse tüm Kahire ve çevresinde böyledir. Bunun sebebi böyle evler için vergi verilmemesidir.

²⁰ T.C. Mısır Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, **Mısır'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ticari İlişkileri**, s.79.

²¹ Karaaslan, s.100-101.

²² Özey, s.202-203.

Ancak bu durum kentin büyük bir bölümünün (Nil çevresi ve birkaç önemli meydanlar dışında) adeta harabe görüntüsüne bürünmesine neden olmuştur.

Foto 4: Kahire Şehir Görüntüsü

Foto 5: Kahire Şehir Görüntüsü

Foto 6: Kahire Şehir Görüntüsü

Tablo 2
Mısır'ın Nüfus Özellikleri

(milyon)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Toplam Nüfus	67,2	68,5	69,9	71,2	72	75
Yurtdışında Olanlar	1,9	1,9	1,9	1,9	2	2,3
Mısır'daki Nüfus	65,3	66,6	68	69,3	70	72
<6	9,1	9,3	9,5	9,6	9,8	10
— Erkek	4,7	4,8	4,9	4,9	5	5,1
— Kadın	4,4	4,5	4,6	4,7	4,8	4,9
6–24 (Eğitim Çağı)	28,6	29,2	29,8	30,4	30,7	31,3
— Erkek	14,9	15,2	15,5	15,8	15,9	16,3
— Kadın	13,7	14	14,3	14,6	14,8	15
15–64 (Çalışabilir Nüfus)	38,6	39,4	40,2	41,0	40,9	42
— Erkek	19,6	20	20,4	20,8	20,6	21,3
— Kadın	19	19,4	19,8	20,2	20,3	20,7
>65	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	1,3
— Erkek	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,1
— Kadın	1	1,1	1,1	1,1	1,1	2,4
Doğum Oranı (Binde)	26,7	26,5	26,2	25,7	25,8	25,5
Ölüm Oranı (Binde)	6,2	6,4	6,5	6,4	6,4	6,4

Kaynak: T.C. Mısır Büyük Elçiliği Ticaret Müşavirliği, Mısır'ın Genel Ekonomik Durumu, Türkiye ile Ekonomik ve Ticari İlişkileri, 2006, Kahire 2007.

İç ve dış göç hareketlerinin az yaşandığı Mısır, Nijerya'dan sonra Afrika'nın nüfusu en fazla olan ülkesidir. Kentleşme düzeyi hızla artmış olsa da, kırsal kesimde oturanların oranı hâlâ yüksek düzeydedir. Ülkedeki nüfusun %28'i tarımda çalışmaktadır.

Şüphesiz ki ülke için en büyük zorluklardan biri aşırı nüfustur. Çünkü ülke arazisinin yalnızca %5'i yaşamaya elverişli doğal özelliklere sahiptir. 76 milyonluk nüfus çok dar bir alana sıkışmış olup bu durum ülke için önemli sorunlar yaratmaktadır.

Ülkede Arap kültürü hâkim durumdadır. Mısır halkının yaklaşık %91'ini Araplar oluşturmaktadır. Arapların %95,5'i Müslüman olup diğerleri Hıristiyan'dır. Araplar dışında Mısır'ın yerleşik halkları arasında, binlerce yıldır Nil kıyılarında yaşayan ve eski Mısır medeniyetinin kurucusu olup antropologlarca Mısır'ın gerçek halkı sayılan Hami ırkına mensup esmer tenli beyazlarla, güneyde Sudan sınırı yakınlarında yaşayan Sudan zenci topluluğundan Nübyeliler ve Kıptiler yer almaktadır. Kıptiler nüfusun % 7'sini oluşturmaktadır. Kendilerine özgü dilleri "Kıptice" olsa da Arapça Kıptiler arasında da ağır basmaktadır.

Geriye kalan nüfusu Avrupalı Hıristiyanlarla, Nübyeli, Beca, Arnavut, Berberi gibi değişik kökenlerden gelen Müslüman etnik unsurlar oluşturmaktadır. Ermeniler, Yunanlılar ve İtalyanlar gibi yabancı unsurlara ise daha çok Kahire ve İskenderiye gibi büyük kentlerde rastlanmaktadır.

Mısır'da nüfus farklı yaşam tarzına sahip olup çoğunu fellahlar (Hami ırkına mensup, tarımla uğraşan ve düşük gelir grubuna dâhil topluluklar) oluşturmaktadır. Şehirlerdeki nüfus ise genellikle okumuş sınıf olarak değerlendirilmekte, dolayısıyla bu iki grup arasında yaşam tarzı da farklılaşmaktadır. İdari kademelerde, Kuzey Afrikalılar, Türkler ve İngilizler de yer alıp çoğunluğunu Araplar teşkil etmektedir. Azınlıkta kalan arazi sahipleri ile vahalarda yaşayan bedeviler ise, siyasi güçlerini kaybetmişlerdir.

Ülkenin resmi dili Arapça olup halkın tamamına yakını Arapça konuşmaktadır. İngilizce ile Fransızca ise daha çok iş ve ticaret hayatında kullanılmaktadır. Daha küçük gruplar ise (Nübyeliler, Berberiler gibi) kendi mahalli dillerini konuşmaktadırlar.

Son yıllarda ülkenin ekonomik ve politik birçok probleminin eğitim sisteminin değiştirilmesi ile halledilebileceği düşüncesinden yola çıkılarak, eğitim alanında ulusal

bir sisteminin kurulması ve kızlar arasında okula gitme oranının artırılması gibi çalışmalar yapılmışsa da, eğitimdeki bozukluk ve kalabalık sınıfların varlığı, öğretmen yetersizliği gibi sebeplerle eğitim sistemi halen istenen düzeye ulaşamamıştır. Ülke genelinde %57,8 olan okuma yazma oranının %46,9'unu kadınlar, %68,3'ünü de erkekler oluşturmaktadır (2003 yılı verilerine göre).

2.3. Mısır'ın Ekonomik Özellikleri

Mısır, kişi başına düşen milli gelir bakımından Afrika'nın en zengin ülkesi olup 1980 yılına kadar dünyanın en kötü iktisadi yapısına sahip on ülkesi arasındaydı. 1980'den sonra uygulanan ekonomi politikaları ile %10 kalkınma hızıyla dünyanın en hızlı kalkınan ülkeleri arasında yer aldı.²³

Ülkenin coğrafi yapısında çöllerin geniş alan kaplaması suyun önemini artırmış ve Nil'in sosyoekonomik yapıdaki üstünlüğünü ortaya çıkarmıştır. Sulama sisteminin düzenlenmesiyle (açılan kanallar ve inşa edilen sulama sistemleriyle) Nil'in suları kontrol altına alınmıştır. Böylece vadi çevresinde yılda alınan ürün çeşidi birden üçe çıkmıştır. Sulama sisteminin gelişmesi hem ekim alanını genişletmiş hem de ürün çeşidini artırmıştır. Nil Nehri Vadisi'nde eskiden çok sayıda taşkın meydana gelmekte ve bu taşkınlar Mısır halkının tarımsal hayatını düzenleyerek verimli balçıkları Mısır'ın tarım alanlarına taşmaktaydı. Yani bu taşkınların olumlu yanları da oldukça önemliydi. Ancak Nil Vadisi'nde yapılan barajlarla birlikte yanlış sulama ve aşırı buharlaşma sonucunda, topraklardaki tuz oranı artarak tarım alanları çoraklaşmaya başlamıştır. 1902 yılında Birinci Asvan, 1970 yılında ise Sovyet Rusya'nın yardımıyla Büyük Asvan Barajı hizmete girerek sulamayı artırıp düzenli bir sulama sistemi oluşturmak hedeflendi; ancak bu barajlar Mısır'da tarımı daha ziyade olumsuz yönde etkilemeye başladı.²⁴ Bu olumsuz etkilerin yanında Büyük Asvan Barajı 500.000 hektarlık araziye sulanabilir hale getirerek aynı zamanda ülkedeki hidroelektrik üretimini de artırdı. On iki türbini olan barajdan yılda 10 milyar KW'lık elektrik üretilebilmektedir. Yaklaşık 130 milyar m³ su hacimli olan bu baraj, son 20 yıl içinde tarım ürünlerinde üç misli artış sağladı.²⁵

²³ www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/misir.htm_45k

²⁴ Özey, s.204.

²⁵ www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/misir.htm_45k

1869 yılında hizmete açılan Süveyş Kanalı, üç yıl sonra İngilizlerin kontrolüne geçti. Ancak 1956 yılında millileştirilebilen kanalın genişliği 150 m, derinliği 14 m, uzunluğu ise 172 km olup Mısır ticari dengesindeki düzensizlikleri engellemektedir. 1967 yılında İsrail ile olan savaş su gelirlerini azaltsa da Enver Sedat'ın Camp David Antlaşmasını gerçekleştirilmesiyle kanal tekrar ekonomideki kalkınma hızına katkı yapmaya devam etti. Ülkedeki ulaşım ağının yeterli olduğu görülse de, yol ağlarının artırılmaya devam edilmesi gerekmektedir. 5335 km'ye varan demiryollarının işletilme hakkı devlete aittir. Karayolları ise 3241 km'ye ulaşmış olup %52'si asfalt kaplıdır.²⁶

Tablo 3
Süveyş Kanal Trafiki ve Gelirleri

	2000	2001	2002	2003	2004	Ocak-Ekim 2005
Gemi Sayısı	14,141	13,986	13,447	15,667	16,850	14,982
Yük (milyon ton)	439	458	445	567	621	551
Toplam Gelir (milyon dolar)	1,942	1,911	1,964	2,606	3,085	2,864

Kaynak: Zeynep İyiler, Mısır Ülke Profili, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Geliştirme Etüd Merkezi, 2006.

Ülkede yerşekilleri engebesinin azlığından dolayı ulaşım masrafları yüksek olmayıp geliştirilmeye müsait bir yapı arz etmektedir. Yolların büyük bir bölümü Nil Havzası boyunca yer almaktadır. Bu durum da nüfus yoğunluğunun bu bölgelerde toplanmış olmasından ileri gelmektedir. Ayrıca Nil Nehri'nde belli tonaja kadar olan gemilerle ulaşım yapılmakta, limanlar da oldukça gelişmiş bir görünüm sergilemektedir.

²⁶ www.cografya.gen.tr/siyasi/devletler/misir.htm_45k

Tablo 4
Sanayi Üretimi

(Not düşülmedikçe '000 ton)	2002	2003	2004
Pamuk ipliği	290	265	260
Hazır giyim (m)	271	277	286
Arabalar (birim)	57,933	60,902	64,142
Otobüsler (birimi)	5,241	5,524	5,829
Kamyonlar (birim)	20,365	21,482	22,680
Çamaşır makinası (1.000)	795	839	887
Buzdolabı (1.000)	570	800	816
Alüminyum	246	248	254
Çimento	26,583	26,750	29,500
Fosfat gübreler	1,226	1,235	1,278
Nitrojen gübreler	10,394	10,420	10,681
Sigara (milyar)	69	71	72

Kaynak: Zeynep İyiler, Mısır Ülke Profili, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Geliştirme Etüd Merkezi, 2006.

Baraj çevresinde, Nil Vadisi boyunca ve kuzeyde delta bölgesinde özellikle pamuk, fasulye, mısır, buğday, şekerkamışı, pirinç, soğan, patates, çeşitli sebze ve meyveler yetiştirilir. Ancak ülke ekonomisinde pamuğun yeri oldukça önemli olup, ülke ihracatının %80'ini pamuklu dokuma ve pamuk oluşturmaktadır. Ancak son yıllarda önemi giderek azalan pamuğun yerini petrol ve petrol ürünleri almıştır. Mısır, yeraltı kaynakları bakımından da zengin olup petrol, manganez, çinko, demir, kurşun, fosfat, krom, altın, amiyant, kükürt, volfram ve titan bu zenginlikte önemli yer tutmaktadır. Yine kireç taşı, tuz, bazalt, pembe mermer oldukça bol çıkarılmaktadır. Petrol sanayi, ihracat gelirlerinin yaklaşık %40'ını oluşturmakta, milli gelirden de %10'luk bir paya sahip olmaktadır. Ham petrol rezervinin 2003 yılında 3,7 milyar varil olduğu tahmin edilmekte, ham petrol kaynakları bakımından kendine yetebilmektedir. Doğalgaz kaynakları bakımından da çok zengindir.²⁷

Ülkedeki hayvansal üretimde küçük işletmelerin hâkim olduğu, 6,4 milyon baş hayvan stokunun büyük bir bölümünün bu işletmeler tarafından üretimlerinin sağlandığı, ancak son yıllarda et ve süt üretimine yönelik modern üretim yapan çiftliklerin arttığı görülmektedir. Ülkedeki hayvancılık faaliyetleri genellikle süt üretimi için yapılmakta beraber 2002 yılındaki et ihtiyacının %80'i (549.000 ton) yerli üretimden sağlanmıştır. Ülkede hayvancılığın modern usullerle yapılmıyor olması, devlet yardımlarının

²⁷ Zeynep İyiler, **Mısır Ülke Profili**, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Geliştirme Etüd Merkezi, 2006, s.5.

yetersizliği hayvansal üretimin istenen düzeyde almasını engellemiş ve verimi de düşürmüştür.

2004'te yakalanan balık miktarının (724.000 ton) %35'i denizden sağlanmış olup ülke yılda 2.900 ton balık ihraç etmektedir.²⁸

Ülke daha çok pamuk, pirinç, petrol, doğalgaz, fosfat, tuz, demir, manganez, sigara, post ve deri satarak buğday, makine, teknik malzeme, harp silahı, araç ve gereçler ithal etmektedir. Sanayi kolları incelendiğindeyse tekstil, kimyevi ürünler, petro-kimya ve çimento'nun ilk sıralarda yer aldığı görölmektedir.

Ülkedeki en önemli gelir kaynaklarından birisi de turizmdir. Önemli tarihi eserler, her mevsim turizme uygun iklim koşulları ve doğağ çekiciliği olan kıyıları turistlerin dikkatini çeken başlıca unsurlardır. Dünyanın yedi harikası sınıflandırılmasına girmiş piramitler, İskenderiye Feneri, kral mezarları ve sfenksler önemli turizm kaynaklarıdır. Tabiki tarihi geçmişinin uzunluğu, barındırmış olduğu medeniyetlerle Kızıldeniz'deki dalış merkezleri ve Sina Yarımadası'ndaki ulusal parklar ile koruma alanları Mısır'daki turizm faaliyetlerinin yükselişindeki başlıca etkenlerdendir. Yine Emeviler, Abbasiler, Memluklar ve Osmanlılara ait eserler de (cami, medrese, han ve kervansaraylar) diğer önemli tarihi değerleridir.

Ülkedeki önemli kaynaklardan birisi de Süveyş Kanalı ve Sina Yarımadası'nda bulunan petrol kuyularıdır. Süveyş Kanalı, Firavunlar devrinde de vardır; ancak İ.Ö. 600 yıllarında Nil ile Kızıldeniz'in birleştirilmesiyle kumla dolarak kaybolmuştur. Yavuz Sultan Selim ve Üçüncü Mustafa Han döneminde kanal için çeşitli çalışmalar yapılmış ve 1859'da Mısır Hidivi Said Paşa zamanında 50.000'in üzerinde işçi çalıştırılarak tamamlanmıştır.

²⁸ İyiler, s.4.

BÖLÜM 2

MISIR'DA TURİZM FAALİYETLERİ

1. MISIR'DAKİ COĞRAFİ UNSURLARIN TURİZME ETKİSİ

1.1. Yapısal (Jeolojik) Özelliklerin Turizme Etkisi

Ülkeye jeolojik açıdan bakıldığında taş mimarının çok gelişmesinin tesadüf olmadığı açıkça görülür. Metamorfik özellikteki arazi güneyde kumtaşı (Nübye greleri), kuzeye doğru Kretase ve Eosen kireçtaşlarıyla örtülmüştür. Granit, siyenit, diyorit, bazalt gibi magmatik kayalar geniş yer kaplar. Bunun yanı sıra kumtaşı, kireçtaşı gibi nispeten daha dayanıklı tortullar da oldukça yaygındır.²⁹

Mısır'da bazalt, oligosen süresince yüzeyde katmanlar oluşturan çatlaklardan çıkmaktadır. Bu katmanlar genellikle ülkenin güneybatısında bulunur. Ayrıca Fayyum'un kuzeyinden katmanlar halinde Kahire'nin kuzeydoğusuna kadar uzanır. Bu bazalt püskürtülerinin oluşum zamanları bu dönemdeki diğer tektonik olaylara, diğer bir deyişle Kızıldeniz'in oluşumuna bağlanmaktadır.³⁰

En yakın jeolojik zamanda meydana gelmiş ya da oluşumu devam eden kayalık tabakaları Nil Vadisi ve çevresinde bulunmaktadır. Bu madde alüvyon olarak da adlandırılıp çakıl, çakıl taşı, kum, çamur ve kil ihtiva eder. Bu maddelerin bir kısmı Nil Vadisi'nin ovası boyunca yıllık sel baskınlarınca dağılmışken, diğerleri hâlâ vadi yataklarında dere kurduğunda ortaya çıkan malzemelerden oluşmaktadır.³¹

Ülkedeki kireç taşları ise genellikle miyosende oluşmuş olup Batı Çölü'nde Kuattara depresyonu çevresinde yaygın olarak bulunmaktadır. Eosende oluşmuş kireçtaşları ve şistler ise yine Batı Çölü'nün orta ve güney kesimlerinde bulunmakla birlikte, Asvan'da Nil Vadisi'nin batısından başlayarak vadi etrafından Bahariye, Ferafire, El Harga vahalarına kadar uzanmakta ve Nil Vadisi doğusunda nehrin Luksor

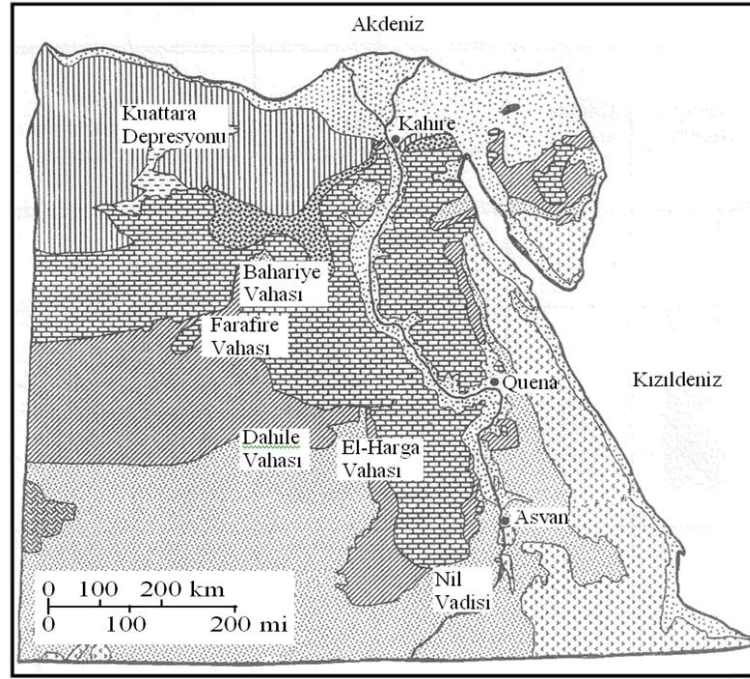
²⁹ Suna Doğaner, "Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkisi", **Türk Coğrafya Kurumu Dergisi**, Sayı: 29, İstanbul, 1994, s.863-113.

³⁰ Bonnie M. Sampsell, **Traveler's Guide to the Geology of Egypt**, The American University in Cairo Press, Cairo Egypt, 2003, s.23-24.

³¹ Bonnie M. Sampsell, s.25.

kıvrımının kuzeyinden başlayarak Kahire'nin güneyine kadar uzanmaktadır. Yine bu kayalar Sina Yarımadası'nın orta kesiminde de bulunmaktadır.

Ülkedeki en yaygın kayaç gruplarından biri de Sudan sınırından Nil Vadisi'nin doğusunda Kızıldeniz kıyısının iç kesimlerinden devam eden metamorfik kayalardır. Aynı kayaç grubuna Sina'nın güney ve güneydoğusunda da rastlanmaktadır. Harita 2'de ülkenin tamamındaki kayaç grupları gösterilmiştir.

- Tuzlu bataklık araziler
- Pliosen, pileistosende oluşmuş aliyonlar
- Miyosen kireçtaşları
- Oligosen konlomeraları (kum ve çakıl)
- Eosen kireçtaşları ve şistleri
- Paleosen şistleri, Kretase şist ve kireçtaşları
- Kretase kumtaşları; Nubyan kumtaşları
- Jura tortul kayalar
- Karbonifer tortul kayalar
- Prekambrien taban bileşikleri; Metamorfik kayalar

Harita 2: Mısır Jeoloji Haritası

Kaynak: Bonnie M. Samsell, **Traveler's Guide to the Geology of Egypt**, The American University in Cairo Press, Cairo Egypt, 2003, s.22-23.

Foto 7: Hatçepsut Tapınağının Oyulduğu Tepelerden Görünüm

Piramitlerin yapımında kullanılan kireçtaşları, Nil Nehri Vadisi ve Libya Platosu kenarlarında bulunur. Ancak piramitleri kaplamada kullanılan, beyaz kireçtaşları daha az bulunur. Kolay işlenebilen iyi cins kireçtaşları antik Memfis şehrinin kuzeydoğusunda, Mukattom tepelerindeki Turtaş ocaklarından çıkarılmıştır. Piramitler genellikle bu taşlarla inşa edilmiştir. Ancak bu malzemelerin piramitlerin olduğu yerlere taşınması oldukça güç olmuştur. Burada en büyük kolaylığı Nil nehri sağlamış ve Memfis şehrindeki taş ocaklarından çıkarılan taşlar sular yardımıyla Nil Nehri vadisiyle piramitlerin olduğu yerlere taşınmıştır. Piramitlerin iç yüzeylerinde kullanılan granitler ise Asvan'daki ocaklardan çıkarılarak Nil Nehri vasıtasıyla taşınmıştır. Plinius'a göre, siyenit, jeolojideki ismini Asvan'ın Grekçesinden "Sycne"den almıştır.³² Ancak bu kayaçları, sadece Mısır'daki taş ocaklarından değil, Arabistan dağlarındaki taş ocaklarından da çıkarılmıştır. Aşağıdaki fotoğrafta (Foto 8'de) Keops Piramidi'nden yakın bir görüntü alınmıştır. Burada kullanılan taş blokların ağırlığının 2 ton ile 70 ton arasında değiştiği söylenmektedir.

³² Doğaner, s.85.

Foto 8: Keops Piramidi'nde Kullanılan Taş Bloklardan Görünüm

Ülkedeki yapısal unsurlar sadece mezarlarda değil, çok çeşitli tapınakların yapımında da kullanılmıştır. Bu tapınaklar, büyük ilahlar için kireçtaşlarından oluşmuş tepeler oyularak oluşturulmuştur. Önemlileri arasında Kraliçe Hatçepsut, Ramesseum, Karnak, Ebu Simbel (Foto 9'da) ve Luksor tapınakları vardır. Bu dayanıklı kayalar avlu ve sütunların yapımında da kullanılmıştır. Granit, siyenit, diyorit, şist, bazalt, kuvvarsit gibi dayanıklı kayalardan yapılmış çok sayıda heykel Mısır müzelerini süsleyen başlıca unsurlar olmuştur. Ayrıca Mısır'ın simgesi durumundaki abelisk denilen dikili taşlar, pembe renkli tek blok halindeki granitlerden bütün olarak yapılmıştır. Bu dayanıklı kayalar eşya yapımında da kullanılmıştır. Sonraları bu sert kayalar yerine daha kolay işlenebilen yarı saydam olan ve eşyalara estetik kazandıran oniks mermeri (su mermeri albatr)³³ kullanılmaya başlanmıştır. Yapısal özelliklerin etkisi bunlarla da kalmamış, Mısır'ın turizmde en dikkat çekici ülkeler arasına girmesine neden olan unsurlardan birini de ortaya çıkarmıştır. Taşlar üzerine konulan belgeler Mısır tarihinin aydınlatmasında etkili olmuştur. Hiyeroglifin okunmasını sağlayan ve Raşid Kalesi (Rosetta Şehri) kazısında bulunan İ.Ö. 196'ya ait "Rosetta Taşı" bir bazalt plaka üzerine kazılmıştır.

³³ Doğaner, s.86.

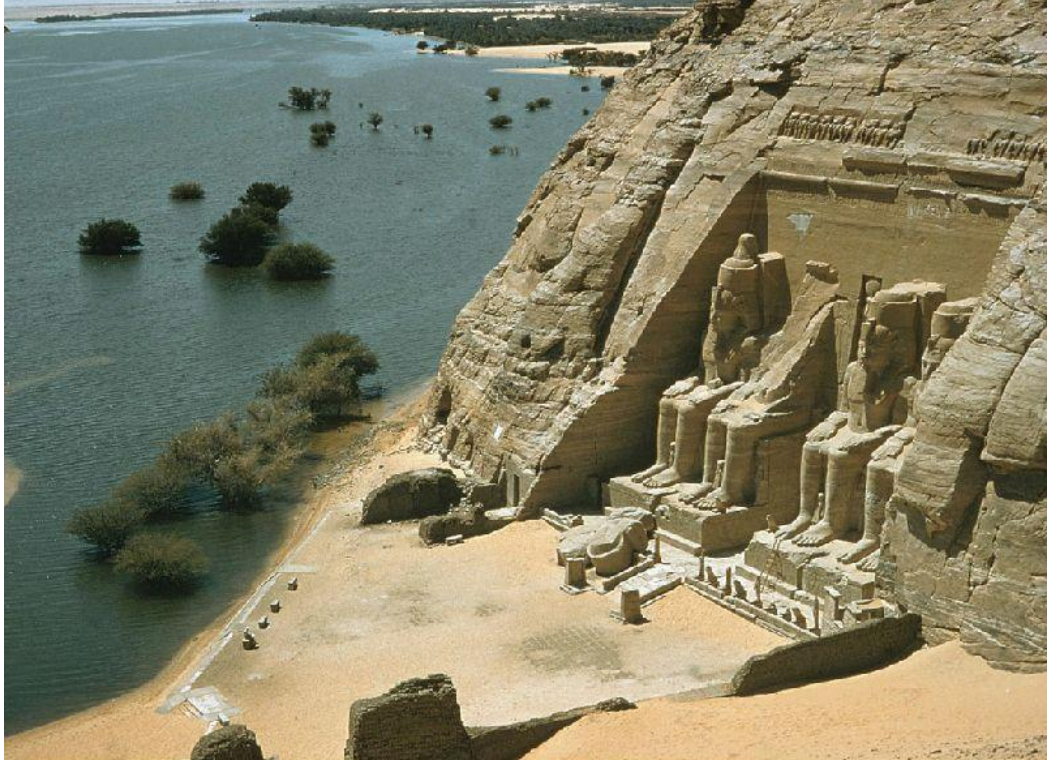

Foto 9: Nil Kıyısında Ebu Simbel Tapınağı'nın Bir Görüntüsü

Mumyaların günümüze gelmesini sağlamada koruyucu bir madde olan nötron, tuz göllerinden elde ediliyordu, gerek mezar, tapınak, heykel gibi eserler, gerekse süslemeler Mısır'daki yapısal unsurların turizme etkisini göstermektedir.

1.2. Hidrografik Unsurların Turizme Etkisi

Mısır'ın iklimik özelliklerinin olumsuzluğu su kaynaklarının varlığını sınırlandırmıştır. Ancak hem turizm hem de diğer ekonomik faaliyetler üzerinde en önemli su zenginliği Nil Nehri'dir. Nil Nehri dışında Akdeniz ve Kızıldeniz de oldukça önemli doğal çekiciliklere sahiptir. Bunun yanı sıra, Mısır'ın çok fazla bilinmeyen çekiciliklerinden biri de kaplıcalardır. Çok fazla gelişmemişse de bu bakımdan dikkat çeken alanlar mevcuttur.

Nil Nehri, Mısır'daki çöllerden geçerken hiçbir kolla beslenmemektedir. Nil Mısır için çok önemli olan deltayı oluşturarak Akdeniz'e dökülür. Dünyanın en uzun nehirlerinden biri olan Nil, kaynağını Doğu Afrika'nın Göller Bölgesi'nden almaktadır. Beyaz Nil, Mavi Nil ve Kagera gibi kolları alan Nil, geçtiği bölgelerde yaşam kaynağı olmaktadır. Beyaz Nil'in bu ismi alması, kolu olan Sabat Irmağındaki sodyumun fazlaca

bulunmasıdır. Sodyum, bu nehrin sularının beyazımsı renkte görülmesini sağlamıştır. Nil yeşili olarak adlandırılan renk ise Mavi Nil'in taşıdığı balçıktan ileri gelir. Beyaz Nil Mavi Nil ile birleşince daha koyu (yeşilimsi) bir renk alır.

Foto 10: Kahire'de Turistlere İçin Kiralanan Fellukalar

Nil'in tarih boyunca yerleşmeleri hep kendi vadisi çevresine çektiği gözlenmektedir. Bu durum, turizmin en önemli çekiciliklerinden olan tarihi şehirlerin ve mezar tapınaklarının Nil Vadisi boyunca toplanmasını sağlamıştır. Bu özellik, günümüzde bu eserlerin gezilmesini de oldukça kolaylaştırmıştır. Bunun yanı sıra gemi turizminin ortaya çıkmasını, hatta tarihteki ilk turizm faaliyetlerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yani görkemli anıtların yanı sıra Nil de bölgeyi oldukça cazip hale getirmiştir. Mısır'a özgü geleneksel fellukkalar (tekneler), Luksor ile Asvan arasında ulaşım yapılan yolcu gemileri Mısır turizmine önemli ölçüde etkilemektedir.³⁴

Nil, Mısır'ın tarihini adeta sarmalamaktadır. Nil Vadisi'nde yer alan ve en çok ziyaret edilen yerler Luksor ve Karnak tapınakları ile Teb şehrindeki mezarlardır. 19. yüzyılda gemi turizmine ilgi oldukça artmış (özellikle Amerika ve Avrupalılar) tır.

³⁴ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.167.

Ancak, 20. yüzyılda gemilerde kömür yerine akaryakıt kullanılmaya başlanması, gemi turizminin eski dönemini yitirmesine sebep olmuştur. Geleneksel fellukalar (rüzgâr gücüyle hareket ederler) Asvan'da turistleri Nil'de gezdiren ve eski dönemleri anımsatan geleneksel unsurlardır; ancak bu yelkenliler kitle turizminin gelişmesiyle önemini yitirmiş, bunun yerine motorlu tekneler kullanılmaya başlanmıştır. Ama günümüzde, dinlendirici özelliği gereği Luksor ve Asvan arası felluka yolculuğu da tercih edilmektedir. Foto 10 ve 11'de Kahire'de Nil Nehri'ndeki fellukalar görülmektedir. Bölgeye gelen turistler bu hizmeti değerlendirmekte ve az bir ücretle gezmektedirler. Fakat Nil üzerinde yapılan gemi turizmi Nil'in mevsimlere bağlı olarak rejimindeki değişimler sonucu farklılıklar göstermektedir. Çünkü sularının azaldığı dönemde gemi turizmi olumsuz etkilenmekte ve bazı rıhtımlar bazı dönemlerde kullanılmamaktadır. Ayrıca Nil üzerindeki taşkınlar ve çekilme sayılarını gösteren nilometreler de turistlerin ilgisini çeken diğer unsurlardır.³⁵

Foto 11: Nil Nehri'nin Kahire'den Görünümü

³⁵ Doğaner, s.93-94.

Mısır'daki diğer hidrografik unsurlar da oldukça dikkat çekicidir. Mercan kayalar, doğal su kaynakları, deniz sporlarının yapılabileceği uygun sahalar, derin kıyılar Mısır'ın diğer hidrografik çekicilikleridir. Mısır'da 21 koruma alanı ve ulusal park mevcut olup, bunlardan en dikkat çekicisi Muhammed Burnu'dur (Sina Yarımadası'nda). Dalış sahalarına oldukça uygun olup 1983'te dalış için tercih edilen bir yer olarak kurulmuşsa da mangrov ormanları, 1000 çeşit balık, 200 çeşit mercan, birbirinden farklı kuş türleri ile de dikkat çekmektedir. Yani Akdeniz ve Kızıldeniz komşuluğu ülkeyi deniz turizmi açısından da cazip bir hale getirmiştir. Tabii yalnızca denizlerin varlığı değil, iklimin elverişliliği de (sıcak ve kurak) kıyı turizminin gelişiminde olumlu etkiler yaratmıştır. Kuru ve güneşli iklim kıyı turizminin gelişmesinde önemli olmuştur. Kızıldeniz'deki mercan resifleri ve diğer deniz canlıları, bölgeyi dünyanın en iyi ve zengin dalış merkezlerinden biri haline getirmiştir. "Kızıldeniz kıyısı 1250 km boyunca Süveyş Kanalı'ndan Sudan sınırına kadar uzanır."³⁶ Burada öncelikle Hurgede kıyıları oldukça meşhurdur. Bu bölgede Sina Yarımadası'nda yer alan Şarm el Şeyh kıyı tarihinin incelenmesi açısından en dikkat çekici yerdir.

Diğer hidrografik bir unsur olan Akdeniz, İskenderiye ile Libya arasındaki kıyı kesimi, suların zenginliği ve güzel kumsallarıyla oldukça dikkat çekicidir. Kıyı turizmi, bu bölgede özellikle Maryüt Gölü'nü burdan ayıran kıyı oku üzerinde, batıda Sidi Kreir'den doğuda Abu Kır'e kadar, yaklaşık 40 km uzunluğundaki kumsallarıyla turizmde Akdeniz'in incisi olarak tanınan İskenderiye ve çevresinde gelişmiştir."³⁷

1.3. İklimin Turizme Etkisi

Akdeniz ve Kızıldeniz'e kıyısı olan Mısır, sıcak ve kurak bir iklimin sağladığı olanaklarla deniz turizminin varlığına imkân sağlamıştır. Oldukça uzun bir kurak döneme sahip olan Mısır'da çöl iklimi etkili olmaktadır. Ülke Kuzey Afrika çöl iklim kuşağında bulunup yıl boyunca güneşli hava koşulları hâkimdir. Gece gündüz ve mevsimler arası sıcaklık farkları dikkat çekicidir. Ayrıca yağış miktarının düşük olması da en dikkat çekici iklimik unsurlarından biridir. Mısır'da, kışlar ılık ve yumuşak olup, kasım ayından mart ayına kadar devam etmektedir. Akdeniz kıyısında denizellik etkisiyle iklim daha mutedildir. Gece gündüz arasındaki sıcaklık farkları yıllık sıcaklık farklarından çok daha

³⁶ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.213.

³⁷ Doğaner, s.96.

fazladır. Çöl sahalalarında gündüz 40°C'ye varan sıcaklıklar gece -18°C'ye kadar düşmektedir. Diğer taraftan Kahire'de sıcaklık ortalaması 37°C civarındayken, çöl sahalalarında 43°C'ye ulaşmaktadır. Yağış miktarı çok yetersiz olup genellikle kış mevsiminde düşmekte ve çöl alanlarında çok uzun yıllar yağışlar görülmemektedir.

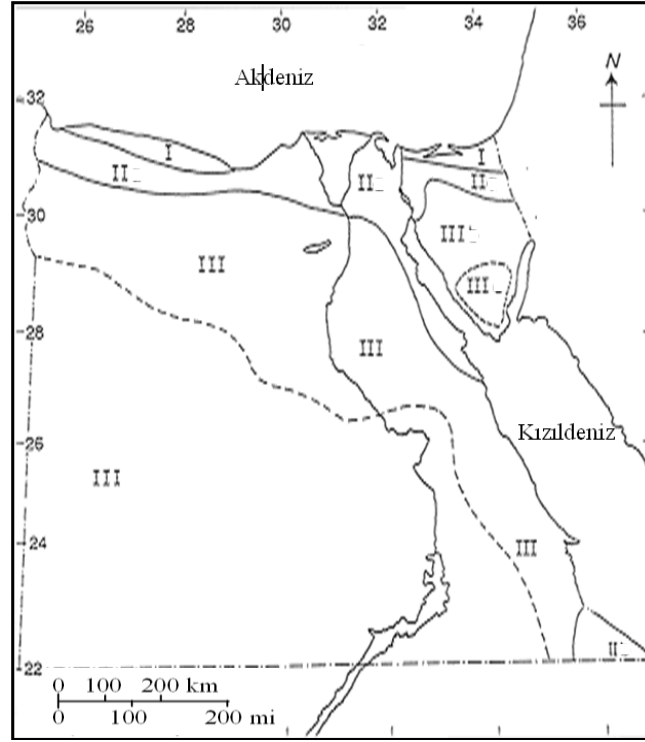
Mısır'ın sahip olduğu bu kurak iklim özellikle kıyı turizmi için çok uygun koşullar oluşturmaktadır. Dolayısıyla turizmin süresi ikliminden dolayı oldukça uzundur. Sonbahar, kış ve ilkbahar turizm için çok daha uygun koşullar sağlayan mevsimlerdir. Çünkü yaz mevsiminde sıcaklık ve kuraklık çok şiddetlidir. Kuzey Avrupa ile Amerika'da bu mevsimler serin ve yağışlı olduğundan Mısır bu mevsimlerde bu bölgelerden oldukça fazla turist çekmektedir. Turizme en uygun aylar ise eylül-nisan arasındaki aylardır. Mayıstan eylüle kadar yüksek sıcaklıklar görülmesi dolayısıyla bu tarihlerde genellikle turistler Nil Vadisi'ni tercih etmektedir. Çünkü bu dönemlerde Nil Vadisi daha serindir.

Mısır'da iklimin turizmine sağladığı en önemli faydalardan birisi de Eski Mısır'a ait eserlerin günümüze kadar gelmiş olmasıdır. Bu durum Mısır'ın sahip olduğu kurak iklimin önemli bir sonucudur. Çünkü yağışlı iklim koşulları etkili olsaydı bu eserlerin günümüze gelmesi pek de mümkün olmazdı.

1.4. Bitki ve Hayvan Varlığının Turizme Etkisi

Mısır, sahip olduğu klimatik özellikleri nedeniyle orman bakımından zengin değildir. Genel olarak çöl görünümünde olmuş olsa da bitki örtüsü bakımından belli bir çeşitlilik arz etmektedir. Sıcak öl ekosistemleri tüm Mısır'ı çevreleyerek Sudan'da 12° K enleminin güneyine kadar genişler. Bu sıcak çöl ekosistemleri ya kurak ya da aşırı kurak olup üç aşırı kurak iki de kurak bölgeye ayrılmıştır. Bu fitocoğrafik bölgeler aşağıdaki haritada gösterilmiştir.³⁸

³⁸ Gateway to national information on land, water and plant unnutrition, Egypt, Natural Vegetation, http://www.fao.org/AG/aGL/swlwpnr/reports/y_nf/egypt/e_natveg.htm, 15.10.2008

I. Yarı-kurak bölgeler, II. Kurak bölgeler, III. Aşırı kurak bölgeler

Harita 3: Mısır'da Sıcak Çöl Ekosistemleri

Kaynak: http://www.fao.org/AG/aGL/swlwpnr/reports/y_nf/egypt/e_natveg.htm

Akdeniz Havzası nemli, yarı-nemli; kuru ve aşırı kuru iklimlerle farklı ekosistemleri bütündür. Bu ekosistemler giderek artan beşeri müdahalelerle tehlike altındadır. Kumul ekosistem tipleri Akdeniz kıyısında ve Orta Nil Deltası'nda bulunur. Burullus Gölü'nün çıkışından yaklaşık 60 km doğuya doğru genişler.

Nil Nehri ile Akdeniz kıyısına taşınmış siyah kumullar da bu alandaki ekosistemi oluşturmuştur. Akdeniz kıyısındaki bu bitkiler birçok ciddi araştırmaya konu olmuştur. Çalışmalar genellikle mineraloji ve bu siyah kumul bitkilerinin evrimlerini içermektedir.

Mısır'ın Akdeniz kıyısı ülkenin yerli türlerinin yaklaşık %53'ünü oluşturan 1095 türü ihtiva eder (Toplamda Mısır'da 2085 tür bulunmaktadır).³⁹

³⁹ T. M. Galal and Manal Fawzy, "Sand Dune Vegetation in the Coast of Nile, Delta Egypt", Global Journal of Environmental Research, 1(2), 74-85, 2007.

Doğu Çölü'nün yağış alan kesimleri, Nil vadisi çevresi ile Sina Yarımadası'nda çeşitlilik daha fazladır. Sina Yarımadası'nın güneyindeki çöl sahasında farklı çevresel faktörlere bağlı olarak 39 aileye mensup 203 tür gözlemlenmiştir. Bunların başlıcaları; asteraceae, fabaceae, chenopodiaceae ve poaceae'dir. Bunların bir kısmı tamamıyla otsu yapıda, bir kısmı ise daha güçlü yani ağaçsal özellikteki türlerden oluşmaktadır.⁴⁰ Nil Deltası'nda, çınar, ılgın, akasya, ıhlamur ağaçları görülürken, Nil Vadisi çevresinde nilüfer, bambu, sazlıklar görülür. Nil'i çölden ayıran doğal bir sınır gibi görülen palmiyeler diğer bitki örtüsü zenginliklerindedir. Palmiyeler, çöl şartlarına çok iyi uyum sağlamış, kök sistemi iyi gelişmiş; yüksek sıcaklığa dayanıklı bir türdür. Meyvesi (hurma) ve yağı ekonomik açıdan değer taşır. Ayrıca şemsiye şekilleriyle estetik ve dekoratif açıdan ilgi çekici bir görünüm sunarlar ve turizmde ayırıcı özellik olarak kullanılırlar (Foto 12'de).

Bitki örtüsünün yoğun olmayışı, yalnızca klimatolojik etkilerle değil, aynı zamanda insanların tahripleri nedeniyle de olmuştur. Bu tahripte temel amaç Mısır halkının Nil üzerindeki ulaşımını sağlamaktır. Mimaride ahşabın yeri oldukça az olmasına rağmen daha çok sal yapımında kullanılmıştır. Sal yapımında kullanılan türler ise akasya, ılgın ve papirüstür. Gemi yapımına geçtikleri zaman, Lübnan dağlarından sedir, Finike kıyılarından çam, Etiyopya'dan abanoz ağaçları getirmişler ve Arabistan tepelerinin doğu ucunda yetiştirilen günlük ağaçlarından sağlanan reçineden de mumya yapımında faydalanmışlardır.⁴¹

⁴⁰ M. M. A. El-Ghani, W. M. Amer, Soil-vegetation relationship in a coastal desert plain of southern Sinai, Egypt, <http://www.ingentaconnect.com/content/els>.

⁴¹ Doğaner, s.98.

Foto 12: Turizmde Palmiyelerin Kullanılışının Bir Örneği

Mısır'ın simgesi nilüfer çiçeği ve papirüs olsa da, bölgede en yaygın tür hurma ağaçlarıdır (Foto 13). Ancak burada papirüsün Mısır'a ve Mısır tarihine etkisi büyüktür.

Foto 13: Sina Yarımadası'nda Temmuz Ayında Bir Hurma Ağacı Görüntüsü

Foto 14: Sina Yarımadası'nda Çarşılarında Satılan ve Turistlerin Çok ilgi Gösterdiği Çöl Gülü Adı Verilen Bir Bitki

Foto- 14'te Mısır'a özgü çöl gülü olarak bilinen bir bitki gösterilmiştir. Bu bitki kuru halde aktarlarda satılmakta ve suyla dolu bir cam fanusa konduğunda hiç bozulmadan kalabileceği belirtilmektedir. Görüntüsünden ve bu özelliklerinden dolayı bu bitki turistlerin ilgisini çekmekte ve oldukça fazla alıcı bulmaktadır.

Papirüs, antik dönemlerde, Nil' in iç kollarında sazlıklar oluşturmaktaydı. Ancak bu bataklıklar ve sazlıklar, tarımda değerlendirilmek suretiyle kurutulmuştur. Dolayısıyla Nil'in Mısır'daki kesiminde papirüs çok azalmış ve hatta yer yer ortadan kalkmıştır. "Günümüzde papirüsün doğal yetişme ortamı, Nil' in yukarı çığırına, Sudan güneyine 9° enlemine çekilmiştir."⁴² Papirüsün tarihteki önemi şu şekilde belirtilmelidir: "Dünyada ilk yüzen aracın Nil Nehri'nde papirüsün dallarından yapılması ve papirüs türlerinden *Cyperus papyrus*'un, Eski Mısır'da kâğıdın hammaddesi olarak İ.Ö. 2500 yılına doğru kullanılmasıdır. Bu işlem papirüsün gövdesi ince şeritler halinde kesilip, suda bekletildikten sonra birbirine 90°'lik açılarla dizilerek oluşturulan tabakaların, ıslatılınca

⁴² Doğaner, s.98.

içerdiği maddeyle doğal zambak olarak yapışması, daha sonra bu tabakaların, keçeli bir kumaşla bastırılmasıyla yapılmaktadır."⁴³

Papirüsün ince şeritler halinde kesilerek suda bekletilmesi ve daha sonra dizilerek bekletildikten sonra birbirine yapışması (Foto 15) işlemi Mısır'ı ziyaret eden turist kabilelerine de anlatılmaktadır. Foto 16'da papirüsün birbirine zambakla yapıştırılmış gibi görünen durumu ve Foto 17'de ise Kahire'de bulunan bu papirüs mağazasından genel bir görünüm verilmiştir. Papirüs mağazasındaki resimlerde hem bölge halkının geçmişten gelen yaşam tarzları hem de tarihindeki krallar ve kraliçeler yansıtılmıştır. Bunun yanı sıra bu papirüslerde bazı semboller ve dualar da turistlerin ilgisine sunulmaktadır. Mısır'a gelen turist kabileleri eğer Kahireye gelmişlerse bu mağazayı mutlaka ziyaret etmektedirler. Dolayısıyla da papirüsün Mısır turizmine katkısı oldukça önemlidir. Papirüsün sahteleri de Mısır'daki yerel pazarlarda ve Kahire'deki Khan El Halili Çarşısı'nda çok daha ucuz fiyatlarla satılmaktadır. Bunları ayırt edebilecek çok çeşitli kıstaslar mevcuttur.

Foto 15: Kahire'de Bir Papirüs Mağazasında Bir Tur Rehberi Papirüsün Yapımını Gösterirken

⁴³ Doğaner, s.99.

Foto 16: Gerçek Bir Papirüs Görüntüsü

Foto 17: Kahire'deki Turistlerin En Uğrak Yerlerinden Olan Papirüs Mağazası

Mısır'ın bir diğer simgesel bitkisi nilüferdir ki, bu eski Mısır'da "kutsal lotus" olarak adlandırmaktaydı. Aşağı Mısır'ın simgesi olan lotus'un simgesi Mısır'da Asvan barajı yakınlarına yapılmıştır. Bu lotus heykeli lotusun biraz modernize edilmiş şekliyle yapılmıştır. Papirüs, lotus ve palmiye ahşap mimaride az kullanılmış olsa da tapınaklarda, sütun başlıklarında sanatsal ilham kaynağı olması bakımından Mısır'la özdeşleşmiş bitkilerdir. Örneğin, "Edfu Tapınağı'nın pipostal salonundaki yüksek ve sık sütunlar, sık bataklık bitkilerinin karanlık ortamını simgelemektedir."⁴⁴

Mısır'da bahçe düzenlemeleri eskiçağdan beri yapılmakta olup oldukça önem verilen bir iştir. Günümüzde Asvan ve Sina'daki botanik bahçeleri oldukça ilgi çekicidir. "Güneyde Pint Memleketine (Somali) giden bir heyet, Hatçepsut Tapınağı'nın çevresine dikmek için kıymetli ağaç fidanları getirmiştir. Bu sefer mabedin duvarlarına işlenmiştir. Arabistan dağlarına ava giden avcılar, aynı zamanda tapınak bahçeleri için ağaç fidanları ararlardı."⁴⁵ Botanik bahçelerinden bir diğeri de İskenderiye şehrinde. Onlarda bazıları Montazah sarayı bahçesi, Antoniadis, Al Nozha ve İskenderiye Uluslararası botanik bahçeleridir. Asvan'daki botanik bahçesi ise Kitchner Adası'nda olup bir İngiliz generalin Afrika gezileri sırasında topladığı bitkilerden oluşmuş ve bu botanik bahçesine o generalin adı verilmiştir.

Mısır'daki diğer bitki türleri ise ılgın, akasya, okaliptus, mimoza (küstümotu), selvi ve firavuninciridir. Bunun yanında turunçgil ile hintkirazı (mongoya) gibi meyve ağaçları da mevcuttur.

Mısır'da yaban hayatı da çok fazla çeşitlilik göstermemektedir. Bunun nedeni, gerek coğrafi koşulları ve gerekse Eski Mısır döneminden beri yapılan avcılık faaliyetleridir. Mısır halkının çeşitli bataklık ve sazlıkları tarla açmak amacıyla kurutması, yaban hayatı çeşitliliğini sınırlandıran durumlardır. Bunun yanı sıra Nil Nehri'ndeki balıkçılık faaliyetleri Eski Mısır'dan beri çok yaygın faaliyetler arasında olmuştur. Ayrıca Nil Deltası'ndaki kuş avcılığı da oldukça yaygın faaliyetlerdendi. Tüm bu aşırı avlamalar Mısır'daki yaban hayatı çeşitliliğini azaltmıştır. Nil Nehri'nde timsah, suaygırı gibi türler çok yaygındı. Mısır'daki diğer türleri ise aslan, dağ keçisi, ceylan, antilop, çakal, sırtlan, çaylak, atmaca, akbaba, çöl ceylanları, deve, bufalo, eşek, kır

⁴⁴ Doğaner, s.99.

⁴⁵ Doğaner, s.90.

faresi, çöl tilkisi, kertenkele ve bazı zehirli yılan türleri oluşturmaktadır. Nil'de yaşayan timsah, suaygırı ile dağlarda yaşayan keçi, ceylan ve antilop'un tükendiği bilmektedir. Ancak bu hayvanların figürleri çeşitli eserlerde tanrılaştırılmış ve bunlar için çeşitli tapınaklar yapılmıştır. "Sobek: timsah tanrısı, opet: suaygırı tanrısı"; tapınaklar ise, Kom Ombo, Kamok vb.dir.⁴⁶ Bunlar turizme çekicilik sunan önemli kaynaklardandır. Kahire hayvanat bahçesindeki vahşi hayvanlar, Sina Yarımadası'ndaki ve Nil'in bazı kesimlerindeki ulusal park ve av koruma sahaları turistlerin ilgisini çeken diğer kaynaklardır.

Mısır, ayrıca devlet kontrolü altında (Mısır tarım organizasyonu tarafından) tüm dünyada en fazla Arap atı üreten ülkedir. Ülkede yaklaşık olarak 200 göçmen kuş çeşidi ile kaşıklı balıkçıl, akbalıkçıl (songuç), sarıasma kuşu, leylek, pembe flamingo gibi 150 de yerli kuş türü bulunmaktadır.⁴⁷

⁴⁶ Doğaner, s.100.

⁴⁷ Doğaner, s.101.

2. MISIR'DA TURİZM ÇEKİCİLİKLERİ

2.1. Mısır'da Kültür Turizmi Kaynakları ve Dağılışı

Dünyadaki hiçbir ülke Mısır kadar köklü bir tarihe sahip değildir. Mısır, 70 yüzyıllık eşsiz bir tarihe sahiptir. Dolayısıyla kültürel ve kalıtsal turizm, geleneksel turizm çeşidi olarak kabul edilmekte Firavun; Yunan ve Roma dönemine ait antik meraka ev sahipliği yapmaktadır. Mısır'da kültürel turizm, hiyeroglif yazının çözülmesi ve antik Mısır eserlerinin keşfiyle başlamıştır. Bundan itibaren arkeologlar, keşifçiler ve turizm yazarlar, Mısır'ı ziyaret etmeye başlamışlar ve Mısır'ın şaşırtıcı geçmişini ve ümit veren geleceğini kaydetmek ve insanlara duyurmak için istemişlerdir.

Tüm bu tarihi geçmiş turistlerin uzun yıllardan beri ilgisini çekmiş ve bu tarihi miras tüm dünyaya yayılmıştır. Mısır'ın coğrafi konumu da bu konudaki olanakları artırmıştır. Çünkü Mısır'ın Afrika, Asya ve Avrupa'nın en çok yaklaştığı yerde olması günümüze kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmasını sağlamıştır.

Mısır'da en dikkat çekici kültürel miraslar hiç şüphesiz başta piramitler olmak üzere, çeşitli mezarlar tapınaklar ve diğer arkeolojik kalıntılardır. Mısır, piramitlerinin turist çekme özelliği Romalılar döneminde de ilgi çekmiş ve o dönemin turistlerinin burayı ziyaret etmelerine neden olmuştur.

Eski Mısır uygarlığının gizemi insanlar her dönem yönlendirmiştir. İ.Ö. 1400 yılında bile Firavun IV. Tutmosis, Gize'de kazılar yaptırmış, Yunanlı tarihçi Herodot'un İ.Ö. 450 yılındaki Mısır gezisine dair ayrıntılı bilgiler bulunmuştur.⁴⁸ Ancak Mısır'da gerçek anlamda arkeoloji 1798'de Napoleon'un keşifleriyle başlamıştır. Napoleon'un keşiflerinden sonra Mısır'daki bu çalışmalar hız kazanmış ve birtakım modern teknikler geliştirilmiştir. Günümüzde kazma ve kürek kullanılarak yapılan arkeolojik kazıların yerini bilgisayar ve elektron mikroskopları almaya başlamıştır. Mısır uzmanları, hem laboratuarda hem sahada, hatta su altında yeni teknolojilerden yararlanarak çalışmalarını yürütmektedirler.

Mısır'da arkeoloji ve teknoloji ilişkisine bakıldığında, Champollion'un çalışmaları Mısır uygarlığının kapısını araladığından bu yana önemli ilerlemelerin

⁴⁸ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.20.

görüldüğü, Mısır uzmanlarının önemli gelişmeler kaydettiği bilinmektedir. Özellikle CAT tarama, radyokarbon tarihlendirme, DNA analizi, endoskopi ve elektron mikroskopu gibi modern teknolojiler, arkeolojik buluntuların daha doğru tarihlenebilmesini ve daha iyi anlaşılabilmesini sağlamıştır. Bu çalışmalar, dikkat, beceri ve özenle sıkı bir denetim altında günümüzde de devam etmektedir.⁴⁹ Mısır'da tarihin başlangıcı olarak İ.Ö. 3100 yılları verilmekteyse de aslında bulunan eserlere göre, Sülaleler Öncesi Dönemin bu tarihlerden binlerce yıl gerilere gittiği görülmektedir.

2.1.1. Hiyeroglifler

İ.Ö. 3200'de kullanılmaya başlanan hiyeroglifler dünyadaki en eski yazı sistemidir. Hiyeroglif yazısını çözen, Fransız dilbilimci Jean - François Champollion (1790–1832)dur. Hiyerogliflerin okunmaya başlanması Mısır tarihinin aydınlığa çıkmasında ve arkeolojinin gelişmesinde en önemli engelin kalkmasını sağlamıştır.

"Hyeroglif" "kazınmış kutsal tarz" anlamını taşımakta ve eski Mısırlılar'ın dinsel özelliklerini yansıtmak ve anlatmak amacıyla tapınaklar ve anıtlarının her tarafına naksettikleri resimli yazıya karşılık gelmektedir. Resimli yazı olması basit bir çözümlenmeyi birlikte getirmemiş, tam tersine oldukça karmaşık bir anlamsal durum ortaya koymuştur.⁵⁰

Hyeroglif, günlük yaşamda fazla yer bulamamıştır; çünkü papirüs üzerine yazmada çok yavaş kalmıştır. Ancak daha sonra daha kolay yazılabilen metinler ortaya çıkmıştır. En eski hiyeroglif İ.Ö. 394 tarihli Hadrianus Kapısı'nda (Philai Tapınağı) bulunur.⁵¹

Bilindiği gibi hiyeroglifin okunuşu Napoleon ordusunun (1799) Rosetta taşını (granit stel) bulmasına değin unutulmuştu. Bu taşın bulunuşu hiyeroglifin çözülmesinde başlangıç yapmıştır. Metin üç yazıyla yazılmıştı; hiyeroglif, demotik ve Yunan. Ancak sembollerin çözülmesi sanki bir yarış başlatmış bu yarışın tarafları ise İngiliz Doktor Thomas Young ile Fransız dilbilimci Jean François Champollion olmuştur. 1819'a kadar demotik metni çeviren ve Ptolemaios ile Kleopatra sembollerini belirleyen Young önde

⁴⁹ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.20-21.

⁵⁰ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.22.

⁵¹ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.22.

olmuş, ancak Champollion da başka adları çözümlenmeyi başarmıştır. Ayrıca Champollion kapsamlı bir semboller listesi hazırlama yoluna gitmiş, bu listeyi kullanırken de farklı işlevleri olan ayrı hiyeroglif türleri olduğunu keşfetmiştir. Bu da Champollion'un hiyeroglif metinlerindeki yazma sistemini ortaya koymasını sağlamıştı.⁵²

Aslında hiyeroglif, görünüm açısından bir süsleme sanatı olarak da adlandırılabilir. Çünkü daha çok resimlerden oluşmuştur. Bu resimlerin konusu daha çok dinsel ayinler olup dinsel törenlerde hayati rol oynardı. "Cenaze metinleri ölüyü koruyacak ve ölümler ülkesine geçişlerinde onlara yardımcı olacak şekilde tasarlanırdı. Örneğin, Kâtip Nebked'in (İ.Ö. 1400 yüzyıl) cenaze metinlerinde bu detayda, (yazı takımını kemerine sıkıştırmış olan) ölen kişi, karısı ve annesiyle birlikte tanrı Osiris'e ibadet ederken görülmektedir."⁵³

Hiyeroglifler üç ana türde ifade edilmişti: "Fonogramlar" hecelerin seslerini iletir; "ideogramlar", gerçek nesneyi ya da eylemi tasvir eder; "belirleyiciler" ise eklendiği sözcüğün ya anlamını belirtir, destekler ya da değiştirirdi.⁵⁴

Bu yazının keşfi hiç şüphesiz Mısır'ın eşsiz kültürünü, yaşam tarzını, coğrafyasını gün yüzüne çıkarmış ve arkeolojide yeni bir çığır açmıştır.

2.1.2. Kahire'deki Kültürel Çekicilikler

Müzeler

Mısır Müzesi: Kahire Müzesi ya da Mısır Müzesi, Mısır'ın başkenti Kahire'de bulunan ve Eski Mısır Uygarlığının en görkemli koleksiyonunu barındıran arkeoloji müzesidir. Foto 18'de Kahire Müzesi'nin girişi görülmektedir.

⁵² **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.21.

⁵³ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.23.

⁵⁴ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.23.

Foto 18: Kahire Müzesi Giriş

Müzenin, önemli bir miktarı gösterimde olmak üzere, toplam 120.000 adet eseri bulunmaktadır. Müzenin tarihi 1835 yılına kadar uzanmaktadır. O tarihte Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Eski Mısır Uygarlığı'ndan kalan eserlerin ticaretini yasaklar ve Kahire'de bulunan Ezbekiye Bahçesi'nde bulunan küçük bir binada bu yapıtların korunması için emir verir. Daha sonra burası Ezbekiye Bahçesi Müzesi diye anılacaktır. Mehmet Ali Paşa'nın ölümünden sonra, 1850 yılını takiben eski eser ticareti gene başlar. Mehmet Ali Paşa'nın halefleri Ezbekiye Bahçesi'nde toplanmış olan eski eserlerden bazılarını itibarlı konuklarına armağan etmeye başlar. Sonunda Ezbekiye bahçesindeki müze Kahire Kalesi'ndeki bir binaya taşınır. 1854 yılında Kahire Kalesi'ndeki binaya taşınmış bütün eserler Mısır Hidivi Abbas Paşa tarafından Avusturya Arşidükü Maximilian'a hediye edilir. 1858 yılında, Fransız Mısırbilimci Auguste Mariette tarafından, Said Paşa'nın da desteği ile Kahire'nin Bulak semtinde Nil kıyısında bir bina yeni müze binası olarak seçilir. Nihayet 1863 yılında, Hidiv İsmail Paşa döneminde Bulak Müzesi açılır. 1878 yılında Bulak'taki sel baskınından sonra bu müze de kapatılmak zorunda kalır. 1886 yılında Bulak Müzesi yeniden ama geçici olarak açılır. 1890 yılında ise müzedeki bütün eserler Gize'deki Hidiv İsmail Paşa'nın sarayına taşınır.

Ama müzedeki artefaktların sürekli olarak artış göstermesi üzerine Auguste Mariette ve diğer Mısırbilimciler daha büyük ve sabit bir müze binasının seçilmesi için ısrar ederler. 1897 yılında, Kahire'deki Tahrir Meydanı'nda, Hidiv Abbas Hilmi Paşa ve arkeolog Gaston Maspero'nun da eşliğinde, bugünkü Mısır Müzesi'nin temelleri atılır. Yaklaşık 5 yıl içinde yeni müze binasının inşaatı bitirilir. 1902 yılında birkaç ay içinde Gize Müzesi'ndeki bütün eski eserler yeni müze binasına taşınır. Nihayet 15 Kasım 1902 tarihinde Mısır Müzesi'nin resmi açılışı yapılır. Auguste, Mariette müzenin tamamlanmasından birkaç yıl önce ölmesine rağmen, bu müzenin kuruluşunda en çok emeği geçen kişi olduğu için müzenin kurucusu olarak kabul edilir. Müzenin mimarı Fransız mimar Marcel Dourgnon olup müze binası neo-klasik mimari tarzında inşa edilmiştir. "Mısır'ın neredeyse her döneminden eserlere sahip olan müzede özellikle Tuthankhamon'un mezarından çıkan eserler dikkat çekicidir. Müze içerisinde Tanis kral mezarları, Orta Krallık figürleri, Feyyum Portreleri, Tuthankhamon galerileri, Tuthankhamon'un Tahtı, Âmâna Salonu, Firavun Mumyaları Salonu, Prens Rahaotep ve Nofret heykelleri, çeşitli hayvan mumyaları, Yuya ve Tuya koleksiyonu, Ka-Aper heykeli, Eski Mısır takıları gibi eserler bulunmaktadır.⁵⁵ Foto 19 ve 20'de bu müzedeki eserlerden bazıları gösterilmiştir.

Foto 19: Kahire Müzesi'nin En Önemli Eserlerinden Tuthankhamun'un Maskesi

⁵⁵ Dan Richardson and Daniel Jacobs, **The Rough Guide to Egypt**. 7th ed., Rough Guides: New York, 2007, s.115-121.

Foto 19'da neredeyse ülkenin simgesi haline gelmiş müzenin en önemli eserlerinden Tuthankhamun'un maskesi gösterilmiştir. Foto 20'de ise mumyaların bulunduğu mezarlar görülmektedir.

Foto 20: Kahire Müzesi'nde Mumyaların Konduğu Mezarlardan Bir Görünüm

Foto 21'de piramitler ve çeşitli tapınakların yapımında kullanılmış demirden merdiven ve çeşitli aletler görülmektedir. Kahire müzesinde bunların dışında çok daha önemli ve güzel eserler ile mumyalar bulunmaktadır.

Kahire'ye giden turistlerin en sık uğradıkları yerlerden biri olan bu müzenin girişi biletlidir. Fakat müze içindeki bazı bölümlere (örneğin: kral mumyaları) farklı biletlerle girişler sağlanır. Ayrıca müze girişinde fotoğraf makinası ve kameraların sokulması yasaktır.

Foto 21: Kahire Müzesi'nde Eserler Yapılırken Kullanılan Malzemelerden Bir Görünüm

Abidin Sarayı Müzesi: Yine bir Fransız mimar (Rousseau) tarafından 500 odalı bir saray olarak tasarlanmıştır. 1863 yılında yapımına başlanarak on yılda tamamlanabilmiştir. Günümüzde çeşitli koleksiyonların sergilendiği bir müze olarak halka açılmıştır.⁵⁶

İslam Sanatı Müzesi: Bu müze Mısır Müzesi kadar sık ziyaret edilmese de Ortaçağ'a ait önemli eserler ve kalıntılar burada sergilenmektedir.

Midan Ramses: Kahire kent merkezinin kuzey ucunda yer alan Ramses Meydanı'nda, Mısır hükümdarı Selahaddin tarafından 12.yüzyılda yapılan büyük kapı, adeta kentin kapısı niteliğindedir. Ancak 1847 yılında yeni bir tren garı açmak amacıyla yıkılmıştır. Yine de Ramses Meydanı hâlâ şehrin giriş kapısı olma niteliğini korumaktadır. Ayrıca Mısır Ulusal Demiryolu Müzesi de burada bulunmaktadır.

⁵⁶ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.79.

Midan Opera ve Midan Ataba: 1868 yılında Süveyş Kanalı'nın açılış kutlamaları için inşa edilen binayı kapsamaktadır.

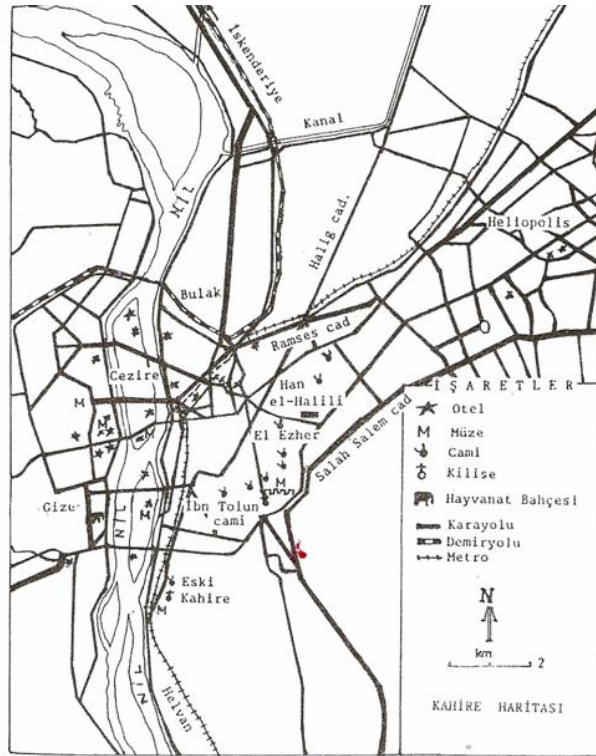
Beyt es-Sennori: Napolyon, 1794'te İbrahim Kethuda es Sennari için yapılan bu müzeye el koymuş ve kendi sanatçılarını buraya yerleştirmiştir. Bu dönemde bulunan eserler de burada sergilenmektedir.⁵⁷

Saad Zogul Türbesi

Mengal Sarayı

Mahmud Halil Müzesi

Opera Kompleksi.

Harita 4: Kahire

Kaynak: Suna Doğaner 2004, Türk Coğrafya Kurumu Dergisi. Sayı: 29, Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkileri

Kahire'de yukarıda bahsedilen eserlerin yanı sıra Kahire Kulesi ve çeşitli İslami eserler de mevcuttur. Foto 22, 23, 24 ve 25'te İslami Kahire'den bazı görüntüler

⁵⁷ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.82.

verilmiştir. Foto 24'te Mehmet Ali Paşa Camisi, Foto 25'te ise El Ezher ve Abu Dahab camileri görülmektedir.

Kahire'deki İslami Eserler

Camiler ve Tarihi Binalar

Abdül Kethuda Sebil-Kuttabı

Beynü'l-Kasrin

Beyt es-Suhaymi

Beyt Zeyneb Hatun ve Beytü'l Harovi

Derviş Tiyatrosu

El Akmar Camisi

El-Ezher Camisi

El-Gauri Külliyesi

El-Gauri Vikalası

El-Hâkim Camisi

Er-Rifai Camisi

Es-Salih Talay Camisi

Kasr Beştak

Kayıtbay Sebil-Kuttabı

Kuzey Mazarlığı

Seyyid el-Hüseyin Camisi

Sultan Hasan Camisi

Şare El-Muizzli-Dinillah

Tolunoğlu Camisi

Çarşılar ve Pazarlar

Çadırcılar Pazarı

Halı Çarşısı

Hanû'l Halili

Şare Muski

Surlar ve Kapılar

Bâb Zuveyla

Kuzey Surları ve Kapıları

Foto 22: Kahire'deki İslami Eserlerden Görünüm

Foto 23: Kahire'deki İslami Eserlerden Görünüm

Foto 24: İslami Kahire'deki Mehmed Ali Paşa Cami

El-Ezher Camisi: İ.S. 976'da Kuzey Afrika'dan gelen Fatımi hükümdarları tarafından, yeni kurulmuş olan kentin ana camisi ve öğretim merkezi olarak yapılmıştır.⁵⁸

Foto 25: Kahire'deki El Ezher ve Ebu Dahab Camileri

⁵⁸ Dan Richardson and Daniel Jacobs, s.133.

Seyyid el-Hüseyin Camisi: Bu caminin önemli özelliği, Müslümanlar dışında hiç kimsenin girememesidir. 1870 yılında tarihi bir caminin yerine yapılmıştır. 26 numaralı fotoğrafta bu cami ve Khan El Halili Çarşısı girişi görülmektedir.

Foto 26: Khan El Halili Çarşısı Girişi ile El Hüseyin Camisi

Hanü'l-Halili: 1382 yılında Sultan Berkuk'un eğiticisi Çerkes El-Halili tarafından yapılmış olup Ortadoğu'nun en büyük çarşılarından biridir. Bu çarşı vikala denen birkaç hanın çevresinde gelişmiştir. 1501 yılında yapılmış iki oyma taş kapıyı da içinde bulunduran önemli bir kültürel çekiciliktir. Ayrıca bir blok ötesindeki bir sokakta bulunan tarihi Fişavi Kahvesi de önemli bir eser olup kentin en eski kahvehanelerinden biridir.⁵⁹

Roda Adası ve Eski Kahire Eski Mısır dinlerinin bırakılmasından sonraki ve İslam'ın gelişmesinden önceki birkaç yüzyıl boyunca Mısır, büyük çoğunluğu Hıristiyan olan bir ülkeydi. Dolayısıyla bu eserler kültürel alanda daha fazla farklılık göstermektedir.

⁵⁹ Dan Richardson and Daniel Jacobs, s.101.

Gize ve Heliopolis: Gize ve Heliopolis, coğrafi açıdan iki uç bölge olmasının yanı sıra kültürel ve tarihsel olarak da iki uç dönemi temsil etmektedir. Mısır'ın en dikkat çekici tarihi unsurları da burada bulunmaktadır. Yani Gize, antik anıtları bakımından oldukça önemlidir. Sfenks, (İ.Ö. 2500), piramitler, Kraliçe Piramitleri, tapınaklar ve lahitlerin önemlileri Gize'de bulunur.

Heliopolis ise 19. yüzyılın sonlarında girişimci Baron Edouard Empain'in tasarılarıyla şekillenmiş, Avrupa ve Magribi usullerinde inşa edilmiş olup yeşili ve ihtişamıyla Mısır'ın çekiciliklerinden birini oluşturmuştur.

Gize Platosu: Eski Mısırlılar yüzyıl içinde ölen firavunların lahitleri olarak kullanılmak üzere üç büyük pramit inşa etmişlerdir. Bu pramitlerin tarihi 5000 yıl öncesine dayanmaktadır. Firavun öldükten sonra cesedi bir tekneyle vadi tapınağına getirilir, geçidi alınıp, pramidin altına, bazı durumlarda da içine gömülmeden önce hazırlanırdı. Firavunların tapınakları uzun yıllar boyunca korunur, rahipler ölmüş tanrı krallara her gün armağanlar sunarlardı. Firavun ailesi ile saray mensupları da, yaşarken olduğu gibi ölümden de kralın gücünü paylaşabilmek için hemen yakındaki uydu piramitlere ve mastaba denilen taş lahitlere gömülürlerdi.⁶⁰

Gize Platosu'nun (Foto 27 ve 28'de Gize Platosu'ndan görünüş verilmiştir.) coğrafi unsurları, günümüzde bu bölgenin tarih turizmi açısından önemli bir yerde olmasını sağlamıştır. Piramitlerin oraya çıkmasında bölgedeki kireç taşlarının önemi küçümsenemez.

Gize Platosu'ndaki eserleri şu şekilde sınıflandırılabilir:

⁶⁰ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.128.

Foto 27: Gize Platosu'ndan Bir Görünüm

Foto 28: Kefren Piramidi

Büyük (Keops) Piramit (İ.Ö. 2589–66): Keops Piramidi, Kahire'nin 16 km batısında, Gize düzlüğünün insan gücüyle düzenlenmiş 1,5 km²'lik platosu üzerinde, 39 m yükseklikte Nil Vadisi'ne bakıp 4. sülale firavunu Keops tarafından yaptırılmıştır. İhtişamı görenleri şaşırtmaktadır. 19. yüzyıla kadar dünyanın en yüksek yapısı özelliğini taşımaktaydı. 15 tonluk blok taşlardan 2 milyondan fazla kullanıldığı tahmin edilmektedir.⁶¹ Piramidin taban yüzeyi 53.000 m²'lik alan kaplamaktadır. Taban kenar boyu 230m'dir⁶² (Foto 29).

Foto 29: Keops Piramidi ve Çevresi

Keops Piramidi'nin üzeri, cilalanmış kireçtaşı levhalarıyla kaplıydı. Dolayısıyla bugünkü gibi basamaklı değil, kireçtaşı ile örtülü ve düz bir yüzeye sahipti. Hem depremler hem de beşeri koşullar nedeniyle tümüyle yok olmuş ve Büyük Piramit basamaklı bir görünüm kazanmıştır.⁶³

Büyük Piramit içerisinde havalandırma yerleri, Keops'un heykelli, Kraliçe odası, Kraliçe piramitleri, Firavun odası, çeşitli dehlizler gibi bölümler ve eserler mevcuttur.

⁶¹ **Piramitler**, Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, 1983, s.8.

⁶² **Piramitler**, Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, 1983, s.8.

⁶³ **Piramitler**, Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, 1983, s.8.

Kefren Piramidi: Bu piramit, Keops'a oldukça yakındır. Yüksekliği de bu büyük piramide yakındır. Taban yüksekliği sayesinde daha yüksekmiş gibi görünmektedir. Taban kenarı 216 metreyi bulmaktadır. Tepe kısmındaki kireçtaşları hâlâ korunmaktadır (Foto 30). Kefren Piramidi'nin ihtişamı ve gizemi Büyük Piramit'ten daha azdır. Ancak bu piramitte oldukça güzel bir granit lahit bulunmuştur.⁶⁴

Foto 30: Kefren Piramidi ve Keops'a İthafen Yapılmış Aslan Başlı Sfenks

Mikerinos Pimadi: 70 m'lik yükselti, 108 metre taban kenarı olan bu piramit Keops ve Kefren'e göre çok küçüktür. Her iki komşusunun dörtte birinden küçüktür.

Sfenks: Sfenks, kafası koç, kuş veya insan, gövdesi ise uzanan bir aslan şeklini alan heykellere verilen isimdir. İlk önce Eski Mısır'da rastlanan Sfenks, eski Yunan mitolojisinde büyük kültürel önem taşımış, ismini de buradan almıştır. En tanınmış Büyük Gize Sfenksi'dir. Dünyadaki en büyük tek-taş heykeli olup 57 metre uzunluğunda, 6 metre genişliğinde ve 20 metre yüksekliğindedir. Pençelerinin arasında bir tapınak bulunur, yatan aslan biçiminde kafası ile bir firavun başı şeklindedir. Aslanlar Antik Mısır mitolojisinde kutsal sayıldıkları için kutsallık ve büyü güçlerini kullanarak firavun

⁶⁴ **Piramitler**, Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, 1983, s.13.

mezarlarını ve piramitleri koruması amacıyla inşa edildiği düşünölmektedir. Mısır'ın bilinen en eski anıtsal heykelidir. İ.Ö. 2500'e kadar geçmişı olan bu heykelin Keops'a ithafen yapıldığı tahmin edilmektedir. 20 m yüksekliğinde olup 18. sülaleden itibaren onarımlar görmüştür (Foto 31).

Foto 31: Keops Piramidi ve Ona İthafen Yapılmış Aslan Başlı Sfenks

Çeşitli dönemlerde bazı yenileme aşamalarından geçmişse de günümüze fazla bir zarar görmeden gelmiştir. Foto 31'de önde Sfenks, arkada ise Keops Piramidi görölmektedir. Yan kısmında ise Gize'deki küçük, basamaklı piramit vardır.

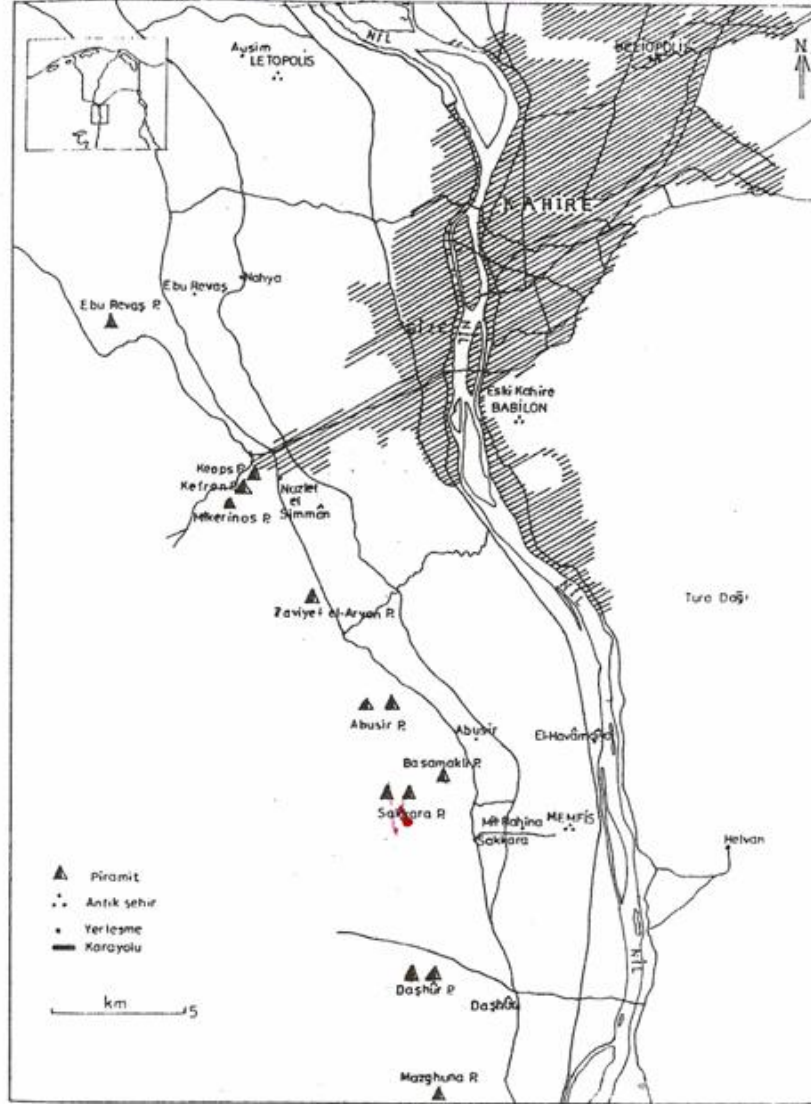

Foto 32: Keops Piramidi

Yukarıdaki fotoğrafta (32) piramitler çevresindeki farklı kalıntılardan bir görünüm verilmiştir.

Güneş Teknesi Müzesi: Keops'un güneyinde, 1954 yılında yapılmıştır. Gerçek boyutlardaki bir Mısır teknesinin 1200 parçasının, ahşap çivi ve ottan ip gibi malzemeler kullanılarak bir araya getirilmesiyle oluşmuştur.

2.1.3. Kahire Çevresindeki Kültürel Çekicilikler

Harita 5: Kahire Çevresinde Turizm Unsurları

Kaynak: S. Doğaner 2004, Türk Coğrafya Kurumu Dergisi. Say: 29, Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkileri

Önemli Yerler: Abu Şir, Birkaş, Deşhur, Feyyum, Memphis, Nil Barajları, Sakkara, Natrun vadisi buradaki önemli çekiciliklerdendir.

Abu Şir: Sahure Piramidi

Nevserre Piramidi

Neferirkoro Piramidi

Neferefre Piramidi

Sakkara; Coser'in Kademeli Piramidi, Unos Piramidi, Koprular Firizi, Pers mezarları

Teti'nin Piramidi

Mereruka'nın Mezarı

Ankhma-Hor'un Mezarı

Filozoflar Topluluğu

Memphis; Mısır tarihinde uzun bir dönem başkentlik yapmış, İ.Ö. 3100'de Kral Menes tarafından kurulmuştur. Önemli heykel (Ramses) ve eserler bulunmaktadır ⁶⁵.

Deşhur: Eğimli Piramit ve Kırmızı Piramitlerin bulunduğu Deşhur, Kahire'den oldukça uzakta yer alır.

Feyyum: Feyyum Portreleri, Havara Parimidi, Meydan Piramidi gibi eserler vardır.

2.1.4. Nil Vadisi'ndeki Kültürel Çekicilikler

Nil, Mısır tarihinde her dönem yaşam kaynağı olarak bilinmiş, binlerce yıl boyunca insan yaşamına ev sahipliği yapmıştır. Nehrin her iki yakasında gün ışığına çıkarılmış sayısız hazineyi görebilmek için insanlar Nil Vadisi'ni çok eski zamanlardan beri ziyaret etmektedir.

Vadi çevresindeki anıtların çoğu balçıkların altında kaldıktan sonra ortaya çıkarılmış, bazıları zarar görmüşken bazıları tam anlamıyla korunarak günümüze gelmiştir. Vadi çevresindeki anıtların yanı sıra Nil kendisi de bölgeyi cazip hale getirmiştir. Nil'deki felukalar Luksor ve Asvan arasında çalışan lüks yolcu gemilerinin yanısıra, Nil Vadisi manzarası da önemli bir doğal çekicilik sunmaktadır. Dolayısıyla Nil Mısır'daki turizmin temel kaynakları arasındadır. 19. yüzyılın sonlarında Nil Vadisi gezilerinin reklâmları bile yapılmaktaydı. Bu dönemde Thomas Cook, Mısır'a ilk turist kabilelerini götürmekteydi.

⁶⁵ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.161.

Nil Vadisi'ndeki önemli yerler:

Minya: Tarihi ve kültürel açıdan bakıldığında buradaki kültürel çekiciliklerin fazla olmadığı, sadece Beni Hasan'ın burada bulunduğu görülmektedir. Ancak, yeşil meydanları ve sahil yollarıyla dikkat çeken bir yerdir.

Beni Hasan: Nil'in doğusundaki kireçtaşı tepelerine oyulmuş önemli bir tarihi kalıntıdır. Geçmiş Orta Krallığa kadar uzanıp (İ.Ö. 2055–1650) 39 tane önemli mezar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Khunumhotep, Amenemhet, Baket mezarlarıdır.

Hermopolis: Mısırlıların ilk yaradılış yeri olarak kabul ettikleri bir alanda kurulmuş Khmun kenti ve bilgelik tanrısı, Thot kültürünün merkeziydi. Hıristiyan döneme ait 24 tane dev sütun ile III. Amenofis'in ilk That Tapınağı'ndan dört kumtaşı babuin yer alır.⁶⁶

Tel el-Amarna: Asi Firavun Ahnatan ve eşi kraliçe Nezertifi tarafından kurulan Ahetaton kentinin kalıntıları burada bulunur. Büyük Aton Tapınağı, Küçük Aton Tapınağı, Kuzey Mezarları (en önemlisi Huya'nın mezarıdır.) buradaki eserlerin başlıcalarıdır.

Asyut: Firavunlar devrinde 13. vilayetin başkentiydi. Batı Çölü vahalarına giden yollar ile Sahra'yı aşan kervan yollarının kesiştiği yerde bulunur. Ticari geçmişi çok eskiye dayanmaktadır. Günümüzde de yukarı Mısır'ın en önemli kentidir. Bölgenin önemli tarihsel alanları olup, halıcılıkla meşhurdur. Bakire Meryem Manastırı, Yanık Manastır, Mir Mezarları da burada bulunan başlıca eserlerdendir.⁶⁷

Abydos: Ölüler Tanrısı Osiris'in kült merkezi durumunda olan bu merkez Mısır kentleri arasında kutsallığın fazla olduğu düşünülen bir yerd. Günümüzde 1. Seti Anıt Tapınağı dışında diğer tapınak ve eserler yok olmuştur.

Dandera: Sülaleler öncesi dönemden beri Hathor kültürünün merkeziydi. 19. yüzyıla kadar kumların altındaydı. Oldukça önemli bir tapınaktır ve fazla deprem

⁶⁶ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.171.

⁶⁷ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.172.

olmadan bugüne ulaşabilmiştir. Yıldızlı Tavan, Hathor başlı sütunlar, Yeni Yıl Mabedi bu tapındaki ilginç eserlerdendir.⁶⁸

Sevhac: Eskiden beri tarım ve ticaret merkezi konumunda bulunmaktadır. Sevhac yakınlarında Beyaz Manastır, Kızıl Manastır, Ahmim yer alır.

Luksor ve Teb: Luksor, Yeni Krallık döneminde (İ.Ö. 1550–1069) eski Mısır'ın başkenti Teb'in kalıntılarından doğmuştur. Eski Krallıkta gördüğümüz piramitlerin yapımı daha sonra terk edildiğinden, firavun, kraliçe ve soylu mezarları vadi içlerindeki kayalara tünel ve hücre şeklinde oyularak yapılmış tapınaklarla yaşatılmaya çalışılmıştır. Çok tanrılı inancın anıtlarıyla dolu bu yapılar, eski Mısır'ın yüksek kültürünü, sanatını tarihini her yönüyle yansıtmakta ve günümüze kadar taşımaktadırlar. Hanedanlar öncesi dönemde, genellikle Nil kıyılarında görülmeye başlanan alçak duvarlı küçük ve kaba tapınaklar, devletin büyümesi ve güçlenmesiyle sonraları boyutlanmış, kullanılan malzeme ve estetik yapı bakımından çok fazla gelişme göstermiş ve günümüze kadar kalabilen muhteşem eserlerin ortaya çıkmasına sağlanmıştır. Kesme taşlardan yüksek beden duvarları, avluları, dev kolonlar üzerinde yükselen büyük kapalı mekânlar ve heykelleri ile giderek karmaşık dediğimiz yapılar topluluğuna dönüştürülmüştür. Bu eserlerde özellikle de tapınaklarda değişmeyen bazı unsurlar vardır. Genellikle mimari planlama, yapı malzemesi, boya süslemeleri ve yazıtlarında bazı değişimler görülür. Pilon, (büyük ön avlu), hipostil (hol) ve kutsal mekânlar ise genellikle tüm tapınaklarda görülen benzer özelliklerdendir. Luksor ve Teb'deki tapınaklar dünyanın en ünlü ve en dikkat çekicileri arasındadır. Bölgedeki eserlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Hatşepsut Tapınağı: 19. yüzyılda keşfedilen, hâlâ yenileme çalışmaları devam eden tapınak, kireçtaşı kayalıklarından yapılmış bir çöl eseridir.

Luksor Tapınağı: Firavunlar dönemi tapınak mimarisinin en zarif örneğidir. Büyük kısmı III. Amenofis tarafından tamamlanmıştır. Ama sonraki dönemlere de çeşitli eklemeler yapılmıştır. El Haccac Camisi tapındaki İslami yapılardan biridir. Yıllık opet Yortu'sunda kutlanan üç Teb tanrısı Amon, Mut ve Hansu'ya adanmıştır.⁶⁹ Foto 33 ve

⁶⁸ Siliotti, Alberto. Luxor, Karnak and the Theban Temples. The American University: Cario, 2002, s.46

⁶⁹ Siliotti, Alberto, s.8

34'te Luksor'a ait görüntüler verilmiştir. Luksor Tapınağı ile Luksor (Yusuf El Haccac) Camisi görüntülenmiştir.

Foto 33: Luksor Tapınağı

Foto 34: Luksor'da Yusuf El Haccac Camisi

Ramesseum: Firavunun şanını yaşatmak için yapılan II. Ramses'in mezar tapınağının, içinde saraylar ve tahıl ambarları vardır. Geniş kapılarında Kadeş Savaşı'nın izleri yaşatılmıştır.⁷⁰

Karnak Tapınağı: Karnak yapılar topluluğu eski Mısırlılarca "en mükemmel yer olarak" kabul edilmiştir. Amon Tapınağı en önemlisidir. Tapınakların yanı sıra mumyalama müzesi, turist çarşısı, Luksor Müzesi gibi yerler dikkat çekicidir. Foto 35'te tapınaktaki sfenksli yol'dan bir görüntü verilmiştir.

Foto 35: Karnak Tapınağı'nda Aslanlı Yol

Teb: Krallar Vadisi: Bu bölge yeni krallık firavunlarının Nekropolisi niteliğini taşımaktaydı. I. Tutmosis'ten sonra (İ.Ö.1500) firavunlarla gömülen eşyaların hırsızlıktan korunması amacıyla mezarlar kireçtaşlarından oluşmuş Teb tepelerine kaldırılmıştır. Buraya Krallar Vadisi ya da Firavunlar Vadisi adı verilmektedir. 18. ve 20. Hanedanlık döneminde Yeni Krallık'ın Firavunları ve güçlü asilleri için inşa edilen mezarlar bu vadide bulunmaktadır. Vadide tahminen İ.Ö. 1539 ve 1075 yılları arasındaki definler gerçekleştirilmiştir. 64 mezarın bulunduğu vadide, ilk olarak I. Tutmose ve son olarak X.

⁷⁰ Siliotti, Alberto, s.32.

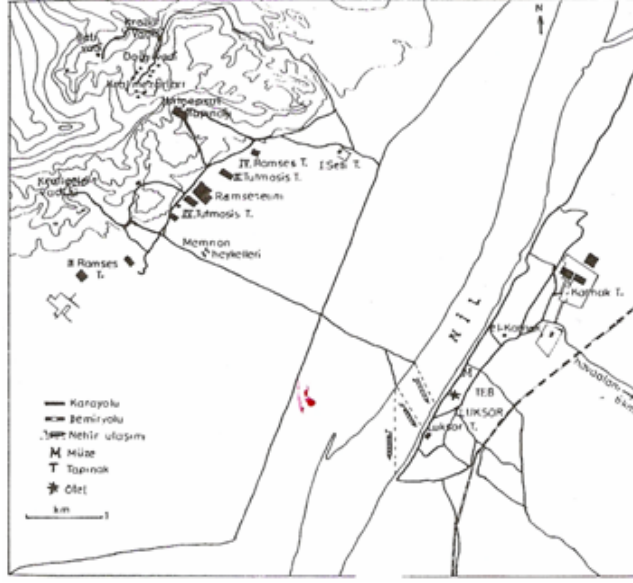
veya XI. Ramses defnedilmiştir. Ayrıca, Firavunların eşlerinin ve çocuklarının mezarları da burada bulunmaktadır. Foto 36'da Krallar Vadisi'nin doğu vadisinden bir görüntü verilmiştir.

Foto 36: Krallar Vadisi (Doğu Vadi)

Yuya ile Tuya'nın ve 1922'de hiç dokunulmamış hazineleriyle birlikte keşfedilen Tuthankhamon'un mezarları dışında tüm mezar odaları hırsızlar tarafından soyulmuştur. Ancak yine de günümüzde önemli çekiciliklerin ve eserlerin bulunduğu bir yerdir.

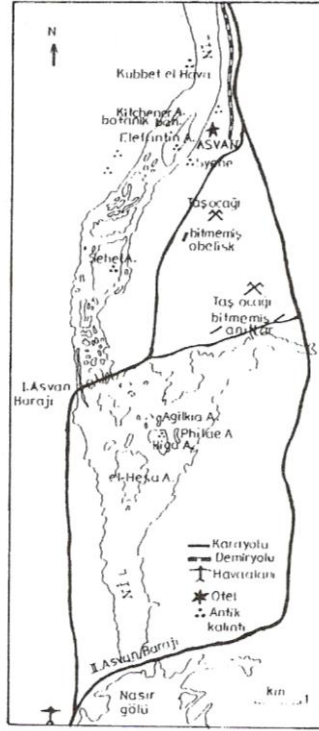
Buradaki mezarların başlıcaları, III. Tutmosis, I. Seti, VI. Ramses, Tuthankhamon, IV. Ramses ve II. Ramses'e ait olanlardır.

Harita 6: Antik Teb Şehri

Kaynak: S. Doğaner 2004, Türk Coğrafya Kurumu Dergisi. Say: 29, Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkileri

Ayrıca Kraçiler Vadisi'nde de önemli mezar ve tapınaklar bulunur.

Harita 7: Asvan Çevresi Turizm Faaliyetleri

Kaynak: S. Doğaner 2004, Türk Coğrafya Kurumu Dergisi. Say: 29, Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkileri

Asvan: Mısır'ın en güneyindeki kenti Asvan'dır. Eski Krallıktan beri, Mısır'ın daha çok askeri üssü olarak kullanılmıştır. Buradaki kültürel çekicilikler değerlendirildiğinde Nübye Müzesi, bitmemiş Dikilitaş, Nil Ölçer (Firavunlar döneminde Nil'deki taşkın sayısını belirlemek için yapılmıştır), Asvan Müzesi, Elefantos Adası ve Khnum Tapınağı'nın başlıca unsurlar olduğu görülür.

Aziz Simeon Manastırı ve bazı mezarlar da bu bölgede yer alır.⁷¹

Philai Tapınağı: Asvan Barajı'nın yapımından sonra bazı bölümleri sular altında kalmış, ancak daha sonra Agilika Adası'na taşınmıştır. İsis kültürünün merkezi olan Pihilai Adası Hıristiyanlığın ortalarına kadar önemli bir hac yeri olmuştur.⁷²

Kalabaşa Tapınağı

Amada Tapınağı

Abu Simbel: Büyük Abu Simbel ve Hathor Tapınağı bölgedeki tapınlardan başlıcalarıdır. Ancak Nâsır Gölü'nün suları altında kalması tehlikesi nedeniyle UNESCO tarafından buldukları yerden 210 m daha geriye, 65 m'de yukarıya taşınan diğer bazı tapınaklar vardır.⁷³ En önemlisi de Büyük Abu Simbel Tapınağı'dır. Bu tapınak İ.Ö. 13 yy'da yapılmış olup Mısır kentlerinin koruyucu tanrılarına (Teb'in Amon'u, Memphis'in Ptah'ı ile Heliopolis'in Ra-Horakti'sine) adanmış olsa da⁷⁴ Ramses'in onuruna yapılmıştır.⁷⁵(Foto 37)

2.1.5. Sina ve Kızıldeniz Kıyısındaki Kültürel Çekicilikler

Bu bölge, beyaz kumsalları ve çok çeşitli deniz canlılarıyla dikkat çekse de aslında en önemli yanı dinsel yapısıdır. Çünkü İncil'de bahsedilen birçok olayın geçtiği yerler buralarda bulunur. Dolayısıyla buralar üç din (Müslümanlık, Hıristiyanlık, Yahudilik) için de kutsal olması bakımından önemi çok fazladır. Buradaki eserleri şu şekilde gruplandırabiliriz:

⁷¹ Siliotti, Alberto. Aswan, The American University: Cario, 2002, s.28.

⁷² Siliotti, Alberto, Aswan, s.34–35.

⁷³ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.210.

⁷⁴ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.218.

⁷⁵ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.228.

Foto 37: Ebu Simbel Tapınağı

Azize Katherina Manastırı: Azize Katherina Manastırı, Musa'nın On Emri aldığı söylenen 2.286m yüksekliğindeki Sina Dağı'nın eteğinde kurulmuştur. İ.S. altıncı yüzyılda yapılan ve daha sonra iki kez onarım gören granit surların içerisinde yer alan manastır, bölgede bulunan en eski kiliselerden birisini de bünyesinde barındırmaktadır. İ.S.527'de İmparator İustinianos tarafından kurulan manastır dünyanın sürekli faal olan en eski manastırırır.⁷⁶ Manastır içerisinde İkon Koleksiyonu, Kütüphane, Tecelli Bazilikası diğer eserlerden bazılarıdır.⁷⁷ Foto 38'de bu manastır ve çevresindeki Sina Tepeleri görülmektedir.

Aziz Antonius Manastırı: İ.S.361–3 yılları arasında inşa edilen manastır, manastırcılık geleneğinin başlamasını sağlamıştır. Mısır'ın en eski kopt manastırırır.

Aziz Paulus Manastırı: İ.S.228–348 yılları arasında yaşayan Aziz Paulus, 16 yaşında Doğu Çölü'ne inzivaya çekilmiş bir münzevidir.⁷⁸

⁷⁶ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.218.

⁷⁷ Siliotti, Alberot, Sinai - Egypt Pocket Guide. The American University: Cario, 2000, s.40-41.

⁷⁸ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.228.

El-Kuseyr: Küçük bir kasaba niteliğinde olan El-Kuseyr önemli bir tarihe sahiptir. Kraliçe Hatşepsut ünlü Punt diyarı seferine buradan başlamıştır.⁷⁹

Foto 38: St. Katherina Manastırı ve Ulusal Parkı

2.1.6. Delta ve Kuzey Kıyısındaki Kültürel Çekicilikler

Bu bölgenin coğrafi önemi çok fazladır. Nüfusun en kalabalık olduğu yerler burada bulunmaktadır. Bunun yanı sıra zengin bir tarihe sahiptir. Firavunlar ülkeyi buradan yönetmiş olsalar da, Bubastis ve Tanis Harabeleri dışında pek çok kent kaybolmuştur.

Dimyat: Tarihi evleriyle, mobilyaları ve dokumalarıyla dikkat çekicidir. 13. yüzyıldan 1517 Osmanlı fethine kadar Memlukların hükümdarlığında kalmış ve önemli ölçüde tahribe uğramıştır.

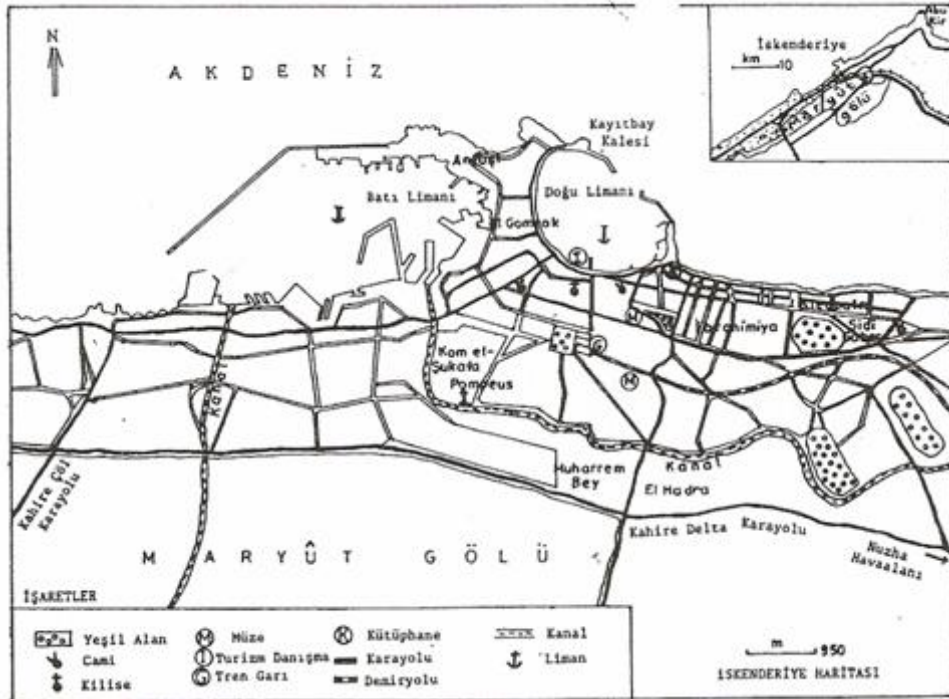
Zekazik: Zekazik'in güneydoğusunda 22 ve 23. sülaleler döneminde başkenti ve kedi tanrıça Bastet'in kült merkezi olan Bubastis'in kalıntıları burada yer alır.

⁷⁹ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.228.

Tanis: Burada yapılan kazılarda 6.sülaleye ait eserler çıkmıştır. 21. sülaleye başkentlik yapmış olsa da 14.yüzyılda önemini yitirmiştir.

Raşid (Rosetta): 9. yüzyılda kurularak Mısır'ın önemli limanlarından biri olmuştur. İskenderiye'nin önem kazanmasıyla etki alanı giderek daralmıştır. Raşid'de eski Osmanlı evleri ve camiler vardır. Bir diğer önemi de Rosetta taşının burada bulunmasıdır. İ.Ö. 2. yüzyıla ait bir bazalt olan bu taşta V. Ptolemaios tarafından eski hiyeroglifler, Yunanca ve demotik Mısır diliyle bir anlaşma yazılmıştır. 1822'de Fransız Profesör Jean Fronçois Champollion bu yazıtı çözmüş ve bu Mısır tarihinin aydınlanmasına çok yardımcı olmuştur.⁸⁰

İskenderiye: İ.Ö. 332'de Büyük İskender tarafından kurulan kent Mısır'ın Kahire'den sonra ikinci en büyük kentidir. İ.Ö. 4. yüzyılda Romayla rekabet edecek kadar gelişmiş, Mehmet Ali Paşa döneminde ise liman olarak tekrar canlanmıştır.

Harita 8: İskenderiye Çevresi

Kaynak: S. Doğaner 2004, Türk Coğrafya Kurumu Dergisi. Say: 29, Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkileri

⁸⁰ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.235.

İskenderiye Kütüphanesi İ.Ö. 3. yüzyılda kurulmuş olup o dönemde dünyanın en büyük kütüphanesi niteliğini taşımaktaydı. Dönemin bilgin ve filozofları için çok cazipti. Günümüzde de bu cazipliği devam ettirmektedir.

Diğer bir görülmesi gereken yer ise Kavafis Müzesi'dir. Şair Konstantinos Kavafis (1833- 1933) hayatının büyük bir bölümünü burada geçirmiş ve dönemin en önemli şairlerinden biri olmuştur.

İskenderiye'nin bir diğer görülmesi gereken kültürel çekiciliği ise Kavmül Dikka Roma Amfiteatrı'dır. İ.S. 2. yüzyıla aittir. 1965'te burada toplu konut için yapılan çalışma sonucunda bulunmuştur. Zemininde Roma mozağı kullanılmıştır.

Yunan Roma Müzesi'nde ise İ.Ö. 331- İ.S. 640'a kadar olan döneme ait 40.000 eser sergilenmektedir. 1892'de Hidiv II. Abbas tarafından kurulmuştur. Eski Mısır, Klasik Dönem Hıristiyan kültürüne ait çeşitli eserler mevcuttur.⁸¹

İskenderiye'de ziyaret edilen Atarine Camisi, Midan Tahrir Meydanı, Osmanlı Bölgesi, Kayıtbay Kalesi, Anfuşi Nekropolisi, Res-el-Tin Sarayı, Phompeius Sütunu, Güzel sanatlar Müzesi, Mahmut Said Müze Merkezi, Kraliyet Mücevherleri Müzesi, Murtaza Sarayı bölgenin diğer kültürel çekiciliklerindedir.

2.1.7. Batı Çölü'ndeki Kültürel Çekicilikler

Kahire ve Nil'in kalabalığından farklı olarak sakinliği ile dikkat çeken bir bölgedir. Farklı kaya oluşumları, vadileri ve kum tepeleriyle dikkat çeker. Harice Vahası'ndaki Antik Eserler Müzesi, İ.Ö. 6. yüzyılda da Pers İmparatoru I. Dareios'un yaptırdığı Hipis Tapınağı, El-Bagauot Nekropolisi bu bölgede bulunur. Dahile Vahası'nda Etnografya Müzesi, El-Muzavaka Mezarları, Deyrü'l Haca Tapınağı'nın kalıntıları da burada bulunur.

Ferafire Vahası'nda Kasaba Müzesi Bahariye Vahası'nda Vaha Kültürü Müzesi, Büyük İskender Tapınağı'nın kalıntıları Aynü'l Muttela Tapınağı bölgedeki görülmeye

⁸¹ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.237.

değer eserlerden bazılarıdır. Siva Vahası'nda ise Şiva Evi Müzesi, Kahin Tapınağı, Amon Tapınağı, Cleopatra Havuzu gibi başlıca eserler bulunur.⁸²

2.2. Mısır'da Dalış Turizmi – Kızıldeniz'de Mercan Resifleri

Mısır'a gelen turistlerin yarısı Nil Nehri çevresindeki antik şehirleri ziyaret ederken, diğer yarısı da Kızıldeniz kenarlarını ziyaret etmektedir. Kızıldeniz'in berrak suları, büyüleyici mercanları, balıkları turizm açısından önemli bir çeşitlilik yaratmıştır. Bugün dünyanın dalış turizmi açısından en önemli yerleri burada bulunmaktadır.

Afrika ve Arabistan çölleri arasında yer alan Mısır, bir zamanlar uzak ve egzotik olarak değerlendirilirken günümüzde havaalanları, oteller ve komple dalış paketleriyle artık önemli bir turizm merkezi olmuştur. Özellikle kış mevsimi, hem antik şehirlerin gezilmesi hem de Kızıldeniz çevresinin ziyaret edilmesi için en uygun koşullar sunmaktadır. Daha çok Avrupalı turistler kış aylarında güneşin ve denizin keyfini çıkarmak için kısa bir uçuşla bu aktiviteleri yapma imkânına sahiptirler. Hurgede, Safaga ve Şarm el Şeyh kasabaları tamamen turistik yerleşim birimlerindedir. Önceleri antik bölgeleri sırt çantaları ile gezen turistlerin tercih ettikleri yerlerken, günümüzde beş yıldızlı zincir otelleri, restoranları, kumarhaneleri ile hizmet veren yerler haline gelmiştir. Özellikle Hurgede'de bu durum daha fazla kendini göstermektedir. Bu yerleşmelerde yapılan hatalar, bu amaçla oluşturulan turizm sahaları için ders niteliği taşımaktadır.

Kızıldeniz'in mercan resifleri dünyanın en zengin ekosistemlerinden biri olup, çok büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Bölgedeki resifler genellikle sert mercanların iskeletlerinin binlerce yıl boyunca birikmesiyle oluşmuştur. Pembe, sarı, kırmızı gibi renklerde resifler mevcut olup egzotik biçimli mercanlarla kaplı kayalıklar yaygındır.⁸³ İşte tüm bu güzellikleri görebilmek için Kızıldeniz, "su altı zenginliği ile dalgıçların kâbesi olarak bilinip"⁸⁴ burada tüplü dalış her geçen gün artmaktadır. "Mercan orfozları (Cephalophalis miniata), Akkuyruklu papağan balıkları (Thalassama lunare), Maskeli kelebek balıkları (Chae tolm semilaruatus), İmparator melek balıkları (Pama canthus imperator), Sarıkuyruklu cerrah balıkları (Zebrasoma xanthurum), Titan tetik balıkları (Balistoides viridiscens) ve bu bölgenin en kalabalık nüfuslu türü olan Turuncu anthias

⁸² Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.252-253,256.

⁸³ Mısır, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.223.

⁸⁴ Hakan Gönenli, "Kızıldeniz Yol Ayrımına", **Sualtı Dünyası Dergisi**, Sayı: 1, Ocak, 1996, s.17.

balıkları Kızıldeniz'deki resifler sayesinde oluşmuş sığ lagünlerde yaşayan başlıca canlı türleridir."⁸⁵ Foto 39'da Kızıldeniz'in Güney Sina kıyılarından mercan ve balıklar görülmektedir. Foto 40 ise aynı bölgeden deniz yüzeyinden çekilmiştir.

Foto 39: Güney Sina'da Mercan Resiflerinden Örnek

Kızıldeniz, hem şnorkelle hem de tüple dalış için iyi olanaklara sahiptir. Özellikle Sina'nın güney burnundaki merkezler dünyanın en önemli dalış sahalarıdır. Burada Ras Muhammed Ulusal Parkı'nda 1000'den fazla balık türü, 150 tür mercan ve her türlü dalma etkinliği bulunur. Bu park, dünya dalış alanları arasındaki en mükemmel ve en zengin olan doğal akvaryum olarak kabul edilir. Balık zenginli mercan türleri, kumu ve sularıyla her ülkeden dalış meraklılarını buraya çekmekte ve Mısır turizmine çok önemli katkı sağlamaktadır. Burada hem şnorkelle hem de tüple rehber eşliğinde dalışlar düzenlenir. Bu dalışlardan şnorkelle yapılanı daha düşük maliyetlidir ve oldukça eğlencelidir. Naamabay kıyılarında ise kişisel dalışa izin verilmeyip bir rehber eşliğinde bu faaliyetler yürütülür. Sina Yarımadası'nın güney sahili Dahab, Nuveyba ve Şarm el Şeyh'in dışında resiflerle kaplıdır. Parkın öbür tarafındaki küçük boğazda sualtı dünyası açısından zengin Hurgede yer alır.

⁸⁵ Bülent Gözelioglu, "Kızıldeniz'de Yağmur Çeşitleri", **Bilim Teknik Dergisi**, Mart 2005, s.48.

Foto 40: Kızıldeniz'deki Canlı Türleri (Ras Muhammet Ulusal Parkı)

Hurgede'de her gün denize açılan yaklaşık 350 – 400 dalış teknesinin attıkları çapa, su altındaki mercanlar ve diğer canlılara büyük zarar vermiş ve vermeye de devam etmektedir. Şarm el Şeyh'teki Muhammed Burnu bölgesi, 1983 yılında milli park ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Bölge için turizmin önemini bilen yöneticiler turizmde büyümeyi doğayı koruyarak sürdürülebilmeyi amaçlayan politikalar oluşturmuştur. Buna rağmen Kızıldeniz yine de büyümeden önemli ölçüde zarar görmüştür. Bu bozulma sonucu Ras Muhammed Ulusal Parkı'nda yumuşak mercan çeşitliliği ve sayısı azalmış, sert mercanlar dalgıçların palet darbeleriyle kırılmış, bazı bölgelerde neredeyse cansızlaşmıştır. Her türlü korumaya rağmen sualtı zenginlikleri çok önemli zararlar görmüştür. Turizmin bu bölgeleri nasıl etkilediğini görebilmek için Güney Mısır'ı ziyaret etmek yeterli olmaktadır. Çünkü neredeyse hiç turistik tesis bulunmayan, dalışların ve konaklamanın büyük teknelerle yapıldığı (Foto 41'de Güney Sina'da bunun bir örneği görülmektedir) Mersa Alam, Ras Banas, St. Johns, Brothea, Dvaedelus, Elephinstone Resifleri gibi az ziyaret edilen bölgeler hiç bozulmadan kalmaktadır. Aynı ülkenin iki farklı bölgesindeki çevresel farklılıklar turizmin olumsuz etkisine işaret etmekte ve bu konuda alınacak tedbirlerin aciliyetini artırmaktadır.

Foto 41: Güneydoğu Sina Kıyıları (Dahab)

Şarm'daki ve Naamabay'daki dalış merkezleri Güney Sina Dalış ve Dalma Aktiviteleri Birliği'ne bağlıdır.

Her düzeyde eğitim veren sayısız dalış merkezi sayesinde Mısır'da dalış eğitimi almak kolaydır. Bütün merkezler PADI (Profesyonel Dalış Eğiticileri Birliği) gibi bir sertifika kurumuna bağlıdır. Temel eğitim beş günde verilir, bu eğitimi alanlar yanlarında bir eğitmenle Mısır'ın dalış yerlerinde 18 m derinliğe kadar dalabilirler. Ayrıca eğitim merkezlerinin çoğunda dalışla ilgili tanıtım hizmeti verilir. Dolayısıyla bahsi geçen bu merkezlerde dalışla ilgili her türlü hizmetin yanı sıra eşsiz doğal güzellikleri dünyadaki dalış meraklılarını bu bölgeye çekmektedir. Muhteşem sualtı dünyasını izlemek için altı cam olan tekneler ya da Aguascope denizaltısı tercih edilebilir (Foto 42). Bu denizaltılar genellikle Hurgede'den hareket ederler.

Foto 42: Güney Sina'da Deniz Canlılarını İzlemek İçin Hizmet Veren Denizaltı

Bu denizaltıların yanı sıra yine Güney Sina'da altı cam olan tekneler de Mısır turistlerine hizmet vermektedir. Bunlar bölgeye gelen turistlerin tercih ettikleri bir deniz gezisi türüdür. Foto 43, 44 ve 45 Güneydoğu Sina'da böyle bir tekneden çekilmiştir.

Foto 43: Şarm el Şeyh'te ki Altıcam Teknelerin İçinden Bir Görüntü

Foto 44: Cam Teknelerden Kızıldeniz'in Görünümü

Foto 45: Cam Teknelerden Kızıldeniz'deki Canlılar

2.3. Akdeniz ve Kızıldeniz'deki Kıyı Turizmi Olanakları

Mısır, Akdeniz ve Kızıldeniz'le komşu olup, ikliminin sağladığı olanaklarla deniz turizminden de yararlanmaktadır. Suudi Arabistan, İsrail, Ürdün, Yemen, Sudan ve Eritre gibi ülkelerden kıyı turizmi potansiyelini en iyi kullanan ülke Mısır'dır. Mısır'a gelen turistlerin yarısı Kızıldeniz ve Akdeniz'deki kıyıları ziyaret etmektedir. Uzun bir kurak ve sıcak döneme sahip olması kıyı turizmine uygun koşullar oluşturmuştur. Sonbahar, kış ve ilkbahar mevsimini kapsayan uzun bir turizm mevsimine sahip olan ülkede yoğun turizm mevsimi eylül-nisan ayları arasını kapsamaktadır. Kıyı turizmi en fazla, "Maryüt Gölü'nü denizden ayıran kıyı oku üzerinde, batıda Sidi Kreir'den doğuda Abu Kır'e kadar, yaklaşık 40 km uzunluğunda kumsallarıyla, turizmde Akdeniz'in incisi olarak tanınan İskenderiye ve çevresinde gelişmiştir."⁸⁶ Ayrıca buralar Kahirelilerin de tatil evleri için tercih ettikleri yerlerdir. Akdeniz kıyılarında, Arap Körfezi'nde, doğuda Port Said şehrinde ve Sina'nın kuzeyinde, El- Ariş çevresinde de kıyı turizmine rastlanmaktadır. İskenderiye'nin doğu limanı, Akdeniz'deki yatçılar için uğrak yerlerden birisidir. Bu bölgede yat turizmi oldukça gelişmiştir. Doğu Akdeniz'in önemli uğrak limanları İskenderiye'nin doğusunda bulunur. Taba, Nuveyba, Dahab, Şarm el Şeyh, Suveyş'in 55 km güneyinde Ein el Suhna ve Kızıldeniz'in batı kıyılarında Hurgede ve Bernice arasındaki kıyı (Safaga, El Kuseyr, Mersa el Alem) bu bakımdan en gelişmiş yerlerdendir.⁸⁷

Kıyı turizmi olanakları Mısır'ın birçok yerinde gelişmesine rağmen en büyük gelişimi hükümetin yaptığı desteklemelerle Şarm el Şeyh göstermiştir. Beş yıl öncesine kadar bedevilerin yaşadığı Sarm el Seyh, turizm merkezi haline geldi. Önce serbest ticaret merkezleri benzeri bir sistemle serbest bölge ilan edilen ardından da yabancı yatırımcılara bedava arazi tahsis edilen, açılan işletmelerden 5 yıl süreyle vergi alınmayan ve turist getiren acentaların uçak benzini karşılanan bölge, 5 yıl içinde çölden önemli bir turizm merkezine çevrildi. Hükümetin bu girişimi Arap Çölü'ndeki turizm faaliyetlerine hareket kattı; bölge 5 yıldızlı otellerle dolarak, birbiri ardına çeşitli dinlenme tesisleri açıldı. Foto 46'da bu otellerden biri (Hilton Waterfeals) görülmektedir.

⁸⁶ Doğaner, s.1.

⁸⁷ Doğaner, s.96.

Foto 46: Sina Yarımadası'ndaki 5 Yıldızlı Otellerden Biri

Doğa koruyucuları ve bilim adamları tarafından dünyanın 8. Harikası olarak adlandırılan Şarm el Şeyh (Foto – 47), Sina Yarımadası'nın güney ucunda yer almaktadır. Türkiye'de ismi yeni yeni duyulan Şarm el Şeyh, Kızıldeniz'in mercanlarla kaplı harika sularında dalma imkânı bakımından önemli bir merkezdir. Şarm el Şeyh 'te sadece 30 km uzaklıkta yer alan Ras Muhammed Adası ve Tiran Adası, doğal güzellikleriyle tam bir yeryüzü cenneti olarak gösterilmektedir. Jeep safari turları ile keşifte bulunabileceğiniz Şarm el Şeyh'te Yarık Kaya, Yankı Tepesi, Kırmızı Kanyon ile İ.S. 342 yılında Bizanslılar tarafından yapılan St. Katherine Manastırı'na gidilebiliyor. Yani Şarm'da yalnızca kıyı turizmi olanaklarından yararlanılmıyor. Bunun yanı sıra yakınlarında ziyaret edilebilecek çok sayıda doğal ve beşeri unsurlar vardır. Kentin eğlence ve alışveriş merkezi, Naamabay'dır.

Şarm el Şeyh'te suyun tadını çıkarmanın bir başka yöntemi ise glass-boat, yani camdan teknelerdir. Kentin çeşitli noktalarından hareket eden teknelerle yapılan gezilerde, teknenin tam ortasında yer alan cam kesit sayesinde, Kızıldeniz'in renklerini ıslanmadan izlemek de olanaklı hale gelmiştir (Foto 42, 43, 44).

Foto 47: Şarm el Şeyh Kıyılarından Bir Görünüm

Mısır, kıyılarıyla dikkat çekse de turizmdeki hâkim unsurlar anıtlar, mezarlar, tapınaklar ile firavunlarla ilgili yerleşmeler etrafında yoğunlaşmışlardır. Batı tarzı kıyı turizmi henüz çok fazla yaygınlaşmamışsa da Mısırlılar deniz kıyılarını oldukça sık ziyaret etmekte ve özellikle Kahire'ye yakın plajlar büyük kalabalıklar toplamaktadır. Hükümet 1990'dan sonra hazırladığı çeşitli ekonomi planlarıyla güneş-kum-deniz turizmini de geliştirme çabasına girmiştir.⁸⁸ Tüm bunlar kıyı turizminde son yıllarda önemli gelişmelere yol açmıştır. Bu gelişmelerden bir diğeri de 1990'larda batılı turistler için özel sektör tarafından Kızıldeniz kıyısında yedi tatil köyü inşasıdır. Kıyı turizminin gelişmesindeki engeller kültürel baskıların ve sahip olduğu aşırı sıcak iklimin bir sonucudur. Bu gelişimin engellenmesinde en büyük etken, altyapı eksikliğinden kaynaklanmıştır.

2.4. Ulusal Parklar ve Koruma Alanları

Mısır'da 1980'den itibaren doğayı korumak için çeşitli önlemler alınmış ve bunlarla ilgili çeşitli yasalar çıkarılmıştır. Bu yasalarla tarihi ve doğal alanlar koruma altına alınmıştır. Günümüzde Mısır'da 21 tane ulusal park ve koruma alanı vardır.

⁸⁸ Nazmiye Özgüç, *Turizm Coğrafyası*, 2003, s.377.

Bunların en eski ve en tanınmış olanları Sina Yarımadası'nda bulunmaktadır. Oysa bu bölgeleri ziyaret eden turistler yalnızca tarihi kalıntıları ziyaret etmekte, çok azının bu milli parkların varlığından haberdar olduğu bilinmektedir. Bu ulusal parkların başlıcaları aşağıda verilmiştir.

2.4.1. Vadi-el-Hitaan Koruma Alanı

UNESCO, burayı 2005'te dünya koruma bölgesi ilan etmiştir. Kahire'nin yaklaşık 150 km güneybatısında El-Fayyum Çölü'nde bulunmaktadır. Köpekbalığı Vadisi olarak ya da fosiller bölgesi olarak da bilinmektedir.⁸⁹ Hayvanların geçirdiği evrimin en güzel örneklerini burada görmek mümkündür. 40 milyon yıl öncesine ait kalıntılar bulunduğu için açık müze niteliği taşımaktadır. İlkel balina iskeletleri, köpekbalığı dişleri, deniz kabukları, mangrov bitkisinin kalıntıları ve köklerine rastlanabilir. Ayrıca bölge, 15 çeşit çöl bitkisine, kum tepelerine ve içlerinde beyaz geyik, Mısır geyiği ve kırmızı tilkinin de bulunduğu 15 çeşit vahşi memeli hayvanlara da ev sahipliği yapmaktadır. Balina Vadisi, Al-Patroni Sıradağları bulundurduğu fosillerle ve çeşitli memeli hayvan türleriyle dikkat çeker.

2.4.2. Vadi el Gemal – Hamata Koruma Alanı

2003 yılında 7450 km²'lik çöl alanında, Kahire'ye 850 km uzaklıkta bulunan Vadi el Gemal, koruma alanı olarak ilan edilmiştir. Hamata adaları ve Vadi el Gemal Adası da bu koruma alanında bulunmaktadır. Doğu Çölü'nde Kızıldeniz'e akan 3. büyük vadidir. Vadi Abu Ghasan, Vadi El Ringa, Vadi El Rade diğer vadileri, Gebel Hamata, Gebel Nagrus, Gebel Hafafit, Gebel Hamamid, Gebel Sartut ve Gebel Sikeit ise koruma alanındaki çeşitli zirvelerdir.

Bölge kıyıları karışık bir doğaya sahiptir; kaya-kum-çamurlu sahiller, bazı önemli körfezler (Ras Baghdadi, Ras Hankarab ve Şarm El Luli Körfezi) gibi.

2.4.3. Ras Muhammed Ulusal Parkı

Akabe Körfezi'nde 480 km²'lik alanda 1983 yılında ilan edilmiş bir koruma alanıdır. Tiran adaları ve Şarm el Şeyh, turizm gelişim alanını karşılayan kıyılara sahiptir.

⁸⁹ Siliotti, Alberto. The Fayoum and Wad. El-Rayan. 2nd ed. The American University. 2005, s.20.

Deniz koruma alanı sınıflandırmasına tabidir. Deniz yaşamını ve vahşi yaşamı korumayı hedef edinerek ulusal park olarak ilan edilmiştir. Aşağıdaki fotoğrafta (Foto – 48) bu ulusal parkın giriş kısmından bir görünüm verilmiştir. Bu taş blokların İsrail tarafından buraya getirildiği ve bunun iki farklı tarafından bakıldığında, bir tarafında İbranice bir tarafında ise Arapça Allah yazdığı belirtilmektedir.

Foto 48: Rast Muhammet Ulusal Parkı'nın Girişi
(İsrail Tarafından Hediye Edilen Taş Bloklar)

Mangrov ağaçları, tuzlu bataklıklar, mercan kıyılarını bulunduran bölge bu özellikleri bakımından dünyadaki en iyi yer olarak bilinir. Bunu yanı sıra çöl özelliğini yansıtan coğrafi özellikler de bulunmaktadır. Aynı zamanda göçmen kuşların geçtiği bir alanı da içermektedir. Bu ulusal park aynı zamanda bir çöl sahasını da kapsamaktadır. Foto 49'da parkın içinden çöl alanından bir görüntü verilmiştir. Fotoğrafın ön kısmında ise İsrail ile olan savaşta kazılmış bir siper görülmektedir.

Foto 49: Ras Muhammed'deki Sina ölu'nden Görüntü

Parkın korunması için alınan önlemlere oldukça fazla dikkat edilmektedir. Bu nedenle de parkın bu kadar ziyarete rağmen fazla bozulmaya uğramadığı da görülmektedir. Parka genellikle bir rehber eşliğinde girildiğinden zararlar daha fazla önlenmektedir. Foto 50'de parkın girişindeki tabelada tüm yasaların açıkça belirtilmiştir. Aksi takdirde parktaki doğal unsurların korunması oldukça güç olurdu. Tüm bu önlemlere rağmen yine de mercanlar dalgıçların palet darbelerinden zarar görmektedir.

Bölgedeki turistik bedevi çadırları çeşitli hizmetler vermektedir. Milli parkta bu çadırlar dışında tek bir yapıya rastlanmamaktadır. Tek bir mercan parçasını, tek bir denizyıldızını, tek bir taşı dışarı çıkarmak ve hatta yerinden oynatmak yasaktır. Bu doğa harikasının günümüze ulaşmasının ve giderek zenginleşmesinin nedeni bu kurallardır.

Foto 50: Ras Muhammed Parkı'nda Uyulması Gereken Kurallar

Bölgedeki en dikkat çekici unsurlardan birisi hiç şüphesizdir ki mangrov ağaçlarıdır. Ras Muhammed'de karşınıza çıkabilecek tek yeşil örneği, yer yer ekili olan tropikal mangrov ağaçlarıdır. Deniz kıyısında yetişen mangrovlar, tuzlu suyu bir bakıma damıtarak kullanılabilir su haline getirmeleriyle tanınıyor ve dünyanın çok az sayıda bölgesinde yetişebiliyorlar. Kuşkusuz bu ağaçlardan elde edilen su oldukça yetersizdir. Mısır, dünyada mangrovların yetiştiği en kuzey noktadır. Yaprakları aracılığıyla deniz suyundaki tuzu andıran bu tropikal ve her zaman yeşil olan ağaçlar Sina Yarımadası'ndaki en garip ve en nazik ekosistemlerden birisidir. Bu özel bitkiler mangrov (Avicenia)olarak bilinir. Ras Muhammed'teki mangrovlar adeta bir şerit oluşturmuştur. Buna mangrov adası denmektedir. Mangrovlar bilimsel açıdan önemlidirler. Çeşitli balıklar bu kumla karışık mangrov kökleri arasında barınak bularak yaşarlar. Tepelerindeki dallarında ise çok çeşitli kuşlar yuva yapıp yaşamlarını burada sürdürmektedirler.

Foto 51: Ras Muhammed'de Mangrov Ormanlarından Görünüm

Foto 51'de Ras Muhammed 'deki mangrov ağaçları görülmektedir. Foto 52, 53, 54 ve 55'te bu parktan alınmıştır.

Foto 52: Ras Muhammed'de Kıyı Görüntüsü

Foto 53: Ras Muhammed'de Kızıldeniz Canlıları

Foto 54: Ras Muhammed Kıyıları Görünümü

Bölgedeki turistik faaliyetler oldukça gelişmiştir. Doğal kaynakları bu bölgenin başlıca turizm unsurlarıdır. Ana kumsal, dikey mercan duvarlarını görmek için dünyanın en güzel yerlerinden birisidir. Özellikle zengin balık türleri ve mercan resifleri bu bölgenin dünyanın en önemli dalış merkezi haline gelmesini sağlamış ve bu unsurlar doğal koruma altına alınarak bozulmaları engellenmiştir.

Foto 55: Ras Muhammed Parkı

Nabg bölgesi ise Ras Muhammed Ulusal Parkı'nın bir uzantısı ve bir koruma bölgesi olarak kabul edilmiştir. Karışık mangrov ekosistemi, 134 çeşit karasal ve denizel bitki çeşidi bulunmaktadır.

2.4.4. St. Katherina Ulusal Parkı

Güney Sina'da 5,750 km² 'lik alanda 1996 yılında koruma altına alınmış bir bölgedir. Mısır'ın en yüksek dorukları (St. Katherina Dağı, Moussan Dağı, Serbel Dağı, Tarbush Dağı) burada bulunmaktadır. St. Katherina Dağı, deniz seviyesinden 2, 624 m yüksekte olup Mısır'ın en yüksek zirvesidir. Ayrıca Sina Masifi dünyanın en eski kayalarını barındırmaktadır. Bölgedeki turizmi canlandırmak için bazı aktiviteler düzenlenmiştir. Bunlar arasında yüksek dağlara yürüyüş, kalıtsal izleri takip etmek,

arkeolojik bölgeleri ziyaret etmek, İncil'e göre kutsal olan yerleri gezmek ve çölün gizemlerini izleyip bilgi almak sayılabilir⁹⁰ (Foto 56).

Foto 56: St. Katharina Ulusal Parkı

2.4.5. Nil Adası Koruma Alanı

Nil nehri kaynağından dökülen alana kadar 6825 km uzunluğa sahip bir bölgeyi kapsamaktadır. Nil'de yaklaşık olarak 144 ada bulunmaktadır. Asvan'dan delta barajı boyunca olanı ise 95 tanedir. Nil nehri adaları yaklaşık olarak 55 km²'ye denk düşmektedir. Bu adacıklar 16 yerleşkeye dağılmıştır.

2.4.6. Al Burullus Gölü Koruma Alanı

Nil Nehri'nin bir kolu olan Rosetta'nın kuzeydoğusunda bulunur. Yaklaşık olarak 460 km² olup Mısır'daki doğal büyük göl olarak nitelendirilir.

⁹⁰ Siliotti, Alberto. Sinai-Egypt Pocket Guide. The American University: Cario, 2000, s.29.

Yüksek kum tepeleriyle çevrili göl etrafında 135 çeşit su bitkileri bulunup toprak doğal yerleşkesi niteliği taşımaktadır. Ayrıca vahşi göçmen kuşlarının da uğrak yerlerinden birisidir.

2.4.7. Karun Gölü Koruma Alanı

230 km² alana yayılmış, uluslararası öneme sahip Fayyum Vahası'ndaki su kütlelerinden birisidir. Günümüzden 40 milyon yıl öncesine ait fosiller bulunmaktadır. Tamarix nilotica, Nitraria retusa ve Alhagi maurorum gibi bitki türleri bulunur. Ayrıca su kuşlarının da barındığı bir bölgedir. Örneğin, beyaz albina kuşu burada yaşar. Gölde yaklaşık olarak bir yılda 900 ton balık ve karides üretilir. 88 çeşit kuş türü ve nadir bulunan falkon, kartal, ördek gibi türler de bölgenin önemli unsurlarıdır.⁹¹

Bu koruma alanı eşsiz doğa ve çevre özelliğiyle en eskilerden biridir. Avrupa'dan soğuk hava yüzünden göç eden kuşlar için gölün ılık havası adeta bir cennettir. 1989 yılında koruma bölgesi olarak ilan edilmiştir.

2.4.8. Vadi el Royan Koruma Alanı

Karun Gölü'nün güneybatı kısmı Vadi el Royan olarak bilinir. Ayrıca 2001 yılında koruma bölgesi olarak ilan edilmiştir. İki göl arasında tek doğal şelale burada bulunup oldukça dikkat çekici bir güzelliğe sahiptir. Doğal yer şekilleri vahşi yaşam ve fosillerle dolu bir yerdir.⁹²

Mısır'daki diğer koruma bölgeleri ve ulusal parkları şöyle sıralanabilir:

DEGLA VADİSİ KORUMA ALANI

ELBA ULUSAL PARKI

ASUİTİ VADİSİ KORUMA BÖLGESİ

EL OMAVED KORUMA BÖLGESİ

EL ARIŞ KORUMA ALANI

ASHTAUM EL GAMİL KORUMA BÖLGESİ

⁹¹ Siliotti, Alberto, The Fayoum and Wad. El-Rayan, s.17.

⁹² Siliotti, Alberto, The Fayoum and Wad. El-Rayan, s.20.

2.5. Safari Turizmi

Mısır çölleri ile oldukça ünlüdür. Bunun yanı sıra turistlerin ilgisini çeken dağları da mevcuttur. Motor safari ya da cip safari yapmadan çölü tam anlamıyla gezmek oldukça zordur. Safari için özellikle gündoğumu ya da günbatımı tercih edilmektedir. Bu özellikleri ile gerek yerel halka gerekse Mısır'a gelen turistlere macera fırsatları sunmaktadır. Turistlere tur rehberleri kontrolünde çadırlar kurulup çeşitli yerleşke aktiviteleri (dans, süt sağma, yerel yemekler) de sunulmaktadır. Bu aktivitlerden biri de motor (Foto – 57 Şarm'da bir motor safarisini) safarisidir. Üç veya dört tekerlekli bu motorlar her yaşa uygun eğlence fırsatları sunmaktadır.

Foto 57: Sina Çölü'nde Motor Safari

Safari bakımından turistlerin en çok ilgisini çeken yer ise S. Katherina'dir. Bunun yanı sıra Mersa Alem, Safaga, Ain Sukhna ve Şarm el Şeyh bu bakımdan tercih edilebilecek yerler arasındadır.

Kamplar ve oteller aracılığıyla yer ayrılabilir ve deve (Foto 58) ya da cip (Foto 59) safarisine iç kısımlara yolculuk yapılma imkânı bulunmaktadır. Safarilerin süresi, uzaklığa ve ulaşım türüne göre değişiklik göstermektedir. Develerle yapılan yolculuk cip

ile yapılandırılarak genellikle iki ya da üç kat daha uzun zaman almaktadır. Buradaki turlar kişi başına ücretlendirilmektedir. Yiyecek ve içecek te verilen hizmetlerin içerisinde yer almaktadır. En yakın destinasyonlar renkli kum taşı kanyonu olan Vadi Huveyit ve Ain el – Furtaga'nın Palmiye Vahası'na deve, cıp veya normal arabayla gidilebilir. Günlük en popüler safari gezisi Renkli Kanyon'a yapılan gezidir. Diğer bu amaçla gidilecek yerler Ghazala Vadisi (Ceylanları ve kum tepeleri ile meşhur bir yer olup adeta görsel bir şölen sunmaktadır.), Ain Umm Ahmed (Sina Yarımadası'ndaki doruklardan akan kar suları ve bunlarla beslenen küçük ırmaklar en dikkat çekici doğal unsurlarındandır.) gibi yerlerdir. Rehberler eşliğinde çeşitli geziler düzenlenir. Bedevi düğünleri buralarda görülmeye değer eğlenceler arasındadır. Yine gündüz çöl gezilerinde de bedevi çadırlarında dinlenilir ve yemekler yenir (Foto 60).

Foto 58: Batı Çölü'nde Deve Safari

Foto 59: Batı ölu'nde Cip Safari

Foto 60: Sina ölu'nde Turistlere Hizmet Veren Bir Bedevi adırı

2.6. Konferans ve Festival Turizmi

Mısır'da konferans turizmi bünyesinde yüksek turizm değerlerini barındıran ve Mısırlı turistlerin ilgilerini tüm uluslar arası toplantılara çeken fırsatlar sunulmaktadır.

Kahire Uluslararası Konferans Merkezi bu tip turizm için seçilebilecek en gözde merkezlerden biridir. Merkezde ileri teknoloji ile donanmış ekipmanlar mevcuttur.

Yakın zamanda Mısır, "Akdeniz Borsası" olarak adlandırılan Birinci Uluslar arası Turizm Borsası'na ev sahipliği yapmıştır.

Uluslar arası fuar ve konferanslara olan büyük ilgi neticesinde Kahire Uluslar arası Konferans Merkezi'ne 12.000m²'lik bir alan daha eklenmek zorunda kalınmıştır.

Festivaller özellikle gelişmekte olan ülkelere ekonomik getirileri olan, medyanın ilgisiyle turizme önemli kaynak oluşturarak değerlendirilmektedir. Mısır, geniş bir katılımcı kitlesi olan sayısız festivaller düzenlemektedir. Belli başlıları aşağıda sıralanmıştır.

- Kahire Uluslararası Şarkı Söyleme Festivali
- Sinema Festivali
- Turizm ve Alışveriş Festivali
- Uluslararası Kahire Fuarı
- Uluslararası İskenderiye Sinema Festivali
- Yıllık Tuthankhamun İçin Yapılan Festival
- Kahire Film Festivali
- Uluslararası Folklor Festivali (Ağustos ayındadır.)
- Nil Festivali (Nil'de yapılan geçit töreni ve spor yarışmalarını kapsar.)
- Uluslararası Kahire Kitap Fuarı
- El Eham Uluslararası Duvar Tenisi Yarışması (Haziranda Gize'dedir.)

- Aida Operası: Süveyş Kanalı'nın açılışı için düzenlenmektedir. Ekim ayında piramitlerin önünde sergilenen opera büyük beğeni toplar.
- İskenderiye Akdeniz Bienali (ekim ayında yapılmaktadır.)
- Ramses Festivali: Ekim ve bazende şubat ayında, güneş Ramses Tapınağı'ndaki mabedin içine 55 m girerek içerdeki mabedi aydınlatır.
- Seyyid Ahmed el-Bedevi Mevlidi, Tanta; Mısır'ın en büyük kutlamasıdır. Pamuk hasadının sonunda bir hafta süren kutlamalara iki milyona yakın insan katılır.
- Ulusal Kurtuluş Günü: Ekim ayında Süveyş Zafer Günü ile kutlanır.
- Firavunlar Rallisi: Mısır çöllerinde 12 günlük 6400 km'lik zorlu bir araba yarışdır. Dünyanın birçok yerinden araba üreticileri ve yarışmacılar katılır.
- Arap Atı Festivali: Kasım ve mayıs ayında olmak üzere yılda iki kez düzenlenir. Nil Deltası'ndaki Şarkiyyede yapılır.
- Uluslararası Balık Tutma Yarışması: Kasım ayında Şarm el Şeyh'de yapılır.
- Luksor Ulusal Festivali: Kasım ayında Tuthankhamon'un mezarının 1922 yılında bulunması da kutlanır.
- Dünya Bowling Şampiyonası: Kökeninin Eski Mısır'a dayandığı iddia edilen Anlobutlu Bowling hızla yaygınlaşmaktadır. Kasım ayında düzenlenir.
- Uluslararası Nil Yarışları: Mısır Kürek Federasyonu tarafından düzenlenir ve yurt dışından çok fazla katılım olur. Luksor ve Kahire'de yapılır.
- Uluslararası Film Festivali: Aralık ayında düzenlenir.
- Uluslar arası Yelken Şampiyonası: Ocak ayında düzenlenir.
- Kopt Noeli: 7 Ocak'ta düzenlenir.

- Uluslararası Mısır Maratonu: Luksor çevresindeki bu yarışa iki bin kişi katılır. Ocak ayında düzenlenir. İ.Ö.7.yüzyılda kraliyet askerlerinin bu mesafede yarışlar yaptıklarına dair bulunan belgeden sonra düzenlenmeye başlamıştır.
- Uluslararası Rüzgâr Sörfü Yarışması: Ocakta düzenlenir.
- Paris-Dakar-Kahire Rallisi: Ocak ayında düzenlenir.
- Abu Simbel Festivali: Şubat ayında düzenlenir.

Mısır'da 2003 yılında 82 ülkeden 300 oyuncunun yer alacağı Uluslararası Golf Şampiyonası düzenlenmiş ve bu durum turistlerin buraya olan ilgisini de artırmıştır.

Mısır'da temmuz ve ağustos (2003) aylarını kapsayan 1 aylık dönemde turizm ve alışveriş festivali düzenlenmiştir. Geçtiğimiz yıl beşincisi düzenlenen organizasyona 132 bini Arap ülkelerden olmak üzere 420 bine yakın turist katıldığı belirtiliyor. Organizasyonda gerçekleştirilen satışlarda bir önceki yıla göre % 25 artış olduğu da Turizm Bakanlığı tarafından verilen bilgiler arasında. Festival fuar, konferans gibi çeşitli organizasyonlarla çeşitlendiriliyor. Festivalin düzenlendiği Ağustos ayında geçtiğimiz yıl ikincisi olmak üzere Gumhoreya Futbol Turnuvası da düzenleniyor. Alışveriş Festivali'nin en büyük destekleyicisi olan Gumhoreya Gazetesi'nin bu turnuvayı gelecek yıl da düzenleyeceği ve yurtdışından ünlü bir takımın da bu tura davet edilerek turnuvanın çok daha cazip hale getirilmesinin planladığı söyleniyor. İstatistiklere göre bu organizasyonlar döneminde özellikle Arap ülkelerinden gelen turist sayısında belirgin bir artış gözlemleniyor.

2.7. Terapi (Sağlık) Turizmi

Kuru sıcak havası ve kaynaklarının doğal erdemleri sayesinde; Mısır, tedavi turizmi için en zengin ve uygun ülkelere birisidir. Mısır'daki tedavi için uygun sahaların bazılarında sülfür ve doğal mineral kaynaklarının bulunması bu sahaların turizm açısından önemini artırmıştır. Özellikle Safaga şehrinde mucizevî iyileştirici etkisi bulunduğu söylenen Siyah Kum oldukça önemlidir. Bu saha eşsiz doğal kaynakları sayesinde, dört bir yanından tedavi için gelen birçok kişiye ev sahipliği yapmaktadır. Bu

durum Mısır'da tarihi kalıntıların yanında gelen turistlere daha birçok farklı seçenek sunmaktadır. Bu seçenekler Mısır turizm haritasında da önemli bir yere sahiptir.⁹³

Büyüleyici kaynakları ve konusunda uzmanlaşmış doktorlar tarafından uygulanan doğal tedavi yöntemleri Mısır'ın tedavi turizminde dünyanın en ünlü yerlerinden biri olmasını sağlamıştır. Mısır'daki başlıca tedavi turizmi merkezleri şöyledir:

1. Helvan
2. Bahariye Çölü
3. Siva
4. El Dakror Dağı
5. El Harga
6. El Dakhla Çölü
7. El Ferafire
8. Elephantine Adası

Aşağıda bunların bazıları hakkında bilgi verilmiştir.

Helvan: Kızıldeniz'in doğusunda, Kahire'den yaklaşık 30 km uzakta bulunan bir bölgedir. Ayrıca bölge deniz seviyesinden yaklaşık 40 m yüksekte bulunur.

Bölge iklimi ılık ve kurudur. Nem oranı yaklaşık %50 civarındadır. Çeşitli doğal mineraller (sülfür, kükürt) bölgedeki kaynaklardandır. Özellikle romatizma konusunda iyileştirici etkisi olduğu kanıtlanmıştır. Dolayısıyla bu tür ağrıların tedavisi için bölgede bir sağlık merkezi de kurulmuştur. Helvan'daki tedavi başlangıcı 1899 yılına kadar gitmektedir, daha sonra 1955 yılında banyolarda yenilenmeler yapılmıştır. Buradaki sağlık merkezi mimari açısından da dikkat çekicidir. İslam mimari tarzı benimsenmiştir. Merkezde tedavi amacıyla kurulmuş 38 oda, dinlenme salonları ve hasta odaları mevcuttur. Ayrıca merkezi çevreleyen bahçeler de oldukça ilgi çekicidir.

Bahariye Çölü: 90 km uzunluğa, 42 km genişliğe sahip olan bu çöl bölgesinde yaklaşık 400 adet sıcak ve soğuk doğal su kaynakları vardır. 1200 m²den oluşur. Hurma ve meyve ağaçları, mısır ve pirinç de yetiştirilir. Pınarların kurumasıyla 63 000 palmye

⁹³ <http://www.sis.gov.eg/En/>

ölmüş ve buradaki insanlar Kahire'ye göç etmiştir.⁹⁴ Bu sahadaki su kaynaklarının iyileştirici etkisi çeşitli üniversiteler tarafından da yapılan araştırma sonuçlarıyla kanıtlanmıştır. Özellikle bazı deri hastalıkları ve yine romatizma konusunda oldukça faydalıdır.

Bölge Avrupalı turistler tarafından tercih edilen bir yerdir. Özellikle Halfa'nın doğal ve ılık sularında tedavilerini olmak için turistler bölgeyi ziyaret etmektedirler.

Ayrıca bölgede çeşitli arkeolojik alanlarda mevcuttur. Beshma hem suları hem de tarihi kalıntılarıyla dikkat çeken alanlardan biridir.⁹⁵

Siva: Bölge batı vahasında en görkemli yerdir. Adeta sanatkârlar için oluşturulmuş bir merkezdir. Kum tepelikleri, zeytin ağaçları ve doğal sular bulunmaktadır. Siva Çölü, Mersa Matruh'un yaklaşık 300 km batısında bulunur. Ilıman temiz havası ve açık bir gökyüzü ile harika bir görüntüye sahip turistik bir yerleşke haline gelmiştir.

Siva Doğal Pınarları, Siva Çölü vahası terapik tedavi amaçlı kullanılan çok sayıda doğal su kaynağına sahiptir. Sıcak doğal suları bazı hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Sindirim rahatsızlıkları ve romatizmal hastalıklarda iyileştirici etkisinin bulunduğu çeşitli araştırmalarca kanıtlanmıştır. En ünlü doğal su kaynağı ise Kegar Uır'dır. Bu kaynağın sıcaklığı yaklaşık 70°'dir.⁹⁶

El Dakror Dağı: Siva Çölü'nün güneybatısında bulunmakta ve buradaki insanlar bu dağın kutsal olduğuna inanmaktadırlar. Hasat zamanlarından sonra ekim ayında bu bölgede çeşitli kutlamalar yapılır. Eklem ağrıları gibi romatizmal hastalıklara iyi gelen doğal kaynaklara da sahiptir. Rahatsızlığın olduğu bölge kuma gömülerek tedavi edilmeye çalışılır. Bu yöntem özellikle yerli halk tarafından tercih edilse de son yıllarda Avrupalı turistler tarafından da kullanılmaktadır.

Yeni Vadi: Mısır'ın genel iklim şartlarına uygun bir şekilde bölgenin iklimi kurak ve ılımandır. Bölgede hava kirliliği yoktur. Kumun yaygın olduğu kimyasal içerik

⁹⁴ Siliotti, Alberto. The Oases. The American University: Cario, 2007, s.11.

⁹⁵ Siliotti, Alberto, The Oases, s.13-20.

⁹⁶ Siliotti, Alberto, The Oases, s.44-45.

olarak kullanılan nadir bitkiler bulunmaktadır. Ayrıca bölgede 34°C sıcaklığında doğal ve yararlı minerallere sahip doğal kaynak suları bulunmaktadır. Tüm bunların yanı sıra bölgede pek çok arkeolojik kalıntı da bulunmaktadır. Hatta bu tarihi kalıntılar sadece bir döneme de ait değildir. Eski Mısır, Roma Uygarlığı ve İslami döneme ait eserler bulunur.

Bölge halkı gelenek ve göreneklerini bozmadan günümüze taşımışlar, çeşitli el sanatları ve ev eşyaları yapımını sürdürerek turistlerin ilgilerini çekmektedirler.

El Harga

Beaulac Kaynağı: Buradaki su sıcaklığı yaklaşık 28 °C olup kaynak yaklaşık 1000 m derinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda bu suların tıbbi açıdan değeri olan birçok minerali barındırdığı kanıtlanmıştır. Ayrıca yumuşak kumların romatizma romotoit eklem ağrıları, kemik iltihaplanmaları gibi rahatsızlıklara iyi geldiği de kanıtlanmıştır. Hastalıklı kesimleri kuma gömerek tedavi etme yöntemi benimsenmiştir. Bölgede turistler için dinlenme evleri yapılmış ve uluslararası sağlık merkezi de yapılmaya başlanmıştır.

Neasser Kaynağı: Üç farklı kaynaktan çıkan suyun sıcaklığı 28 °C civarındadır. Bir yüzme havuzunda toplanan Neasser kaynağı böbrek taşı hastalığı, deri enfeksiyonları, eklem ağrıları ve bazı romatizmal hastalıkların tedavisinde kullanılmaktadır. Çevresindeki bahçeler ve restoran ile çadırlar bölgede turistlerin ilgisini çeken diğer unsurlardır.⁹⁷

El Dakhla Çölü: Yaklaşık 43°C sıcaklığa sahip sularıyla önemli doğal mineraller bulduran ve sağlığa yararlı olduğu kanıtlanan kaynaklar bulunmaktadır.⁹⁸

Kızıldeniz

Hurgede: Bölgede mercan adalardan çıkan çamur ve deniz suyu çeşitli tedavilerde kullanılmaktadır. Aynı zamanda toprak çok çeşitli minerallerle doludur. Bölge deniz sporları ve dalış için çekici bir merkezdir. Aynı zamanda turistlerin konaklayabileceği çeşitli oteller de mevcuttur.

⁹⁷ Siliotti, Alberto, The Oases, s.34-35.

⁹⁸ Siliotti, Alberto, The Oases, s.27-32.

Safaga: Mısır'daki tedavi turizmi açısından en önemli yerlerden birisidir. Bölge, etrafındaki dağlar vasıtasıyla kum fırtınalarından korunduğundan tercih edilir doğal koşullar oluşturmuştur. Deniz suyu %35 tuzlu olduğu için sudaki yerçekimi düşük olup denge yetersizliği yaşayan kişilerin tedavisinde kullanılmaktadır.

Siyah Kum: Yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda Safaga'daki kumların % 40'ının radyoaktif minerale sahip olduğu kanıtlanmıştır. Uranyum toryum ve potasyum gibi minerallerden eklem ağrıları ve cilt enfeksiyonlarının tedavisinde yararlanılmaktadır.

Sina: Çeşitli uygarlıkların ve dinlerin beşiği olan bu bölge Mısır'ın doğu kapısı niteliğini taşımaktadır. Bölge büyük grabenin kuzeyinde bulunmaktadır. Büyük graben hattına yakınlık, doğal kaynaklar bakımından zengin olmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra daha farklı turizm çeşitlerini de barındırmaktadır. Başlıcaları; dini, kültürel, tarih, spor, tedavi ve eğlence nitelikli olanlardır.

Moses ve Pharoh gibi banyoları da oldukça ünlüdür.

Şarm el Şeyh'te, Süveys'ten 336 km uzaklıkta Akabe koyu üzerinde bulunan bir tedavi alanı da mevcuttur. Burası hem yaz hem de kış turizmi ne olanak sağlamaktadır.

Pharoh banyoları Kahire'den 250 km uzaklıkta Süveys Koyu üzerinde bulunmaktadır. Sularını sıcaklığı ortalama olarak 27°C civarında olup dağdan kıyıya gelerek 100 m uzunluğunda doğal bir göl oluşturur. Dağın içerisindeki taş tünel ise doğal bir sauna niteliğindedir. Yine diğer kaynaklarda olduğu gibi ılık ve kuru havası ve kızgın kumlar bu alanların sağlık için kullanılmasını sağlamıştır. Bölgede bunların dışında daha birçok sıcak kaynak ve kızgın kum alanı mevcuttur.⁹⁹

2.8. Mısır'da Golf ve Turizm

Mısır, golfçülerin evi olarak tanımlanır. Çok çeşitli golf pistine sahip olan Mısır için bu önemli bir övünç kaynağıdır. Örnek olarak deniz kıyısındaki golf pistleri, çölde bulunan golf pistleri ve daha farklı pist türleri verilebilir. Kahire'de 1997 yılında denizde 5 tane golf pisti yapılmıştır.¹⁰⁰ İsteyen Gize'deki piramitlerin gölgesinde, isteyen de

⁹⁹ Siliotti, Alberot, Sinai - Egypt Pocket Guide, s.43.

¹⁰⁰ <http://www.sis.gov.eg>

Kahire'nin merkezindeki adada golf oynayabilir. 61 numaralı fotoğrafta buradan bir görüntü alınmıştır.

Foto 61: Gize'de Bir Golf Tesis

Önceleri sadece Kahire ve İskenderiye'deki birkaç sahayla sınırlı olan golf sporu, günümüzde Mısır'da hızla yayılmaktadır. Cezire Kulübü'nde dokuz delikli bir saha bulunurken, Mena House Oberoi'nin 1902'de yapılan sahasında Gize Piramitleri'nin gölgesinde golf oynanmaktadır. Kahire'nin doğusundaki yeni sahalar arasında 27 delikli Katemeya Heights ile havaalanı yakınlarındaki Mirage City sayılabilir. Şarm el Şeyh'teki Jolie Ville Golf Resort'un oldukça gelişmiş tesisleri bulunmaktadır.

Mısır'daki önemli golf pistleri ise Gize Spor Kulübü (Kahire) ile Mucize Şehri Golf Kulübü (Kahire)'dür.

2.9. Mısır'da Vahalar ve Turizme Katkıları

Yorulan turistler için bir dinlenme yeri olan vahalar, kalıcı vejetasyon varlığı ve su kaynaklarının bolluğuyla insanlar için çok olumlu özellikler göstermiştir. Nil'in batı kısmındaki büyük çöküntüler burada çok sayıda vahanın oluşumunu sağlamıştır. Bunun sebebi çöküntü sahalarında yeraltı suyunun yeryüzüne daha yakın olmasıdır. Örneğin, Siva Vahası, deniz yüzeyinden 18 m daha aşağıda bulunmaktadır. Vahalar birbirlerinden farklı boyutlardadır. Bu vahalar insanların yerleşimine uygun koşullar sağladığı gibi,

çeşitli yaban hayatı unsurlarını da içinde barındırmaktadır. Bunlar çizgili sırtlan, firavun faresi, yeşilariyeyen gibi pek çok hayvan türü şeklinde gruplandırılabilir. Ancak vahalarda nüfusun hızlı artışı buradaki yaban hayatını ve su kaynaklarının varlığını tehlikeye sokmaktadır. Örneğin, Fayyum Vahası'nda su kaynaklarının yetmemesi nedeniyle Nil'den kanallar vasıtasıyla buraya su getirilmektedir.

Vahalarda tüm bunların yanı sıra pirinç, buğday, zeytin, hurma, incir, mango ve kayısı gibi tarım ürünleri ve meyveler de yetiştirilmektedir. Bunların yanında tarihi kalıntıların varlığıyla da ilgi toplayan bu vahalar turistler için ayrı bir gezi ve konaklama koşulları oluşturmuştur. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

2.9.1. Bahariye Vahası

Kahire'nin 370 km güneybatısında bulunan bu vaha, 94 km uzunlukta 40 km genişliktedir.¹⁰¹ Güneyinde ve kuzeyinde bazı dağlar mevcuttur. Burada bulunan Kristal Dağı, adını kuvars kristallerinden almıştır. Bahariye Vahası'ndan, daha önceki bölümlerde de belirtildiği gibi, çeşitli su kaynakları nedeniyle sağlık turizminden de yararlanır. Bunların yanı sıra Bahariye Etnografik Müzesi ve dinazor kalıntıları ile İskenderiye Tapınağı turistlerin ilgisini çeken diğer unsurlardandır.

Foto 62: Bahariye Vahası

¹⁰¹ Siliotti, Alberto, The Oases, s.11.

Foto 62'de Bahariye Vahası'dan bir görünüm verilmiştir. Buradaki hurma ağaçları oldukça önemlidir. Bunların arasında yer yer zeytin ağaçlarını da görmek mümkündür. Bu vaha firavunlar devrinde, Nil Vadisi'ne büyük miktarda şarap ihraç eden önemli bir tarım merkeziydi. Günümüzde ise hurma ve zeytin tarımı için oldukça önemlidir.¹⁰²

Foto 63: Bahariye Vahası'nda Bir Kaynak

Buradaki kaynaklardan Ayn Bişmu sıcak su kaynağı turistlerin ve köylülerin yüzmek için kullandığı kaynakların en önemlisidir. Yukarıdaki (Foto 63'te) fotoğrafta buradaki küçük kaynaklardan birisi gösterilmiştir.

Büyük İskender Tapınağı, Ayn'ül Muftela Tapınağı başlıca tarihi kalıntılardandır. Daha öncede belirtildiği gibi vahanın etrafı tepelerle çevrilidir. Bunlardan en önemlisi Karadağ'dır. Bölgeye gelen turistler bu dağa tırmanmayı oldukça fazla tercih etmektedir. Yine rüzgârların koyu renkli kayaçları aşındırmasıyla oluşmuş Kara Çöl, Bahariye'nin 20 km güneyinden başlamakta ve farklı yer şekilleriyle dikkat çekmektedir.¹⁰³

¹⁰² Richardson, Dan and Daniel Jacobs. The Rough Guide to Egypt. 7th ed Rough Guides: New York, s.499.

¹⁰³ Richardson, Dan and Daniel Jacobs, s.499.

2.9.2. Harice Vahası

Mısır'daki vahaların en büyüğüdür. Asyut'un 233km güneybatısındadır. Günümüzdeki El Harice kenti, Harice, Dahile ve Ferafire vahalarını içinde bulunduran modern bir kent niteliğini taşır.¹⁰⁴

Antik eserler müzesi Hibis Tapınağı, El Begaut Nekropolisi ve El Gueyta Tapınağı buradaki başlıca tarihi unsurlardır.

2.9.3. Dahile Vahası

Daha çok tarihi kalıntılar, İslami eserler, çok sayıda kaynağıyla ve yemyeşil görüntüsüyle bilinir. Kuzeyinde pembe renkli kayalar uzanır. Zeytin, hurma, buğday, pirinç başlıca tarım ürünleri arasındadır. Etnografya Müzesi, El-Kasr kasabası (12. yüzyıldan kalma cami ve medreseler burada bulunur.), El Muzavaka mezarları bölgedeki dikkat çekici unsurlardır. Deyrül-Hacar Tapınağı da burada bulunan antik eserlerdendir.¹⁰⁵

2.9.4. Ferafire Vahası

Bahariye'nin güneyinde bulunur. Kuzey Çölü'ndeki en büyük ikinci vahadır. Kuzey güney uzunluğu 200 km dir.¹⁰⁶ Yeni Vadi vahalarından, nüfusu en az olandır. Nüfusu genellikle bedeviler oluşturur. Diğer vahalar gibi burası da bir kalenin etrafında gelişmiştir. Çamur tuğlasından yapılmış boyalı geleneksel evler oldukça dikkat çekicidir. Ferafire de kalıp, Beyaz Çölü gezmek isteyen turistlerin tercih ettikleri bir gezme yöntemidir. Beyaz Çöl'deki rüzgârların topografyaya etkisi açık biçimde görülmektedir. Özellikle rüzgârın aşındırarak oluşturduğu şekiller dikkat çekicidir.¹⁰⁷

2.9.5. Siva Vahası

Kahire'nin 550 km batısında, Mersa Matruh'un 305 km güneybatısında bulunur. Özellikle meyve bahçeleriyle dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra 300'den fazla sıcak su kaynağıyla akarsular, 300.000 hurma ağacı ile 70.000 zeytin ağacına hayat vererek bu çöl

¹⁰⁴ Mısır: Görsel Gezi Rehberi, Dost Kitabevi, Ankara, 2004, s.252.

¹⁰⁵ Siliotti, Alberto, The Oases, s.26-27.

¹⁰⁶ Richardson, Dan and Daniel Jacobs, s.510-511.

¹⁰⁷ Siliotti, Alberto, The Oases, s.21-22.

sahasını beslemektedir.¹⁰⁸ Manzarası, oldukça büyük tuz gölleri de buradaki görülmesi gereken doğal unsurlardandır. Büyük Kum Denizinin bir köşesinde yer alan bu vaha çok fazla bozulmaya uğramıştır. Günümüzde Mersa Matruh ve Bahariye Vahası'na yollarla bağlı olduğundan turistlerin fazlaca ilgi gösterdiği bir yer olmayı başarmıştır. Çamur tuğlasından yapılan antik kasabası Şali, Siva'nın ana meydanı üzerindedir. 1926 yılındaki şiddetli yağmurlar sebebiyle bu çamur tuğlalı evler boşaltılmışsa da dar sokaklardaki bazı evler bozulmadan kalmıştır. Siva Evi Müzesi Kanada büyükelçisi tarafından, turizm sebebiyle Siva'nın geleneksel yaşamının bozulmasından korktuğu için oluşturulmuştur. 64 numaralı fotoğrafta bu vahadan bir görünüm alınmıştır.¹⁰⁹

Foto 64: Siva Vahası'ndan Bir Görünüm

Kasabanın kuzeyindeki kireçtaşlarından oluşmuş Ölüler Dağı eski dönemlerden kalma eserlerle doludur. Khain Tapınağı, Amon Tapınağı, Cleopatra Havuzu başlıca kalıntılardır. Fatnis Adası ise yüzmek için ideal bir yerdir.¹¹⁰

¹⁰⁸ **Mısır**, Görsel Gezi Rehberi, Dost Yayınları, 2004, s.256.

¹⁰⁹ Siliotti, Alberto, The Oases, s.42-43.

¹¹⁰ Siliotti, Alberto, The Oases, s.42.

2.10. Mısır'da Serüven Turizmi (Dağ Yürüyüşü ve Balon Uçuşları)

Mısır'da serüven turizmi veya tatili denildiğinde bunun içerisine dağ yürüyüşü, safari ve balon uçuşları girer (Foto 65). Bunlardan safariye daha önceki bölümlerde yer verilmiş ve Mısır turizmi için önemi anlatılmıştır.

Foto 65: Güney Mısır'da Balon Tesisleri

Sina Yarımadası'nın güneyindeki sarp dağlar, doğal su kaynakları ve harabeleriyle yürüyüş severlerin tercih ettikleri yerler arasındadır. Bu bölge Azize Katherina Himaye Bölgesi olarak bilinmekte ve yürüyüşçüler bir Bedevi rehber eşliğinde gezilere çıkmaktadır. Sina Dağı 2383 m'lik Cebel Abbas Paşa zirvesi ve iki vadi güzergâhı tercih edilen önemli yürüyüş yolları arasındadır.

Mısır'a gelen pek çok ziyaretçinin tercih ettiği bu serüven turları ülke turizmi için oldukça önemlidir. Sina Yarımadası'nın iç kesimleri, tırmanış ve yürüyüş turları için çok rağbet görür. Bunun yanı sıra Batı Çölü'nün kendine has doğası başka bir serüveni turistlerin ilgisine sunar. Harice ve Bahariye gibi vahaların çevresi oldukça fazla tercih edilen yerler arasındadır. Yine Luksor'da bulunan Krallar Vadisi üzerindeki balon

uçuşları Balloons Over Egypt tarafından düzenlenir ve antik arazinini muhteşem görüntüsünü ve doğasını turistlere yansıtır. Cast Ballooning Egypt ise Hurgede'nin arkasında uzanan çölde balonla uçuşlar düzenler (Foto – 64). Bunun yanı sıra denizde paraşütle yapılan macera sporları da buradaki eğlence türlerinden biridir. (Foto 66) .

Foto 66: Kızıldeniz'de Yapılan Çeşitli Aktivitelerden Biri

2.11. Mısır'da Eğlence ve Turizm

Eğlence hayatı Mısır turizmi için ekonomik açıdan önemli katkılar sağlamaktadır. Birçok turist ülkedeki eğlence olanaklarının Kahire dışında yetersiz olduğunu söylemektedir. Bu durumu ortaya çıkaransa Mısır halkının daha geleneksel bir yapı sürmesidir.

Kahire Uluslararası Kitap Fuarı ile kasım ve aralık aylarında yapılan Kahire Film Festivali gibi büyük ilgi gören kültürel etkinliklerin dışında, İd-i Odha, İd-iFıtr (kurban ve şeker bayramı) gibi bayramlarda meydanlara lunaparklar kurulur ve geleneksel müzik ile halk dansları sergilenir.

Yeni Kahire Operası ve İskenderiye Sayed Derviş Tiyatrosu'nun programlarında Arap müziği oldukça dikkat çekicidir. Kahire'de ramazan ayı boyunca Beyt Zeyneb Hatun ve El Gavri Külliyesi'nde bulunan kültür sarayında müzik ve tiyatro akşamları, Mısır halkının yanı sıra turistlerin de dikkatini çekmektedir. Bunun yanında semazenlerin düzenlediği gösteriler de turistlerin izlemeyi tercih ettikleri gösteriler arasındadır.

Mısır'da oryantal dans, ilgi çekici eğlencelerin önemli parçalarından birisidir. Folk Osmanlı ve Çingene danslarının karışımıyla 18. ve 19. yüzyıllarda ortaya çıkmıştır. Dansçıların eski Mısır ayin ve kutlamalarında önemli yer tuttuğu, çok eski yıllarda çeşitli şekillerde tasvir edilmiştir. Gize Piramitleri'nde çeşitli dönemlerde yapılan dans gösterileri turistlerin ilgisini çeken ve Kahire ile özdeşleşmiş harika bir eğlence oluşturmaktadır (Foto 67). Kahire'deki beş yıldızlı otellerin kulüpleri, Palmyra ve Avsan Kültür Sarayındaki dans gösterileri de turistlere hizmet veren eğlence yerlerinden bazılarıdır.

Foto 67: Kahire'deki Yerel Eğlencelerden Görünüm

İşık ve ses gösterileri Mısır'da güneş battıktan sonra büyük sit alanlarında sürekli olarak düzenlenir. Piramitler, anıtlar renkli projektörlerle aydınlatılır; tarih ve mitolojiden çeşitli kayıtlar dinletilir. Gize Piramitleri, Luksor, Karnak, Philai ve Abu Simbel'de geceleri çeşitli dillerde sunulan ışık gösterileri turistler için eşi bulunmaz eğlence türleri arasındadır (Foto 68).

Foto 68: Gize Piramitleri'nin Aydınlatılmış Görüntüsü

Tüm bunların yanı sıra klasik batı müziği, opera ve bale, bar ve diskolar ile rock, caz ve pop müzik, sinema, tiyatro, kumarhaneler ve çeşitli seyir sporları, turizmin başlıca kaynaklarındandır.

Mısır'da klasik müziğin başlıca mekânı, Cezire Adası'ndaki Yeni Kahire Operasıdır. Çeşitli uluslararası konuk sanatçıların konserleri burada olur. Kahire Senfoni Orkestrasının konserleri de düzenli olarak burada yapılır. Kahire'deki klasik müzik konserleri El-Ahram Weekly'den takip edilebilir. İskenderiye Konferans Salonu ve Sayed Derviş Tiyatrosu da İskenderiye'deki klasik müzik konser yerleridir.

Opera ve bale de Mısır'da ve özellikle Kahire'de izlenmektedir. Yeni Kahire Operası, hem Kahire Bale Grubu hem de Kahire Opera Grubuna ev sahipliği yapmaktadır. Kahire'deki Cumhuriye Tiyatrosu'nda da bu tür dans gösterileri düzenlenmektedir.

Kültür Bakanlığı her yıl Süveyş Kanalı'nın açılışı şerefine yazılan opera Aida'nın ihtişamlı yapımını sahnelemektedir. Aida'nının daha önceki temsilleri Luksor'daki Hatşepsut ve Karnak tapınaklarında yapılmaktayken günümüzde piramitler mekân olarak seçilmiştir. Mısır'ın yurtdışındaki turizm bürolarında gitmek ve izlemek isteyen turistler için bu konuda bilgi bulma imkânı vardır.

Foto 69: Şarm el Şeyh'te Turistlere Hizmet Veren Bir Eğlence Merkezi

Foto 69 ve 70'te Şarm'ın eğlenceli gece yaşamından görüntüler verilmiştir.

Foto 70: Şarm el Şeyh'te Turistlere Hizmet Veren Bir Eğlence Merkezi

Mısır'da çok çeşitli bar ve diskolar da bulunmaktadır. Özellikle turistik tesislerin yoğun olduğu bölgelerde oldukça fazla çeşit bulmak mümkündür. Bunlardan İskenderiye başta gelmektedir. Bu tür turizme hizmet veren semtler Zemalik ve Mühendis'in'dir. Bu tür bar ve diskolar kentlin yabancı nüfusu, turistleri ve ülkenin varlıklı yerli gençleri misafir olmaktadır. Şarm el Şeyh, Nama Koyu ve Hurgede gibi Kızıldeniz ve Sina beldeleri gibi yerlerde de bar ve diskolar oldukça fazla bulunmaktadır.

Otantik Arap gecelerini en güzel şekilde yansıtan Sarm El Seyh'teki bir eğlence merkezi geniş bir arazi üzerine kurulu Binbir Gece Masalı atmosferini yaşatarak merkezde Mısır folklorik kültürü ve Mısır tarzı eğlenceyi en iyi yansıtan merkezdir. Yapılan şov ve animasyonlar içerisinde İsis ve Osiris miti, Oryantal Evlilik Töreni, Haggala ve Nublan dansları, Arap atların mükemmel şovları, pramitlerin ve firavunların ışık gösterileri ile tanıtım gösterisi, deve dansı gösterileri, Leyla ve Mecnun'nun buluşmasını anlatan müzikal yer alıyor(Foto 71).

Foto 71: Şarm el Şeyh'te Hem Alışveriş Hem Eğlence
Merkezlerden En Önemlisi

Mısır'da rock, caz ve pop konserleri azdır (Foto 72'de bunlardan Şarm'da yer alan bir örnek görülmektedir).The Grateful Dead, Shirley Bassey ve Binyıl kutlamaları sırasında gelen Jean Michel Jarre gibi birkaç sanatçı piramitlerde konserler vermiş olsa da, böyle konserlere ender rastlanır. Mısırlı pop müzik sanatçıları da konserler vermezler. Bu anlamdaki konserler ya da dinletiler otel lobileri veya barlardır.

Mısır'da kumarhaneler de turistlerin uğrak eğlence yerlerindedir. Beş yıldızlı otellerin çoğunda sadece yabancılara açık olan kumarhaneler de mevcuttur. Kahire'de kumarhaneleri olan çeşitli otellere rastlamak ta mümkündür.

Foto 72: Şarm el Şeyh'te Turistler İçin Yapılmış Batı
Tarzında Bir Eğlence Yeri

Seyir sporları Mısır'da dikkat çekici eğlence alanları içerisine sokulabilir. Özellikle futbol çok önemlidir. Mısır'ın en büyük iki kulübü Ahli ve Zemalik'tir. Yani futbolun merkezi de Kahire'dir. Maçlar Medinet Nasr'daki Kahire Stadyumu'nda yapılır. Her yıl ağustos ayında düzenlenen ve piramitlerin yanına kurulan camla çevrili kortlarda yapılan El Eham Uluslararası Duvar Tenisi Turnuvası dünya çapında ünlüdür. Ayrıca ekimde yapılan araba ve çöl yarışı Firavun Rallisi gibi yarışlar da yine piramitler çevresinde olmaktadır. Nil'deki kürek yarışları ile ekim-mayıs arasında Cezire spor kulübü ve İskenderiye spor kulübünde yapılan at yarışları diğer gösteri sporlarından. Şarm el Şeyh'teki kabilelerarası deve yarışlarının da yapıldığı festival oldukça ilgi çekicidir.

Mısır'ın en dikkat çekici yerel geleneklerinden biri de kahvehanelerdir. Yerel yapılarıyla ve taşıdıkları kültürel izlerle turistlerin de oldukça ilgisini çeken kahvehaneler günlük hayatın da önemli parçaları arasındadır. Özellikle Hanü'l Halili'deki kahvehaneler Mısır turistlerinin ilgi gösterdiği bir eğlence türüdür. Bu kahvehanelerde yerel içeceklerin yanı sıra çeşitli oyun imkânları (dama, tavla, satranç gibi) da bulunur. Harreya (genellikle

erkeklerin rağbet ettiği ama yabancı turistlerin de gittiği) ve Hanü'l Halili'deki Fişavi gibi kahvehane çeşitleri vardır. Bunlardan en çok bilinen Eş-Şems'tir. En eski ve meşhur olanlardan biri de Fişavi'dir. Bu kahvehane antika eşyalar ve aynalarla doludur. İskenderiye kahvehaneleri Kurniş boyunca sıralanırken, Asvan ve Luksor'da kalabalık bölgelerde de çeşitli kahvehaneler bulunur.

Mısır'da eğlence açısından çocuk turistler de düşünölmüştür. Çocuklar için de bazı eğlence alanları hazırlanmıştır. Gize'de Kahire Hayvanat Bahçesi, Kahire'nin kuzeybatısında Dream Park'taki Disney Tipi eğlence, Agupark, Kahire Kukla Tiyatrosu, Dr. Rağıp'ın Firavun Köyü bunlardan bazılarıdır.

2.12. Mısır Turizminde Alışveriş

Mısır'da alışverişin turizm gelirlerine katkısı küçömsenmeyecek kadar iyidir. Ülkeye özgü çeşitli ürünler ekonomiye oldukça önemli katkı yapmaktadır. Çok çeşitli baharatlar, egzotik bitkiler, dünyanın en zengin kültürüne ait biblolar, yine bölgeye özgü papirus üzerine işlenmiş figürler, çeşitli takılar ülkede turistlerin en çok rağbet gösterdikleri ürünler arasındadır.

Alışveriş yapılacak yerler de oldukça çeşitlidir. Özellikle Suklar ve kapalı çarşılar Mısır'ın en cazip alışveriş yerleridir. Hiç şüphesiz ki bunlar arasında en önemlisi Kahire'deki 500 yıllık Hanü'l Halili'dir. Sultan Berkuk'un at eğiticişi Çerkes el-Halili Ortadoğu'daki en büyük çarşılardan birisidir. Altın, gümüş, bakır, pirinç eşyalar, baharatlar, takılar gibi pek çok ürünün satıldığı adeta tarih kokan bir çarşı olup kahireye gelen tüm turistlerin ziyaret ettiği başlıca alışveriş yeridir. Geleneksel Mısır el sanatlarının izleri burada satılan eşyalarla adeta yaşatılmaktadır. Hanü'l Halili Çarşısı vikkala da denilen birkaç hanın çevresinde gelişmiştir (Foto 73 ve 74). Bunlar eskiden gezgin tüccarlar için depo ve yatacak yer olarak tasarlanmıştır. Bedesten bölgesindeki iki oyma taş kapı çarşının en eski unsurlarındandır.

Foto 73: İslami Mısır'ın En Önemli Çarşılarından Khan el Halili Çarşısı

Foto 74: Khan el Halili Çarşısında Bir Baharatçı Dükkanı

İskenderiye, Avsan ve Port Said'deki suklar da oldukça iyidir. Geleneksel suklardan başka Kahire ve İskenderiye gibi kentlerde uluslararası markaları satan modern alışveriş yerleri de vardır.

Bunların yanı sıra Kahire'de birçok yerde kurulan yerel pazarlarda çeşitli meyve ve sebzeler, bazı turistik eşyalar da satılır. Kahire'nin kent merkezinde, Şare 26 Temmuz'dan bir blok kuzeyde yer alan Tevfikiye Pazarı ile Nil'in doğu kıyısındaki Zemalik karşısında ikinci el giysi, araba parçaları ve ordu fazlası eşyaları satan Bulak Pazarı en ünlülerinden ikisidir. Bunun yanı sıra kalenin güneyindeki haftalık Suk el-Cuma Pazarı da oldukça dikkat çekicidir. Bu Pazar 1930'lardan beri hizmet veren, canlı hayvanlar özellikle de papağan satan ilginç bir yerdir. Opera Meydanı'nın kuzeyinde El Azbakiye Bahçeleri'nde genellikle İngilizce olan ikinci el kitap ve dergiler satılır.

Bunların yanı sıra İskenderiye'de Atarine ise antika mağazalardan oluşan dar sokaklarıyla dikkat çekmektedir.

Sina Yarımadası'nın kuzeyinde El-Ariş'te çeşitli nakıştan elbiseler ve el işlemeli takılar da oldukça rağbet görmektedir. Burası bedevilerin de tezgâh kurduğu bir Perşembe pazarıdır.

Kahire ve İskenderiye'de büyük alışveriş merkezleri, hem daha fazla gelişmekte hem de sayıları giderek artmaktadır. Bu alışveriş merkezleri batıdan ithal edilen kartpostallardan elektrikli eşyalara kadar pasaj tipi standart satış yerleriyle doludur. Buralarda sinemaların yanı sıra çeşitli fast-food restoranları da bulunur.

Kahire'de Bulak'ta Kurniş en-Nil üzerindeki World Trade Centre, en önemli alışveriş merkezlerinden birisidir. Gize'deki hayvanat bahçesine bakan bir alışveriş merkezi oldukça lüks olup, bir site içinde yer almaktadır. Ramses Hilton Moll da Kahire kent merkezinde diğer bir alışveriş merkezidir. Şarm el Şeyh'teki Alf Leila Wa Leila (Foto 75, 76) alışveriş ve eğlence merkezi niteliğinde olup bu anlamdaki mekânlar arasında en görkemli olanıdır. Yerel mimari tarzıyla yapılmış bu çarşı ve eğlence merkezi turistlerin en uğrak yerlerinden birisidir.

Foto 75: Şarm el Şeyh'in En Önemli Alışveriş Merkezlerinden Biri
(Alf Leila Wa Leila)

Foto 76: Şarm el Şeyh'te Bir Çarşıdan Görünüm

Mısır'da turistlere çeşitli hediyelik eşyalar (Nefertiti figürlü lambalar, kaymaktaşıdan piramitler, doldurulmuş deriden develer, anubis heykelleri), pirinç ve bakır eşyalar, el sanatları, halı ve kilim, kumaş dokumalar, takılar, baharatlar ve şifalı otlar sunulmaktadır. El sanatları özellikle bir Osmanlı evi olan El-Hatun (İslami Kahire'de) 17. yüzyıldan kalma El-Gavri Vikalası, Nur Tolun Han, Egypt Graft (Zemalik'te) ve Nomad'da satılmaktadır.

Aslında Mısır'ın görkemli tarihi ülke turizmine bu açıdan da çok büyük fayda sağlamıştır. Kültürü ve ülkedeki tarihi eserlerin minyatürleri turistlerin çok dikkatini çekmekte ve turistlerin birçoğu bu imkânlardan yararlanmakta ve bu yerel hediyelik eşyaları satın almaktadır. Dolayısıyla da Mısır turizminde alışverişin katkısı diğer ülkelere oranla bir adım daha öne çıkmaktadır.

3. MISIR'DA KONAKLAMA

Mısır'da konaklama tesislerinin sayısı ve buna bağlı olarak yatak kapasitesi de artmaktadır. İhtişamlı eski otellerin yanısıra, modern dört ve eş yıldızlı oteller de bulunur. Bunun yanında tatil köyleri de turistlere hizmet sunan diğer turistik konaklama tesislerindedir. Konaklama ülkenin her yerinde olmasına rağmen Kahire'de oldukça pahalıdır. Yıldızlama yoluyla derecelendirilir. Yıldız olmayan yerler pasiyalardır.

Kahire'de, Sina'da, Nil Vadisi'nde her türlü konaklama imkânı vardır. Yazın İskenderiye, kışın Sina'da ve Yukarı Mısır'daki konaklama yerleri daha çok tercih edilmektedir.

Mısır'da turizm oldukça eski bir geçmişe sahip olduğundan ve önemli bir ekonomik sektör olarak geliştiğinden hemen hemen her bölgesinde konaklama tesisleri bulunmaktadır. Kahire'de oteller oldukça fazla olup her türlü özellikte ve çeşitlilikte hizmet vermektedir. Lüks otellerin yanı sıra farklı amaç ve ihtiyaçlara hitap edecek şekilde düzenlenmiş konaklama tesisleri de bulunmaktadır. Özellikle farklı amaç ve ihtiyaçlara hitap etmek açısından Kahire'deki konaklama tesisleri başlıca üç alanda toplanmıştır. Bunlardan ilki kentin kuzeydoğusudur. İkincisi havaalanı çevresi, üçüncüsü ise Heliopolis semti civarındadır. Bunlardan Nil kıyısı boyunca uzanan lüks oteller tercih edilenler arasındadır.

Heliopolis çevresindekiler ise turistik sahalara uzak olduğu için çok fazla tercih edilmemektedir. Havaalanına yakınlık Heliopolis otellerinin tercih edilmesinde önemli bir etkidir. Özellikle Nil vadisi çevresindeki oteller ise lüks ihtiyaçlar için tercih sebebidir. Bu oteller hem manzara yönünden hem de kentin önemli yerlerini gezmek için elverişli konumlara sahiptir. Kahire'de Gize çevresindeki oteller de piramitlerin yanında konaklamak açısından elverişlidir. Gize çevresindeki oteller Khan el Halili Çarşısı, Kahire'deki Mısır Müzesi ile İslami Eserler Müzesi gibi yerlere uzak olsa da piramitler açısından oldukça tercih edilmektedir.

Kahire'de Lüks otellerin yanı sıra daha küçük ve ucuz oteller de bulunmaktadır. Küçük otellerin çoğu, kent merkezindeki Midan Talat Harb ve Midan Opera civarındadır. Yeşilliği ile meşhur Zemalik adasında tercih edilebilir nitelikte oteller vardır. Bu civarda görülebilecek pek fazla bir yer olmasa da görülebilecek diğer yerlere yakındır.

Kahire'de otellerin dağılımını etkileyen genel kurallar Mısır'ın diğer kentlerinde de etkili olmuştur. Beş yıldızlı oteller kent merkezinde, ucuz olanlar ise tren istasyonu çevresindedir. Orta düzeydeki üç ve iki yıldızlı oteller ise genellikle daha düzenli bir dağılım göstermiştir. Belli başlı turistik yerler hariç tutulursa yukarı Mısır ve Deltadaki çoğu merkezde lüks oteller bulunmamaktadır.

Foto 77: Sina Yarımadası'ndaki Beş Yıldızlı Otellerden Biri

Mısır'daki oteller, beş yıldız kadar olan ve devletçe belirlenen bir yıldızlı dereceleme sistemine göre sınıflandırılır (Foto 77'de Sina'daki bir beş yıldızlı otel görülmektedir). Uluslararası zincirlere ait büyük oteller genellikle beş ve dört yıldızlı sınıfına sokulurken, daha küçük yerel oteller ise orta ve alt kademelere dahil edilirler. Yıldızlar çoğu zaman keyfi de olabilir. Yani gerçek hizmet ve kalite değil, etkileyebilirlik gücü sağlamak bakımından kullanılmaktadır. Örneğin bazı yıldızsız otellerle iki üç yıldızlı oteller arasında fark olmayabilir. Farklılık sadece fiyattan da ileri gelebilir. Ayrıca Mısır'daki diğer bir konaklama özelliği ise eşit sayıda yıldızla sahip olsalar da aynı düzeyde hizmet vermeyen otellerin yer almasıdır. Beş yıldızlı otellerde genellikle birden fazla restoran, bar, disko ya da gece kulübü gibi eğlence mekânları bulunmaktadır. Tatil sahalarındaki lüks otellerde (beş yıldızlı) ata binme, dalış merkezi, tenis kortu ve benzeri imkânlardan yararlanılabilmektedir.

Foto 78: Nil Çevresindeki Bazı Otellerden Görünüm

Dört yıldızlı otellerde genellikle restoran bar, kafeterya ve çokta büyük olmayan havuzlar bulunmaktadır.

Daha düşük yıldızlı otellerde alkollü içecekler genellikle bulunmamakla birlikte restoran ve turistlerin haberleşmelerini sağlayan telefon ve faks gibi cihazlar bulunmamaktadır.

Diğer ülkelerde bulunan yeni zincir otelleri Mısır'da da bulmak mümkündür. Bu oteller uluslararası düzeyden ve standartlardan bazı yönlerden farklılık gösterebilir de hizmet düzeyleri oldukça güvenilirdir. Bunlardan bazıları Hilton, Sheraton, Marriott, Sofitel, Meridien, Mävenpick, Swissotel vb.dir. Mısır'da ucuz oteller zincir otel niteliği taşımamaktadır. Ucuz oteller genellikle yerel yöneticiler tarafından bağımsız olarak işletilmektedir.

Foto 79: Şarm El Şeyh'teki Bir Otelin Girişinden Görünüm

Mısır'daki turistik konaklamada en eksik yönlerden birisi de güçlü bir orta düzey oteller sisteminin kurulmamış olmasıdır. Mısır'a giden turistler sosyo ekonomik açıdan incelendiğinde, genellikle beş yıldızlı otel müşterilerinin ve bütçesi sınırlı sırt çanta turistlerin geldiği görülmektedir. Dolayısıyla da ülkedeki konaklama seçenekleri de bu duruma yönelik olarak çeşitlendirilmiştir. Bu durumda güçlü bir orta düzeydeki konaklama seçeneklerinin gelişimini engellemiştir.

Mısır'da turizmin gelişme gösterdiği her önemli merkezde genç gezginlere hitap eden çok sayıda küçük ve ucuz oteller bulunmaktadır. Ancak bu otellerde genellikle odalar banyosuz ve klimasızdır. Dolayısıyla fiyat oldukça uygundur. Bu tür otellerdeki olanaklar banyolu / banyosuz, klimalı/klimasız gibi oda seçenekleri şeklindedir. Birden fazla yatağa sahip odalar da vardır. Kahire ve İskenderiye'deki küçük otellerin çoğu apartmanların üst katlarında yer alıp, kendilerine özgü bir karaktere de sahiptir. İki ve üç yıldızlı oteller ise genellikle tek bir bina içinde kurulmuş kafeterya restoran, banyolu ve klimalı odalar bulunmaktadır. Bu oteller bazen hizmet kalitesi bakımından daha pahalı ya da daha çok yıldız sahip otellerden bile iyi olabilmektedir.

Mısır'da konaklama; firavunlar dönemine ait kalıntılar ve egzotik kültür için ya da Sina Yarımadası'nda güneş ve sörf için ülkeye gelen genç turistlere ucuz seçenekleri ile çok uygun koşullar taşımaktadır. Mısır'ın hemen hemen her bölgesinde düşük fiyatlardan konaklama seçenekleri bulmak mümkündür. Bunlar arasında hosteller bulunsa da çok farklı seçenekler de mevcuttur. Hosteller yerine kent merkezlerine yakın yerlerde ucuz ve daha iyi konaklama seçeneklerine rastlanır. Mısır'da hosteller oldukça ucuzdur, ancak dezavantajları oldukça düşündürücüdür. Mısır'daki Hosteller, Kahire'deki Hostel Gençlik Birliğine bağlıdır.

Mısır'da kamp kurmak biraz tehlikeli ve problemlidir. Zaten pek çok yerleşim yeri için bu durum önerilmez. Gize Piramitleri çevresinde bir kamp alanı mevcuttur. Luksor ve güneye doğru diğer kentlerde de bu tür bir seçenek mevcut olsa da günümüz Mısır koşullarında bu pek tercih edilmemektedir. Çünkü kamp koşulları gelişme imkân bulamamıştır.

Mısır'da kamp kurmak için uygun sahalar da mevcuttur. Sina Yarımadası'nda Şarm el Şeyh'teki Ras Muhammed Milli Parkı bunlardan en tercih edilendir. Çöl sahası olarak düşünüldüğünde ise Batı Çölü'nde kamp kurmak için uygun vardır. Batı Çölü'nde kamp kurmak genellikle kış aylarında tercih edilir. Yaz mevsiminde çölde kamp kurmak oldukça sakıncalıdır. Çölde herhangi bir vaha yerleşiminden genellikle büyük ciplerle rehber eşliğinde çeşitli turlar düzenlense de yaz mevsiminde bu turlara katılmak isteyen bir rehber bulmak mümkün değildir.

Tablo 5
Mısır'daki Otel Odalarının Yıldızlarına Göre Sayısı (2000)

5 Yıldız	4 Yıldız	3 Yıldız	2 Yıldız	1 Yıldız	Diğer Oteller	Toplam
37.118	21.548	18.437	8.223	3.852	24.433	113.611

Kaynak: www.pandeu.org/publications/liuerblan_egy

Yukarıdaki tabloda 2000 yılında Mısır'daki otellerin yıldızlarına göre durumu incelendiğinde, beş yıldızlı otel sayısının diğerlerine oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak şu durum unutulmamalıdır ki, beş yıldızlı sınıflandırılmasına dahil olan tüm otellerin uluslararası kriterlere uygun olduğu söylenemez. Ayrıca tablodaki

veriler incelendiğinde dört ve beş yıldızlı otellerin daha fazla olduğu, güçlü bir orta düzey oteller sisteminin gelişmemesidir.

3.1. Mısır Turizminde Yatak Kapasitesi

Mısır'da son yıllarda turizm sektöründe meydana gelen gelişmeler, yatak kapasitesinde önemli bir talep artışına sebep olmuştur. Bu talep artışına bağlı olarak, 1982 yılında 19 bin olan Mısır'ın yatak kapasitesi, 1993 yılında 58 bine, 2001 yılında ise 121 bine yükselmiştir. Mısır Turizm Bakanlığı'ndan verilen bilgilere göre, 2002 ve 2003 yılında da bu kapasiteye 30 bin yeni yatak ilave edilmiştir. Aşağıdaki tabloda Mısır'da buldukları yerlere göre bazı oteller, odalar ile yatak sayıları verilmiştir. Bu durum yatak kapasitesinin durumunu da ortaya koymaktadır.

Tablo 6
Mısır'da Geceleme (2000)

	Sayı	Odalar	Yataklar
Otel ve Turist Villaları	760	100.220	200.440
Yüzen Oteller	250	13.391	25.782
Toplam	1010	113.611	226.222

Kaynak: www.pandeu.org/publications/liuerblan_egy.pdf

Mısır'da yerlerine göre geceleme bakıldığında otellerin ve turist villalarının bu konuda başta geldiği görülmektedir. Bu durum yatak kapasitesinin en fazla olduğu konaklama biçiminin oteller ve turist villaları olduğunu göstermektedir. Nil Nehri, Kızıldeniz ve Akdeniz'deki gemi ve teknelerin yatak kapasitesinin oteller ve turist villalarına göre çok az olduğu da tablodaki verilerde görülmektedir.

Mısır'da geceleme sayısının ve oranının yıldan yıla artış göstermektedir. 1997 yılında 76 bin olan toplam geceleme sayısının 2002'de 150, 2007'de ise 240 bine çıktığı görülmektedir. 2012 yılında ise bu sayının 400 bine çıkacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 7
Mısır'da Turizm ve Turizme Yardımcı Bölgelere Göre
Gecelemenin Dağılışı

(Odalar-bin)

Turizm Bölgeleri / Turizme Yardımcı Bölgeler	1997		2002		2007		2012	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kahire	23	30.3	28	18.7	45	18.8	75	18.8
Nil Vadisi	19	25.0	26	17.3	38	15.8	365	16.3
Kızıldeniz	24	30.6	80	53.3	130	54.2	200	50.0
Akdeniz	10	13.2	15	10.6	25	10.4	55	13.8
Çöl - Vaha	0	0.0	1	0.7	2	0.8	5	1.3
Toplam	76	100.0	150	100.0	240	100.0	400	100.0

Kaynak: www.pandeu.org/publications/liuerblan_egy.pdf

Tablo 7'deki veriler yani gecekalmelerin bölgelere göre dağılışı incelendiğinde, genel olarak her bölgede artış olduğu görülmektedir. 1997 ile 2007 yılları arasındaki en büyük artışın ise Kızıldeniz kıyılarında gerçekleştiği görülmektedir. Ancak 2007'den 2012'ye kadar en büyük artışın Nil Vadisi çevresinde olacağı tahmin edilmektedir. Nil Nehri çevresinin turizmdeki etkisi ve çekiciliği düşünüldüğünde bu durumun beklenen bir sonuç olduğu şüphesizdir.

Tablo 8
2012'ye Kadar Oda Kapasitesindeki Tahmini Artış

Bölgeler	Oda Sayısı	Oran %
Kahire	3.500	1.1
İskenderiye	2.500	0.8
Kızıldeniz	201.000	63.8
Akabe Körfezi	26.000	8.3
Luksor ve Asvan	25.000	7.9
Kuzey Sahil	22.000	7.0
Süveyş Körfezi	10.000	3.2
Diğerleri	25.000	7.9
Toplam	315.000	100

Kaynak: www.pandeu.org/publications/liuerblan_egy.pdf

4. MISIR'DA TURİZME HİZMET VEREN RESTORANLAR ÖZELLİKLERİ VE ÜLKEYE DAĞILIŞ DURUMU

Mısır'da turistik unsurların dağılışıyla restoran ya da yemek ihtiyacına cevap verebilecek yerler arasında paralelliğin olduğu gör÷lmektedir. Nil Nehri çevresinde, Kahire'de Kızıldeniz ve Akdeniz kıyılarında çeşitli özellikleresahip seçenekleri bulmak mümkündür. Bu bakımdan en fazla yoğunluğu ise İskenderiye, Kahire Avsan ve Luksor toplamaktadır.

Mısır'da geleneksel bazı Avrupa restoranlarının yanında çok sayıda fast-food restoranı ve etnik mutfaklardan farklı çeşitlerin sunulduğu restoranlar da bulunmaktadır. Geleneksel yemekler, bu lokanta ve restoranlarda giderek artan bir yer edinmektedir.

Dışarıda yemek yemek kültürü daha çok bir Akdeniz şehri olan İskenderiye'de gelişmiştir. Burada çeşitli İtalyan, Yunan, Fransız restoran ve kafelerini bulmak mümkündür. Ayrıca kentte çok çeşitli deniz ürünlerini kıyıdaki restoranlarda bulmak ta bulunmaktadır.

Kahire'ye bakıldığında ise çok çeşitli yabancı çalışanın geleneksel Avrupa tarzı restoranları ayakta tutmaya yettiği gör÷lmektedir. Genç yabancılar ile üst sınıftan Mısırlılar daha çok Kahire'nin lüks dekorasyonlu, müzikli, Akdeniz yemek çeşitleriyle ünlü restoran barlarını tercih etmektedir. Bunun dışında Kahire'de çok sayıda etnik restoran vardır; bunlarda Kore'den Endonezya'ya kadar pek çok Asya yemeği bulunabilmektedir.

Sina Yarımadası'nda her türlü lüks ihtiyaca cevap verebilecek restoranların yanı sıra oldukça ucuz seçenekler bulmak da mümkündür.

5. MİSİR'DA TURİZMİN GELİŞİMİ, TURİZMİN MİSİR EKONOMİSİNE KATKISININ DEĞİŞİMİ

Mısır'daki zengin tarihi unsurların varlığı turizmin ilk başlaışının da İsadan önceki yıllarda olmasını sağlamıştır. İlk olarak inanç turizmi gelişme göstermiştir. Antik Teb şehri o dönemden beri oldukça ilgi çekmiş ve ziyaret edilmiştir. Ancak inanç farklılıkları meydana gelince Teb'deki tapınaklar önemini yitirse de günümüzde bu tapınaklar turistlerin ilgisini bu bölgeye çekmeye devam etmektedir.

Mısır turizmdeki gelişime tarih, coğrafya ve arkeolojik araştırmaların katkısı oldukça fazladır. Yapılan bilimsel araştırmalarla bölgenin gizemi ve tarihi zenginliği her dönem halkın dikkatini çekmiştir. (Örneğin, Roma döneminde piramitlerin antik dünyanın ilgisini çekmesi gibi).

Geçmiş dönemlerdeki bu araştırmacılardan bazıları şöyledir: Heredot (İ.Ö. 450), Didar (İ.Ö. 60–57), Eratasten (İ.Ö. 275–194), Strabon (İ.S. 27), Putltark (İ.S. 120)¹¹¹

Özellikle Roma döneminde Mısır eserleri insanların ilgisini çekmiş, antik Mısır eserlerinin bazıları Roma'ya getirilmiş ve 17. yy başlarında Avrupalılar buraya gelerek çıkarılan arkeolojik eserleri toplamak istemişler ve bununla birlikte Mısır'ı keşfetme çalışmalarına da başlamışlardır. Bunun yanı sıra Nil'in kaynağını bulmak amacıyla da çeşitli keşifler yapılmıştır.

Napolyon'un 1798 yılında Mısır Seferine çıkması, Mısır'ın arkeolojik eserlerinin düzenlenmesi ve gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Çünkü Napolyon, bu seferi sırasında Mısır eserlerinin sayımı, incelenmesi ve kitabelerin kopya edilmesi için çeşitli uzman ve bilim adamlarını buraya getirmiştir. Ancak hiyerogliflerin hâlâ çözülmemiş olması yayınlanan eserlerin gizemini daha çok artırmıştır. 1822 yılında hiyeroglif yazının Fransız Champollion tarafından keşfiyle Mısır'daki araştırmalar artmış ve bu araştırmalar etiptoloji bilim dalının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Mısır'da turizm faaliyetleri tam anlamıyla Hidiv İsmail Paşa tarafından başlatılmıştır. Hidiv İsmail Paşa'nın, 1869'da Süveyş Kanalı'nın açılışı için Avrupa'dan (aralarında Fransız İmparatoriçesi Eugenie, Avusturya İmparatoru Fransois Joseph I.Prusya Velihtı Friedrich Wilhelm, Hollanda Prensi ve devlet büyükleri, hanedan üyeleri, hükümdarlar, siyasi ve askeri kişiler) 6000 kişiyi davet etmesi, Kahire'deki sarayında verdiği muhteşem kutlama, piramitlere giden ünlü “piramitler bulvarı”nı yaptırması, Verdi'ye açılış için bir opera ısmarlaması ve sahnelenmesi için Kahire'ye bir opracı binası yaptırması gibi çabalar Mısır'ı Avrupa'da tekrar gündeme getirmiştir.¹¹²

Yine 1869 yılından sonra Hidiv İsmail Paşa'nın Nil üzerinde Avrupalı şirketlere turlar düzenletmesi, Mısır turizmine farklı bir açıdan bakılmasını sağlamıştır. Oldukça

¹¹¹ Doğaner, s.107.

¹¹² Doğaner, s.107.

lüks seyahatler olan bu turlar Avrupalı ve Amerikalı zenginlerin dikkatini çekmiş, sadece Luksor ve Asvan'daki tarihi kalıntıların değil, buralardaki tedavi için kullanılan çeşitli doğal kaynakların da keşfini sağlamıştır. Böylece Mısır turizminin temelleri atılmıştır.

Mısır'da turizm, her dönem bölgedeki olaylardan etkilenmiş ve Mısır'a gelen turist sayısı da bu durumlara göre değişmiştir. 1900'lü yılların başında Mısır'a gelen turist sayısı 10000'i geçmemekteydi.¹¹³

Mısır turizmi 1960 yılından sonra daha fazla gelişme gösterse de, 1967 yılındaki Mısır-İsrail Savaşı bu gelişimi olumsuz etkilemiştir. Bu dönemde gelen turist sayısı bir önceki yılın yarısına kadar düşmüştür.

Daha sonraki yıllarda turizmdeki gelişmeler devam etmiş, tarihteki en eski medeniyetlerden birini barındırmış olan Mısır, turistler için eşsiz bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Zengin tarihin yanı sıra, Akdeniz'in en güzel plajlarına sahip olması, modern şehirleri, turizm için elverişli iklimi ve makul fiyatlarıyla günümüz turistlerinin dikkatini çekmeye devam etmektedir.

Geçmiş dönemlerde işçi dövizleri ve petrol kadar dışsal bir kaynak teşkil etmeyen turizm faaliyetleri, çeşitli gelişmelerle birlikte günümüzde Mısır ekonomisinde öncül sektörlerden biri haline gelmiştir.

Mısır'da turistlerin geldikleri uluslar değişkendir. Araplar ve OECD ülkesi vatandaşları başlıca ziyaretçiler olup diğer Avrupa ülkeleri de ziyaretçiler arasındadır. Mısır'a ziyaretçiler, özellikle Rusya, Almanya ve İngiltere'den gelmektedir. İngiltere, son yıllarda Almanya'yı geçerek Rusya'dan sonra en fazla turist gönderen ülkeler arasına girmiştir.

¹¹³ Doğaner, s.108.

Tablo 9
Ülke Gruplarına Göre Turist Dağılımı

	2002/203			2003/2004			2004/2005			2005/2006		
	Geceleme Sayısı	Bin Adet	%	Geceleme Sayısı	Bin Adet	%	Geceleme Sayısı	Bin Adet	%	Geceleme Sayısı	Bin Adet	%
Avrupa	22.399	3.469	66,2	46.182	4.965	66	55.631	5.983	69,2	52.987	5.818	66,9
— Batı	18.377	2.736	52,2	34.916	3.760	50	42.298	4.551	52,6	38.260	4.198	48,3
— Doğu	4.022	733	14	11.226	1.205	16	13.333	1.432	16,6	14.727	1.620	18,6
Orta Doğu	7.213	1.179	22,5	18.297	1.736	23,1	20.249	1.743	20,2	21.223	1.834	21,1
Afrika	1.106	168	3,2	2.553	221	2,9	3.101	258	3,0	3.434	280	3,2
Amerika	1.164	168	3,2	3.149	237	3,1	3.605	276	3,2	4.046	355	3,7
Asya	1.117	253	4,8	2.762	349	4,6	3.088	386	4,5	3.357	432	5,0
Diğer	12	2	-	59	4	0,01	56	4	0,05	66	4	0,05
Toplam		5.239			7.512			8.650			8.693	

Kaynak: T.C. Mısır Büyükelçiliği, Ticaret Müşavirliği (2006)

2001 yılında Ortadoğu'da yaşanan gerginlikler ve bununla birlikte 11 Eylül saldırıları dolayısıyla Mısır turizmi oldukça zor bir dönem geçirdi. Bu durum sadece Mısır'da değil, diğer Ortadoğu ülkelerinde de hissedildi. Genellikle yıllara göre artış gösteren Mısır'daki turist sayısı, 2001 yılında 2000 yılına göre önemli ölçüde (%15) düştü.¹¹⁴ 2002'ye gelindiğindeyse sektörde bir toparlanma oldu. Bu durum turizm bakanlığının aldığı tedbirler sayesinde gerçekleşti. Bakanlık bu kapsamda tur operatörlerini desteklemiş, büyük tanıtım bütçeleri ayırmış ve dolayısıyla bu konuda hızlı bir toparlanma sağlamıştır. Bu kriz döneminde Mısırlı yetkililer, İngiliz tur operatörlerine, ülkeye yapılan Charter uçuşlarını garantilemek için yılsonuna kadar boş kalan koltuk başına 124 sterlin ödeme taahhüdünde bulunmuştur.¹¹⁵ Yapılan bu çalışmalar neticesinde ülke turizmindeki sorunlar başarılı bir şekilde giderildi. Yapılan bu başarılı çalışmalar Mısır turizm Bakanının WTO tarafından (dr: Mamdauh El-Beltaguinin), 2001 Kriz Masasına başkan seçilmesine neden oldu.¹¹⁶

Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi (WTTC)'nin hazırladığı raporda 2002'de 4.2 milyar dolar GSYH'ye sahip olan Mısır'da turizmin payının %4,5 olduğu belirtildi. Bu rakamların da gösterdiği gibi turizm Mısır'daki önemli sektörlerden birisi olmuştur. Hatta

¹¹⁴ Sunay Ünlü Yücel, **Mısır'da Turizmin Dikkat Çekici Yükselişi**, TÜRSAB AR-GE Departmanı, Şubat, 2003, s.54.

¹¹⁵ Yücel, s.55.

¹¹⁶ Yücel, s.55.

günümüzde Mısır ekonomisine döviz girdisi sağlayan 2. sektör haline gelmiştir. 2002'de turizmde hükümetin yaptığı harcama tutarı 600 milyon dolarken 2012'de bu rakamın 3 milyar 600 milyon dolara yükseleceği, turizmin GSYH içerisindeki payının da 9 milyar doları bulacağı tahmin edilmektedir.¹¹⁷

Tablo 10
Ülkeye Gelen Turistlerin Ortalama Geceleme Sayısı ve Turizm Gelirlerinin Bazı Yıllardaki Durumu

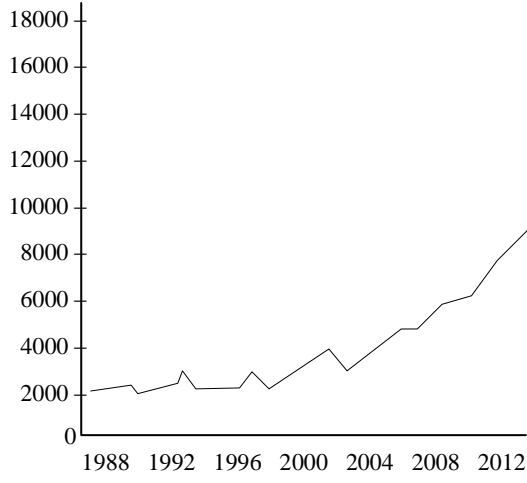
Bin	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Toplam Girişler	4.648	5.193	7.512	8.104	8.650	8.693
Toplam Çıkışlar	4.185	4.823	5.656	7.700	8.206	8.181
Toplam Turist Geceleme Sayısı	29.813	32.664	55.410	11.144	141.361	138.100
Ortalama Turist Geceleme Sayısı	6,4	6,3	7,4	14,7	16,3	15,9
Turizm Gelirleri (milyar dolar)	4,3	3,4	3,8	5,4	6,4	7,2

Kaynak: T.C. Mısır Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği (2006).

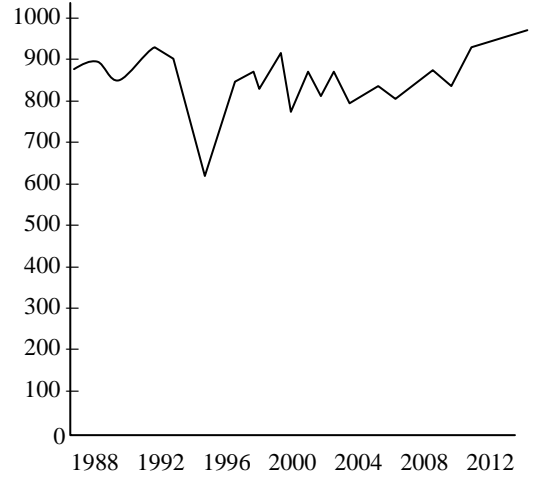
Mısır'da TDA, Turizm Bakanlığı'nın kurmuş olduğu bir kurum olup, ülke turizminin gelişmesinde önemli bir paya sahiptir. TDA bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yapmış Mersa Alam'da 7 bin yatak kapasiteli konaklama merkezi inşa edilmiş, sadece tarih turizmine katkı yapmakla yetinmemiş, turizmi çeşitlendirmek amacıyla birçok yeni turizm merkezlerinin yapılmasını sağlamış ve sağlamaya da devam etmektedir. Örneğin Taba, Nuveyba, Dahap, Şarm el Şeyh, Sahl Hoshish, Gulf of Makadi, Abu Soma, El Gouna gibi merkezler bunlardan birkaçıdır.¹¹⁸

¹¹⁷ Yücel, s.56.

¹¹⁸ Yücel, s.57.

Grafik 2. Uluslararası Ziyaretçi Gelişleri

Grafik 3. Uluslararası Ortalama Ziyareti Hızı

Mısır'da 600'e yakın şirket turizm sektöründe yatırım yapmakta; kamu yatırımlarının %6, yabancı sermayenin ise %17'ler civarında payı olduğu belirtilmektedir.¹¹⁹

Foto 80: Gize Platosu'nda Bir Turist Kafilesi

¹¹⁹ Yücel, s.58.

Mısır'ın coğrafi yapısı, iklimi, Akdeniz ve dünyanın doğal akvaryumu olarak kabul edilen Kızıldeniz ile dünyanın en zengin medeniyetlerinin bıraktığı eserlerin varlığı piramitler, tapınaklar ve diğer eserler ülkeyi turizm açısından her dönem cazip kılmaya devam edecektir. Çözülen altyapı sorunlarıyla Mısır'ı ziyaret eden turistlerin sayısı her geçen gün artmaya devam edecektir. 80 numaralı fotoğraf da bunun kanıtlarından biridir.

6. MISIR'A GELEN TURİSTLERİN TERCİH ETTİKLERİ ULAŞIM SİSTEMLERİNE GÖRE DAĞILIŞI

Tablo 11
Mısır'a Gelen Turistlerin Tercih Ettikleri Ulaşım Sistemlerine Göre Dağılışı

Yıllar	Hava Yolu	Karayolu	Denizyolu	Toplam
1985	1.130	224	164	1.518
1986	972	208	131	1.311
1987	1.306	294	195	1.795
1988	1.515	234	221	1.970
1989	1.708	565	230	2.503
1990	1.706	604	290	2,600
1991	1.446	549	219	2.214
1992	2.180	644	385	3.207

Kaynak: Suna Doğaner, TCK Dergisi, sayı: 29

Mısır turizminde, havayolu ulaşımının payı şüphesiz en fazladır. Ancak havayolu ve nehir yolu işbirliği oldukça önemlidir. Kitle turizminde en çok kullanılan hatlar Kahire - Luksor - Asvan veya Asvan - Luksor - Kahire güzergâhlarıdır. Hava yolu ve nehir yolu işbirliği ise Luksor ve Asvan'da kullanılmaktadır. Havayoluyla Luksor'a gelen turistler, Nil üzerinden gemiyle Asvan'a ve sonra Luksor'a kadar uzanır. Özellikle Luksor ve Asvan arasındaki gemi yolculuğu ve turistik açıdan önemlidir. Havayolu ulaşımı, Mısır'da turizme daha çok hizmet eder. Kahire, Luksor, Avsan, İskenderiye havalimanları kültür turizmine hizmet eder. Kızıldeniz'in kıyısındaki Hurgede havaalanı ise dalmak için gelen turistlerin tercih ettikleri havaalanıdır.

Ülkede toplam demiryolu uzunluğu 2005 yılı itibarı ile 5.063 km, karayolu uzunluğu 2004 yılı itibarı ile 92.370 km, suyuolları ise 3.500 km uzunluğa sahiptir. 2006 verilerine göre, havaalanı sayısının 88 olduğu ve helikopter alanlarının sayısının ise 3 olduğu bilinmektedir. Bunların dışında, İskenderiye'deki limanlardan bazıları yat turizmi için tercih edilmiştir. İskenderiye'nin batısındaki liman ise daha çok ticari faaliyetlere ayrılmıştır.

SONUÇ; SORUNLAR VE ÖNERİLER

Dünya kültür turizmine ev sahipliği yapan Mısır, piramitler, tapınaklar ve heykellerle dünyanın dikkatini bu bölgeye çekmiştir. Bu eserlerin ortaya çıkması da günümüze kadar gelmesi de ülkenin coğrafi özelliklerinin bir sonucudur. Yer şekillerinin sadeliği yüzünden mezarların çölde kaybolmasını engellemek, firavunların zenginliklerini korumak amacıyla yüksek, dağ biçimli piramitler ortaya çıkmıştır. Bu durumun sebeplerinden biri de ülkede yaygın olarak bulunan dayanıklı kayalardır. İklimin kuraklığı da buna eklenince, arkeolojik eserlerin günümüze kadar korunarak gelmesi mümkün olmuştur.

Coğrafyanın ülke turizmine sağladığı yararlardan bir diğeri de bu arkeolojik kalıntıların Nil Vadisi çevresinde toplanmasıdır. Çünkü Mısır'da yaşam Nil vadisiyle sınırlanmıştır. Dolayısıyla bu eserlerin Nil boyunca yoğunlaşması, gezilme kolaylığı sağlamıştır. Yalnızca bunlar değil, Nil çevresinde sağlık turizmi açısından önemli olan ve içlerinde çeşitli minerallerin bulunduğu doğal kaynakların varlığı ile çeşitli bitki ve yaban hayatı kaynaklarının varlığı buranın önemini daha fazla artırmıştır.

Mısır'daki turizm faaliyetleri ve altyapı unsurları her geçen gün daha fazla gelişme göstermektedir. Kahire, Asvan, İskenderiye ve Luksor'da büyük yatak kapasiteli oteller ve uluslararası düzeyde hizmet veren çeşitli konferans salonları yapılmıştır. Ayrıca yine turistlere hizmet veren lüks gemiler yapılmıştır.

Arallar vadisinde de çeşitli çalışmalar yapılmış; bu kapsamda ulaşım kolaylaştırılmış, çevre düzenlemesi yapılmış ve eskiden eşeklerle yapılan tırmanışlar günümüzde yerini akülü araçlara bırakmıştır. Tapınaklarda ses ve ışık gösterileri, tapınakların görkemini daha fazla artırmaktadır. Ancak Nil Nehri'nde buharlı gemilerin yerini motorlu gemilerin alması, geleneksel tekne ve yelkenlilerin yerini teknelere bırakması, Nih Nehri'nin eski doğallığını bozmuş, Gize Piramitleri'nin yakınına kadar ulaşan karayolları ve turistlerin geldiği otobüslerin yoğunluğu, tarihi yapıtlara kadar yerleşmelerin alması bölgenin zarar görmesine neden olmuştur.

Bunların dışında konaklama tesislerinin sadece bazı bölgelerde yoğunlaşması farklı bir sorundur. Bu durum ülkedeki bölgelerin gelişimini farklılaştırılmış, ayrıca

tesislerin yoğunlaştığı sahaların daha fazla zarar görmesine neden olmuştur. Günümüzde Mısır hükümeti bununla ilgili çeşitli önlemler almış; bazı bölgelerdeki turizm yatırımlarını teşvik ederken bazı yerlerde bunu engellemek için çeşitli yasalar çıkarmıştır.

Ülkede doğal yapısı tehdit altında olan başka bir bölge ise Kızıldeniz'dir. Dünya dalış turizmi açısından önemli bir yere sahip olan Kızıldeniz, sualtı zenginliği bakımından turistleri bu bölgeye toplamıştır. Dalış turizmindeki artış, Kızıldeniz'deki mercan resiflerine zarar vermeye başlamıştır. Gerek kirlilik ve gerekse yasal olmayan avcılık faaliyetleri Kızıldeniz'deki tür zenginliğini tehdit etmektedir. Mısır'daki dalış alanlarında zıpkınla avlanma yasaklanmış olmasına rağmen bazı alanlarda hâlâ zıpkınla avlanma kaçak olarak (Hurgede) sürdürülmektedir.¹²⁰ Ayrıca Kızıldeniz'deki deniz canlılarından yapılan hediyelik eşyalar da buradaki tür zenginliği olumsuz etkilemektedir. Denizkestanesi, mercan, deniz kabuğu, denizyıldızı ve kaplumbağaları, köpekbalığı çenesi ve daha birçok balık çeşidi bu durum yüzünden tehdit altında olan türlerden bazılarıdır.¹²¹ Bunun yanı sıra bazı türlerin yok oluşu, diğer türlerin gelişimini ve artışını da olumsuz etkilenmektedir. Örneğin, denizkestanesi popülasyonunda aşırı artışın nedeni kirpi balığı (puttertish) ve çotira'ların hediyelik eşya yapımı için avlanmasıdır. Bu avlanma sonucunda denizkestaneleri ipliksi algleri resiflerden ayırarak yediklerinden, resifler çok fazla tahribata uğramıştır. Bu durum Hurgede'de çok fazla yaşanırken Şarm el Şeyh'te oldukça iyi denetlenmekte ve bu tür olaylara rastlanılmamaktadır.¹²²

Popüler dalış merkezlerinde mercan kayalıkları çok olumsuz etkilenmekte, mercanlar kırılarak alglerle toplanmakta ve beyazlaşmaktadır. Ayrıca turistlerin son yıllardaki aşırı artışı mercanlara tutunma ve teması o ölçüde artırdığından mercanlar da ölmekte ve kırılmaktadır.

Şarm el Şeyh'teki dalış sayısı yılda 50 bini bulmakta ve dolayısıyla buradaki mercanların da zarar gördüğü tahmin edilmektedir. Son yıllarda bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmış (örneğin, Ras Muhammed deniz Parkında birtakım deniz yönetim planları uygulanmış ve burada yalnızca günde bir teknenin dalış yapmasına izin verilmiş) olsa da Kızıldeniz'deki tür çeşitliliğinin azalmasının engellenmesinde yeterli olmamıştır.

¹²⁰ Gönenli, s.17.

¹²¹ Gönenli, s.17.

¹²² Gönenli, s.18.

Tüm bu olumsuzluklar Mısır'daki resiflerin %19'unun turistik faaliyetlerden etkilenmesine yol açmıştır.

Bu sorunlar ve çevresel bozulma, turistlerin bu bölgeye gelişini engellememektedir. Bunun yanı sıra kıyı turizminin artış göstermesi kentleşmeyi de beraberinde getirmiş, bu durum da kumsalların olumsuz etkilenmesine neden olmuştur. Hurgede ve Safaga arasındaki Kızıldeniz kıyıları turistik rivieraya çevrilmiştir. Ancak sürdürülebilir turizm dahilinde buradaki yapılaşmanın biraz olsun engellenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde ileriki yıllarda buranın doğal yapısı ciddi anlamda bozulmayla karşı karşıya kalacaktır.

Tablo 12
Kızıldeniz'in Kuzey Bölgesindeki Mevcut ve Gelecekteki
Turistik Gelişmeler

Ülke	Kıyı Uzunluğu (km)	Turistik yatak sayısı			Turizmden etkilenecek mercan kayalıkları bulunan kıyıların oranı	
		Mevcut	Gelecekte	Artış oranı	Mevcut	Gelecekte
Mısır	1.840	8.670	101.300	%1.168	%19	%30
Ürdün	27	2.000	4.000	%100	%50	%100
İsrail	14	14.000	20.000	%43	%100	%100

Kaynak: Sualtı Dergisi, Sayı:1

Sürdürülebilir turizm faaliyetleri için artan turist sayısına bağlı olarak, dalış sayılarının azaltılması, dalış esnasında mercanlara zarar verilmemesi için dalgıçların bilinçlendirilmesi, lağım ve organik atıkları içeren suların denize katılışının engellenmesi gerekmektedir.

Böylelikle sürdürülebilir turistik gelişmede, Kızıldeniz'deki resiflerin yok olmasına neden olacak gelişmeler engellenebilecektir. Bu yalnızca Mısır'ı değil, Kızıldeniz çevresindeki diğer ülkeleri de etkileyen önemli bir durumdur.

Turizm, Mısır için en önemli döviz kaynağıdır. Ülke bu bakımdan Ortadoğu ülkeleri içerisinde lider duruma gelmiştir. Bunun bilincinde olan Mısır'ın 2011 sonuna kadar hedefi, 14 milyon turist ağırlamaktadır.

Bu hedefi gerçekleştirmek isteyen Mısır, turizmde liderliği, bölgedeki rakipleri Türkiye, Fas ve Tunus'a kaptırmamak için, şu önlemleri almalıdır:

1. Öncelikle, 240 bin otel odası daha inşa etmelidir.
2. Avrupa ve Körfez Ülkelerinde tanıtım faaliyetlerini yoğunlaştırmalıdır.
3. Yabancı havayolu operatörlerine mali teşvikler sağlamalıdır.
4. Turizm yazarlarını ve tur operatörlerini ülkede ağırlamalıdır.
5. Alman ve İtalyan turistlerden pasaport istememelidir.

Tüm bu gelişim aşamaları sağlandığı takdirde, ülke turizmi istenilen düzeye ulaşacak ve bu doğrultuda turizmin ülke ekonomisine katkısı da önemli artış sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Kitaplar

- BERLİTZ, **Cep Rehberi: Mısır**, Dost Yayınları
- FREEMAN, Charles, **Mısır. Yunan ve Roma (Antik Akdeniz Uygarlıkları)**, Dost Yayınları, 2. baskı, Ankara, 2005.
- FRIEDEL, Egan, **Mısır ve Antik Yakındoğu'nun Kùltür Tarihi**, Dost Yayınları, Ankara, 2006.
- GÖZENÇ, Selami, **Güneybatı Asya "Ortadoğu" Ülkeler Coğrafyası**, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1999
- HORNUNG, Erik, **Mısır Tarihi**, Kabalcı Yayınları, 2004.
- İYİLER, Zeynep, **Mısır Ülke Profili**, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, İhracat Geliştirme Etüd Merkezi, 2006.
- JABBINS, Jenny and MEGALLI Mary. **Alexandria and the Egyptian Mediterranean**. The American University: Cario, 2006.
- KARAASLAN, Tufan, **Ortadoğu'nun Coğrafyası**, 4. baskı, Ankara: Nobel Yay. 2006.
- METZ, Helen Caplin, **Ülke Araştırılması**, 1990
- Mısır, Görsel Gezi Rehberi**, 21 Dost Yayınları.
- ÖNGÖR, Sami, **Ortadoğu (Siyasi ve İktisadi Coğrafya)**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1964
- ÖZEY, Ramazan, **Dünya Denkleminde Ortadoğu Coğrafyası**, 3. baskı. İstanbul: Aktif Yayınevi, 2004.
- ÖZGÜÇ, Nazmiye, **Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler**, 4. Baskı. Çantay Kitapevi, 2003.
- Piramitler**, Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, İstanbul, 1983.
- RICHARDSON, Dan and JACOBS, Daniel. **The Rough Guide to Egypt**. 7th ed. Rough Guides: New York, 2007.
- SAMPSELL, Bonnie M. A., **Traveler's Guide to the Geology of Egypt**. The American University: Cario, 2003.
- SANDIKOĞLU, Perihan, **Antik Mısır Sanatı**, Boyut Matbaacılık, 2007.

- SILIOTTI, Alberto, **Abu Simbel and the Nubian Temples**, American University: Cario, 2007.
- SILIOTTI, Alberto, **Alexandria and The North Coast**. 2nd ed. The American University: Cario, 2005.
- SILIOTTI, Alberto, **Aswan**. The American University: Cario, 2002.
- SILIOTTI, Alberto, **Islamic Cairo**. The American University: Cario, 2002.
- SILIOTTI, Alberto, **Luxor, Karnak and the Theban Temples**. The American University: Cario, 2002.
- SILIOTTI, Alberto, **Smai-Egypt Pocket Guide**. The American University: Cario, 2000.
- SILIOTTI, Alberto, **The Fayoum and Wad. El-Rayan**. 2nd ed. The American University. 2005.
- SILIOTTI, Alberto, **The Oases**. The American University: Cario, 2007.
- T.C. Mısır Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, **Mısır'ın Genel Ekonomik Durumu ve Türkiye İle Ticari İlişkileri**.
- WILLIAMS, Caroline. **Islamic Manuments in Cairo**, The American University: Cario, 2005.
- YAZICIOĞLU YAVI, Necla – YAVI, Ersal, **Tarih Öncesi Çağlardan Günümüze Mısır**, Yazıcı Yayınevi, Genişletilmiş 4. baskı, 2001, İzmir

Makaleler

- DOĞANER, Suna, "Mısır'da Coğrafyanın Turizme Etkisi", **TCK Dergisi**, Sayı: 29.
- GALAL T. M. and FAWZY Manal, "Sand Dune Vegetation in the Caost of Nile, Delta Egypt", *Global Journal of Environmental Research*, 1(2), 74-85, 2007.
- GÖNENLİ, Hakan, "Kızıldeniz Yol Ayrımında", **Sualtı Dünyası Dergisi**, Sayı: 1, Ocak 96.
- ÜNLÜ YÜCEL, Sunay, **Mısır'da Turizmin Dikkat Çekici Yükselişi**, TÜRSAB AR-GE Departmanı, Şubat, 2003.

İnternet Kaynakları

EL-GHANI M. M. A., W. M. Amer, Soil-vegetation relationship in a coastal desert plain of southern, Sinai, Egypt,
<http://www.ingentaconnect.com/content/els>.

Gateway to national information on land, water and plant nutrition, Egypt,
Natural Vegetation,
http://www.fao.org/AG/aGL/swlwpnr/reports/y_nf/egypt/e_natveg.htm, 15.10.2008

<http://www.sis.gov.eg>

<http://www.studentsoftheworld.info/country>

<http://www.RasMohamed>

<http://www.businessmonitor.com>

<http://www.tursab.org.tr>

http://egypt.com/tourism_guide/ver_en/guide/destination_city.php?city_id=7
info@etf.org.eg